№. 9673. NIEUWE AMSTERDAMSCHE COURANT. A°. 1862.

ALGEMEEN HANDELSBLAD.

ABONNEMENTSPRIJS VOOR 3 MAANDEN:
Voor Amsterdam........ƒ7.50. Voor de overige Steden des Rijks ƒ 8.50.
De Zondags-Editie........ " 1.50. Afzonderlijke Couranten........ " 0.10.
Iedor loopend Kwartaal moet voldaan zijn uiterlijk op den 15den der 3de maand.

Dingsdag 23 December.
UITGEVERS-DIRECTEUREN, GEBROEDERS DIEDERICHS.
Brieven Franco aan het Bureau Handelsblad.

PRIJS DER GEWONE ADVERTENTIËN:
Van EEN tot ZEVEN regels, behalve 35 c. zegelgeld............ƒ 1.75
Iedere regel meer.. " 0.25.
Buitengew. groote Lett., naar mate der ruimte die zij beslaan, à 25 c. per regel.

Bij deze COURANT behoort een Geheel Vel BIJVOEGSEL, bevattende uittreksels uit de verslagen der Commissien van Rapporteurs van de Eerste Kamer der Staten-Generaal betreffende de begrootingswetten, uit de memorien der regering ter beantwoording van die verslagen en uit het voorloopig verslag der Tweede Kamer, betreffende het ontwerp van wet tot regeling van het regtsgebied der regterlijke collegien.

INHOUD
VAN DE JONGSTE ZONDAGS-EDITIE.

ENGELAND. Uitreiking der medailles voor de tentoonstelling. Avarijen van de Great Eastern.

DUITSCHLAND. Weenen: Zitting van den rijksraad. Benoeming. Belangrijke diefstal. Tentoonstelling te Konstantinopel. — Berlijn: Toestand van Prins Karl. Kroonings- en ordefeest. Verwachte komst van Prins Albrecht. Volkstelling te Bremen. Het nationale fonds. Frankfort: Aankomst van den Pruisischen gezant. Nieuwe constitutie voor de vrije stad. Willekeurige handelwijze.

FRANKRIJK. Berigten uit Turyn. Aankomst van officieren uit Mexico. Herinnering aan het keizerlijk bezoek te Ferrières. Nieuw wetboek van strafvordering. Onderhandelingen over het Zwitsersch-Fransche handelsverdrag. Decreet betreffende de bakkerijen. Zaak van de voorlezingen in de Rue de la Paix. Verwachte terugkomst van Prins Napoleon. De Grieksche kwestie. Regtszaken. Statistiek van Parijs over 1861. Italiaansche berigten.

BELGIE. Zitting van den Senaat.

BINNENLAND. Zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Koninklijke besluiten en benoemingen. Verzending van brieven naar Nederlandsch Indie. Staat der overledenen te Amsterdam. Waterstand te Amsterdam. Gemengde berigten. 's Gravenhaagsche berigten. Hooge waterstand te Scheveningen. Idem te Rotterdam. Munt- en Penningkabinet te Leyden. Hooge waterstand te Dordrecht, Hoorn en Enkhuizen. Fraude te Utrecht. Regtszaak te Arnhem. Verzakking der Waalkade te Nijmegen. Aanbesteding te Leeuwarden en te Groningen. Hooge waterstand te Zwolle, Kampen, Vlissingen, Krabbedijke en Oosterhout. Kiesvereeniging te Hengelo. Brand te Breda.

Laatste Berigten. Telegrammen.

Handelsberigten. Scheepstijdingen. Rivierberigten. Effecten-Societeit. Advertentien.

VEROORDEELING wegens Policie-Overtredingen in Nov. ll.

MENGELINGEN. De kweeking van den olijfboom in Frankrijk en Algiers.

FRANSCHE BRIEVEN. (Parijs Vrijdag 19 Dec.)

CONCERT- EN TOONEELNIEUWS.

SCHAAKSPEL.

BIJ DE BEGROOTINGS-DISCUSSIEN.
VII.

Bij de beoordeeling van hetgeen de verschillende rigtingen, of beter gezegd de streng conservatieve en de liberale partij op koloniaal gebied willen of niet willen, komt het er vooral op aan den stand der koloniale kwestie goed in het oog te houden. Het moet aan de agitateurs buiten de Kamers onmogelijk gemaakt worden de zaken nog langer te *verleugenen*, zoo als Multatuli het noemt. De reactie buiten de Kamer bewaart steeds een diep stilzwijgen over twee gewigtige omstandigheden die bij de juiste waardering der koloniale kwestie een hoofdelement uitmaken. Zij stelt zich nog steeds op het standpunt van den reagerenden minister Rochussen in 1859, klampt zich vast aan zijn toen geopenbaard antagonisme tegen de eigen liberale vlag waaronder hij was opgetreden. Wij vullen de geschiedenis aan en willen hier het navolgende herinneren: 1°. dat zelfs de Heer Rochussen van Dec. 1860 niet meer was de Heer Rochussen van 1859, en, ofschoon zijne poging om nu meer tot de liberale partij toe te naderen volkomen is mislukt en misschien juist heeft bijgedragen tot vermeerdering van wantrouwen over zoo snel opvolgende wisseling van inzigten in zulke hoogst gewigtige zaken; zoo heeft hij in zijne rede van 14 Dec. 1860 met betrekking tot cultuurstelsel en particuliere industrie stellingen verkondigd en concessien gedaan, welke de reactie of het ultra behoud zeker niet zouden willen onderschrijven. Reeds de omstandigheid dat de Heer Loudon zich soms op diezelfde stellingen tot staving van zijn eigen gevoelen beriep, moest de achterdocht van die stokstijf behoudende rigting gaande maken, want hoe kon anders volgehouden worden dat de Heer Loudon een slooper, de Heer Rochussen een verstandig behoudsman was?

2°. Dat er gedurende het korte tijdperk dat de Heer Cornets de Groot, onmiddellijk opvolger van den Heer Rochussen, met de portefeuille van kolonien was belast, veel gebeurd is en veel voorbereid werd dat bij de beoordeeling van den tegenwoordigen stand der koloniale kwestien niet *mag* worden uit het oog verloren. Wij behoeven slechts enkele punten aan te stippen, want het feit dat er toen een bepaald *keerpunt* is gekomen in de koloniale politiek, en de beteekenis en de gevolgen van dat feit hebben wij meer bepaald uiteengezet in onze beschouwing over het belangrijke boek door hem onlangs in het licht gegeven, dat ook gelijk te verwachten was bij de jongste discussien tal van bouwstoffen en argumenten aan de liberale partij heeft verschaft.

Maar dit staat vast, en daarop komt het hier voornamelijk aan, dat de zoogenaamde sloopings- en afbrekings-theorie van den tegenwoordigen staatsraad C. de Groot in de voltallige ministerraden van 17 Jan. en 4 Febr. 1861, door *geheel* het toenmalig kabinet werd gedeeld en bijgestemd. Of dat nu edelmoedig was ten aanzien van den pas gevallen ambtgenoot Rochussen, of dat nu blijk geeft van homogeniteit en van vastheid of van *plooibaarheid* van overtuiging, nu de *Premier* van koloniaal *standpunt* veranderde, dit doet *hier* niets ter zake.

Het *feit* staat vast, dat er op koloniaal gebied *overeenstemming* met geopenbaarde gevoelens en geformuleerde stellingen van den Heer Cornets de Groot bestond. En voor wie nu het derde hoofdstuk van zijn werk blz. 216 en volg. gelezen heeft en anders verwijzen wij er naar, zal het toch wel duidelijk zijn, dat de *Nederlandsche Regering* was toegetreden tot eene *liberale* koloniale staatkunde.

Wij kunnen hier niet op nieuw zijn stelsel nopens de gouvernements en de particuliere cultures afschrijven, noch ook zijn *eenpariglijk* geadopteerden brief aan den Gouverneur-Generaal, lijnregt tegen de handelingen van den Heer Rochussen ten aanzien der particuliere industrie gerigt (blz. 218). Maar wij wijzen alleen op de onmatige en onmagtige woede van de Haagsche coterie tegen dien staatsman losgelaten, om ware het nog noodig evident te bewijzen, dat de liberale, volgens haar de radicale en revolutionaire koloniale politiek *regeringsrigting* was geworden. Neem er de scheldwoorden af en er blijft toch minstens over de *liberale* politiek, vooral kenbaar (waar het hier inzonderheid op aankomt), in *wettelijke* regeling en ruime toelating en ontwikkeling der particuliere industrie, wier feitelijk en krachtvol bestaan, wier vatbaarheid tot ongekende uitbreiding, in datzelfde boek met daadzaken, verordeningen en cijfers of door de geschiedenis gewettigde gevolgtrekkingen in het helderste licht worden gesteld.

3°. Dat vervolgens na de voorspelde ministeriële crisis van het reeds lang in staat van ontbinding verkeerd hebbende kabinet, tijdens welks voortgesleept bestaan het den Heer Cornets de Groot niet gegeven werd zijne denkbeelden in de Tweede Kamer te verdedigen, de Heer Loudon, wederom als *slooper* optrad; en dat, uit de debatten in de beide Kamers, in verband met de Memorie van Beantwoording van 7 Mei 1861, en in verband vooral met het gebeurde tusschen hem en den Heer van Zuylen over de koloniale politiek, waarbij al de overige Ministers en eindelijk Z. M. de Koning in het hoogste ressort den Heer Loudon *handhaafden*, dat uit dit een en ander, hier slechts blootelijk *herinnerd*, wederom zoo helder als het daglicht blijkt, dat ook toen weder de *liberale* rigting was *regeringsrigting* op koloniaal gebied. En zoo er wederom noodig was een bijkomend maar sprekend bewijs voor die stelling, ontleend aan de houding der *tegenpartij*, waarlijk wij zouden, en dat walgt ons, moeten afschrijven, wat het orgaan der gevallen partij zich jegens dien Minister dag aan dag niet schaamde onder de oogen van het publiek te brengen.

Dat al die ellendige manoeuvres evenwel niets hebben kunnen uitwerken op de overgroote meerderheid welke de rigting van den Heer Loudon in de Tweede, of op de unanimiteit die hij in de *Eerste* Kamer had, is onzen lezers genoegzaam bekend. Alleen de Heer Hartsen stond daar tegen hem over, maar deze stond ook, de Minister bewees het herhaaldelijk, in zijne koloniale denkbeelden ten eenemale *buiten de wet en tegen de wet.*

Wij hebben dus bij resumtie van het gebeurde in de laatste jaren na vaststelling van het Indisch regeringsreglement eerst toetreding tot en toepassing van de bij dit reglement gehuldigde liberale koloniale staatkunde bij de aanvaarding der portefeuille door den Heer Rochussen; voorts hernieuwde poging tot overhelling en toenadering tot dezelfde rigting, nadat hij door eene heillooze aanraking van het goede pad was gebragt; wijders, bepaalde toetreding der regering tot de liberale rigting duidelijk sprekende uit de persoonlijkheid en de consequente formulering van liberale koloniale regeringsbeginselen door den Heer Cornets de Groot; vervolgens nadere en standvastige adhaesie aan en verkondiging van gelijke beginselen door den Heer Loudon; toen weder mislukte poging om de gevallen rigting van den Heer Rochussen in het kabinet binnen te leiden; daarna nieuwe *bevestiging* der liberale koloniale politiek, juist ten gevolge der onhandig publiek gemaakte circulaire-depeche van den Heer van Zuylen, en eindelijk, overgroote meerderheid der Tweede Kamer welke, niettegenstaande felle bestrijding der negatieve conservatieve partij, den Heer Loudon telkens handhaaft, terwijl de Eerste Kamer dit met algemeene of met algemeene stemmen op enkelen na, insgelijks deed.

Zóó vertoont zich de waarachtige stand der koloniale kwestie tijdens het ministerie Thorbecke aan het bewind kwam. En zoo nu de Heer Loudon als eerlijk man bezwaar maakte om zijn beginsel te verzaken, dat niet medebrengt vaststelling der koloniale begrooting bij de wet; en zoo aan de andere zijde het optredend bewind even eerlijk was om dat beginsel steeds vooropgesteld, niet prijs te geven ter wille eener spoediger oplossing der ministeriele crisis; zóóveel staat vast en dit wilden wij bij de kunstmatige verwarring en agitatie die men tot elken prijs aanwakkert, nog eens aantoonen, dat de *liberale* koloniale rigting reeds regeringsrigting was bij de optreding van het kabinet Thorbecke en reeds de herhaalde dubbele sanctie had erlangd van kroon en vertegenwoordiging. Dat de conservatieve partij nu die *daadzaken* tegenspreke.

En nu zijn wij het volkomen eens met den Heer van Heukelom, als hij de kwestien van *detail* afscheidt van de groote beginselen van koloniaal regeringsbeleid. Over de details kan verschil bestaan, kan zelfs verschil bestaan tusschen de leden van het kabinet, maar dit raakt niet de *rigting.* De voorbeelden door hem gekozen zijn allezins juist. Wanneer men toegeeft, zeide hij, dat particulieren op Java toegelaten moeten worden, en particuliere industrie op Java vrijheid van ontwikkeling vinden moet, dan is dat eene *algemeene* stelling; maar het wordt eene bijzondere vraag als men zegt: Particuliere industrie moet worden toegelaten op dessagronden of alleen op particuliere gronden. Dat is eene kwestie van detail. Een ander voorbeeld door hem bijgebragt was dit: Wanneer men zegt particulieren mogen in betrekking staan tot de inlandsche bevolking, ten einde producten te verkrijgen, dan uit men eene *algemeene* stelling. Maar wanneer men er over twist of die betrekking, te creëren tusschen Europeanen en inlanders, moet geboren worden uit contracten met *individuen,* of uit contracten met de hoofden en oudsten der dessa's, dan treedt men in een detail dat geene zaak is van het kabinet, maar van den Minister van Kolonien. Maar op den voorgrond staat het algemeen *liberaal beginsel,* juist gesteld tegenover het systeem van den Heer Baud van vóór 1848, en onverschillig of dat algemeen liberaal beginsel wordt toegepast door den Heer Loudon of den Heer Uhlenbeck, hetgeen bij beiden verschil over détails niet uitsluit. (*)

Wij voor ons zijn ten volle overtuigd, dat wanneer de Heer Uhlenbeck de gave van spreken bezat den Heer Loudon geschonken, en eenige meerdere bekendheid had met de parlementaire discussie, hij zijn stelsel, zijne algemeene liberale politiek met evenveel adhaesie zou hebben zien bekroond als zijn voorganger, bij wien hij zelfs in liberaliteit ten aanzien van het consignatiestelsel tot zekere hoogte ten achteren bleef, omdat hij niet eens zóó ver wilde gaan als deze in den verkoop van producten op Java. Intusschen die parlementaire eigenschappen tegenover geroutineerde sprekers, ontbreken den Heer Uhlenbeck ten eenenmale. Maar daarom was het ook niet heusch dien min begaafden spreker, onder het noodeloos brevet van eerlijkheid en gemoedelijkheid en allerlei deugden, wier vooropstelling niet erg pleitte voor den dunk over vroegere kolonie-ministers, over *enkele* woorden, over eene of andere ontsnapte min juiste uitdrukking hard te vallen en daarop eene soort van requisitoir te bouwen, dat tot schuldigverklaring aan radicale sloopingszucht en vernietiging van onze koloniale welvaart moest leiden. Dat was vooral niet heusch van den Heer Godefroi, die naast de twee voorafgegane koloniale sloopers als minister heeft zitting gehad en met deze overeenstemde. Zou het moeijelijk vallen om uit het laatste gedeelte van het boek van den Heer C. de Groot of uit de zoo zeer aangevallen redevoeringen van den Heer Loudon, met wien de Heer Godefroi homogeen was, eene acte van beschuldiging wegens sloopings-zucht tegen den geachten afgevaardigde zelven op te maken?

Voorzeker niet, maar dit is ook geenszins ons doel. Wij willen veel liever medewerken tot wegruiming van heilloos misverstand, tot toenadering van wat oogenschijnlijk nog gescheiden is, tot overeenstemming in stede van verbittering. Tot geen prijs een verbond met de *tegenpartij.* Voor zoover zij ter *goeder* trouw is eeren wij hare overtuiging, al bestrijden wij haar, voor zoover zij ter *kwader* trouw is, en op de meest ergerlijke wijze de publieke opinie tracht te misleiden en de koloniale agitatie tegen den Heer Loudon begonnen, voort te zetten, verdient zij geen antwoord.

Maar toenadering, door gedachtenwisseling tot die fractien der algemeene liberale rigting, welke nog reserves maken, dat is allezins wenschelijk niet alleen, maar ook mogelijk.

Lang genoeg is er verdeeldheid gezaaid en opoffering van het *algemeen* aan het bijzonder belang geoogst. In de verschillen of verdeeldheid der liberalen zit de overmoed der reactie en de vervalsching der actuele positie door deze partij, die heden het masker van behoudsgezindheid, morgen het mom van gematigd liberalisme op het voorhoofd plakt, al naar mate het te pas komt ter bereiking van het oogmerk, dat is om onnadenken mede te slepen, twijfelaars over te halen, het publiek vervaard te maken en zoo doende eene ministeriele crisis te trachten in het leven te roepen, wier oplossing dan gunstig zou moeten zijn voor de wederopkomst van het gevallen stelsel. Alleen de vereeniging der voorstanders eener liberale staatkunde kan zelfs de *poging,* hoe hopeloos ook, in de geboorte stuiten.

Let eens goed op. Geen liberaal lid der kamer, — de Heer Heemskerk Azn. moge aan dat woord weinig meer hechten, wij houden hem nog eenigermate als zoodanig vast, — maar geen liberaal lid der kamer kan een woord uiten, dat op eenig bepaald punt afwijkt van hunne geestverwanten, of het heet: ziet dat geachte lid heeft ook al gebroken met de *radicalen* (scheldnaam der liberalen). En zoo ziet men heden den Heer v. Bosse, morgen den Heer Godefroi, dan weder de Heeren Cool, van Eck, Storm van 's Gravesande, van Voorthuijzen en van Reenen, niet het minst natuurlijk de Heer Heemskerk Azn. zelf, geproclameerd als de steunpilaren van het koloniaal behouds- en begunstigings-stelsel van voor 1848. Niets minder waar dan dit, zoowel wat deze als meer andere afgevaardigden, welke de coterie zich gaarne toeëigent, betreft. Verklaringen en stemmingen over tal van koloniale onderwerpen of begrootingen der laatste jaren bewijzen het tegendeel. De algemeene liberale rigting op koloniaal gebied is de heerschende. Zij wil geheel overeenkomstig het regeringsreglement handelen ten aanzien der gouvernements cultures en der particuliere industrie. Zij wil de voordeelen niet missen, welke het cultuurstelsel afwerpt, maar is niet blind voor de gebreken, waarvan het gezuiverd moet worden. Eenige verkoop van producten op Java, ook ter voorziening in het administratief zoogenaamd tekort der kassen in Indie, maar bovenal regeling *bij de wet* in plaats van ministeriele almagt, ziedaar in substantie wat de liberalen op koloniaal gebied voorstaan en waaromtrent, wat de hoofdzaak, de *cultures* betreft, alles in de bijzonderheden kan worden nagegaan en beoordeeld uit de merkwaardige redevoering van den Heer Fransen v. d. Putte. Dat deze Minister van Kolonien *datzelfde* wil is genoegzaam gebleken. Dat hij ook de geheele koffijcultuur buiten de particuliere cultuurregeling wenscht te laten is door hem herhaaldelijk verzekerd; dat de particuliere suikercultuur (daar waar zij nog zal kunnen gedreven worden buiten de 100 fabrieken, die nog contract met het gouvernement hebben), geen schade zal mogen toebrengen aan de gouvernementsteelt is telkens door hem op den voorgrond gesteld, al kan ook de redactie van het ontwerp op dat punt verduidelijkt worden; dat de cultuur en handel in *tweede* gewassen bij niemand meer tegenstand vindt, is van openbare bekendheid. Welnu waarin verschilt dan die rigting in hare algemeenheid, met hetgeen de beide kamers nu reeds herhaaldelijk hebben *bekrachtigd* bij begrootingen en batig-slot-ontwerpen, steeds voorafgegaan door ampele schrifturen en discussie?

Het is om dit gemis aan verschil nader te doen uitkomen, dat wij in een volgend nommer de groote punten waar het op aankomt zullen stellen in het licht der gedachtenwisseling van de laatste jaren, om nog duidelijker onze meening te staven, dat niet allen die tegen deze begrooting gestemd hebben tegen eene liberale koloniale politiek gestemd zijn, gelijk de behoudspartij wil doen gelooven, als zij al de stemmen tegen het aangenomen hoofdstuk handig wil converteren in *tegenstanders* van een liberaal koloniaal regeringsbeleid.

(*) Vgl. zijne belangrijke rede. Bijbl. blz. 402 en volgg.

BUITENLAND.

Engelsche Post.

LONDEN, Zaturdag 20 December (des Avonds).

Men verneemt het overlijden van den Heer Henry Echlin, lid van het Parlement voor Fermanach en Tyrone; hij had den ouderdom van 64 jaren bereikt.

— De Britsche zaakgelastigde bij de Hanzesteden, sir G. Lloyd Hodger, is in den ouderdom van 73 jaren overleden. Hij was kolonel, had den oorlog in Spanje medegemaakt en was bij den slag van Waterloo tegenwoordig geweest. Van 1837—39 was hij consul in Servie; van 1839—41 consul-generaal in Egypte en van 1841—60 zaakgelastigde en consul-generaal te Hamburg.

— De bijdragen, die dagelijks ten behoeve van de noodlijdenden in de fabriekdistricten op het stadhuis inkomen, blijven aanzienlijk; zoo heeft de lordmayor Woensdag en Donderdag £ 9438 ontvangen; ook aan het centrale comité vloeijen aanzienlijke sommen toe, waarbij men verscheiden giften van £ 1000 opmerkt.

— De Heer Bright hield gisteren te Birmingham eene redevoering tot zijne kiezers. Het hoofdonderwerp daarvan was de oorlog in Amerika. In den loop zijner rede veroordeelde hij in zeer scherpe bewoordingen de Zuidelijke slavenhouders en hunne vrienden en verontschuldigers in Engeland. »In geen oord der wereld, zeide hij, behalve op onze hooggeprezene eilanden, vindt men een enkel mensch die ten gunste van het Zuiden is gestemd. En waarom geschiedt dit bij ons? Ik wil u den grond zeggen. Onze Londensche pers is voornamelijk in handen van zekere klassen uit het West-End en schrijft geheel ten gunste van die klassen."

— De *Times* heeft uitgerekend, dat in onze steenkolenmijnen van 1850 tot 1860 niet minder dan ruim 9000 personen zijn omgekomen, of in twee jaren nagenoeg zooveel als de Engelschen en Hanoveranen te zamen in den slag bij Waterloo verloren, hetgeen op den gedenkwaardigen dag van Junij 1815 aan onze zijde 2047 bedroeg.

— De spoorweg van de Atlantische naar de Stille zee schijnt eene goede onderneming te zijn; reeds op den eersten dag was voor 400,000 dollars ingeschreven; de weg zal loopen over Sacramento, Washoe en het Zoutmeer; op den top van de Sierra Nevada zullen stoomploegen aanhoudend in beweging zijn, zoodra daar sneeuw begint te vallen, ten einde de treinen geen oponthoud ondervinden; de rijzing van den grond zal niet meer zijn dan 105 voet per mijl, en de kosten worden op 88,000 doll. per mijl berekend; het gouvernement der Ver. Staten zal voor 6,000,000 doll. a 6 pCt. in dezen weg deelnemen.

— Volgens berigt uit Lissabon van 12 Dec. heeft op den oostelijken spoorweg een verschrikkelijk ongeluk plaats gehad. Terwijl namelijk een trein met materialen en omtrent 200 arbeiders de brug van Sor overtrok, bezweek die brug en alles stortte in de rivier; men zegt dat nagenoeg de helft der menschen is omgekomen en daarenboven vele anderen zijn gekwetst.

Duitsche Post.

WEENEN, 19 Dec. De commissie, belast met het houden van toezigt op de vereffening der uitgaven ten behoeve van den staat, heeft tot haren president gekozen den prins Colloredo en tot vice-president den hofraad Taschek.

— De commissie der bank zal welligt nog in deze maand of in het begin van het volgende jaar eene buitengewone zitting zitting houden, ten einde te beraadslagen over de nieuwe bankacte, waaraan de Keizer ongetwijfeld eerstdaags zijne goedkeuring zal schenken. Men onderstelt algemeen, dat de commissie zich met de besluiten der beide huizen van den rijksraad zal vereenigen.

— De *Donau-Zeitung* bevat in haar nummer van gisteren een overzigt betreffende de verhouding waarin de uitgaven ten behoeve van het ministerie van oorlog staan tot het totale bedrag van het budget. In 1862 hebben de uitgaven voor oorlog bedragen 122,876,849 fl.; het totale cijfer der begrooting 388,772,222 fl., derhalve beliepen die uitgaven 31.6 pCt.; de verhouding bij eene begrooting voor oorlog op den voet van vrede, gelijk vroeger, toen 103 millioen werden uitgegeven, was 29 pCt. Tot vergelijking wordt daarbij tevens medegedeeld, dat van de inkomsten in Pruisen in 1861 op de begrooting uitgetrokken, zijn gebezigd 41 pCt. der totale begrooting. Per hoofd komt de bijdrage volgens de begrooting van 1863 hier te lande op 2 fl. 97 kr., gerekend naar eene bevolking van 36 millioen zielen; in Pruisen bij eene bevolking van 18½ millioen zielen komt de bijdrage ten behoeve van het ministerie van oorlog op 3 fl. 21 kr., hetgeen bij de verhouding der waarde circulerend medium in Pruisen tot die van het papierengeld hier te lande de bijdrage in Pruisen per hoofd brengt tot $1^{1}/_{5}$ maal hooger dan hier te lande.

— De in Hongarije heerschende veeziekte heeft zich geopenbaard in 92 verschillende plaatsen; de veestapel aldaar bedraagt 64,500 stuks en van deze zijn aangetast 19,000 stuks, bezweken of afgemaakt ruim 11,000 stuks.

— Uit Bucharest wordt het volgende berigt omtrent de bezending wapenen uit Rusland afkomstig, welke op last der vreemde consuls in de Donau-Vorstendommen is aangehouden. Zij was in drie partijen verdeeld en werd gezonden naar Jerelk, Slojeschti en Krajova. De kisten waren bedekt met matten en 1000 in getal. Aan de boeren, belast met het vervoer der kisten, was verhaald, dat zij waren gevuld met smeer. Agenten van policie begeleidden de wagens en hieruit kwam men tot de gevolgtrekking, dat de regering in de zaak was betrokken. Algemeen houdt men zich overtuigd, dat die wapenen bestemd waren om in Bulgarije aan de revolutionairen te worden afgeleverd. Te Ibraila bestaat reeds een revolutionair comité, en men gelooft, dat in het geheim nog vele anderen in de Vorstendommen werkzaam zijn. Met het oog hierop is het niet bevreemdend, dat de Turksche regering zich zeer aan die zaak laat gelegen liggen.

BERLIJN, 21 Dec. (des Ochtends). Gisteren is in het paleis des Konings eene conferentie gehouden door een groot gedeelte der in active dienst zijnde generaals, ten einde te beraadslagen, naar men verzekert, over de begrooting voor het ministerie van oorlog voor 1863 en 1864, en na te gaan of daarin besparingen kunnen gemaakt worden. De Heer von Bismarck Schönhausen verlangt zoo vele concessien van den Koning, dat het uitzigt wordt geopend op het ontstaan van verdeeldheid bij de liberale meerderheid en op een gunstigen uitslag bij de verkiezing, welke spoedig zullen plaats hebben ter vervanging van de uitgetreden leden van het Huis der Afgevaardigden. Intusschen zitten de liberale leden van het Huis der Afgevaardigden niet stil. In de afgeloopen week hebben zij herhaalde bijeenkomsten gehouden, ten einde de rigting te bepalen, welke in de eerstvolgende zitting zal worden gevolgd. Ook de herkiezingen zijn besproken en de noodige maatregelen genomen, om allerwege, zoo mogelijk, onafhankelijke afgevaardigden te doen kiezen.

— De meer dan 80 jarige gen.-veldmaarschalk v. Wrangel heeft gisteren een prachtig diner gegeven, hetwelk werd bijgewoond door al de ministers, de generaals in de hoofdstad aanwezig, het civiele en militaire huis des Konings.

— De studenten ter dezer stede hebben eene vergadering belegd, om te beraadslagen hoe zij het halve eeuwfeest ter viering van den dag, dat het Pruisische volk te wapen snelde, zullen gedenken.

— Het jongst verschenen nommer der *Börsen-Zeitung*, alhier verschijnende, is door de policie in beslag genomen. Het blad deelde eergisteren mede, dat het in den loop van eenige weken zesmalen in beslag is genomen, maar niettemin telkenmale door den regter werd vrijgesproken.

— Volgens een der dagbladen heeft de groothertog van Mecklenburg-Schwerin eene aanschrijving gezonden aan de stedelijke regering zijner residentie Schwerin, waarin zij werd gelast eene deputatie naar het paleis

te zenden, aan welke zij eene mededeeling zou doen. Toen deze kort daarop ten hove verscheen sprak de groothertog de leden op de volgende wijze aan: »Het is ter mijner kennis gebragt, dat de regering mijner residentie aan de afgevaardigden der stad Schwerin den last heeft gegeven om voor de wederinvoering der grondwet van 1849 te stemmen. Al is daaraan geen gevolg gegeven, het mishaagt echter niet minder, dat iets dergelijks heeft plaats gehad. De betrekkingen tusschen mij en de residentie zijn van innigen aard en ik wensch, dat deze niet worden verbroken zoo als het geval zou zijn, indien de magistraat op den ingeslagen weg voortging. Ik hoop dat mijne welmeenende wenschen op de regte wijze zullen worden begrepen, en dat daarnaar zal gehandeld worden." De *Volkszeitung* het bovenvermelde insgelijks mededeelende, voegt er nog het volgende bij: Toen de Groothertog zijne toespraak had geëindigd, vatte de burgemeester van Schwerin het woord op en verklaarde in eenvoudige, maar krachtige taal, dat de stedelijke regering door zoodanig te handelen geheel in overeenstemming had gehandeld met den wensch dien de groote meerderheid der bevolking van het groothertogdom koestert.

— De *Köln. Zeit.* deelt in haar nommer van heden het volgende mede onder bijvoeging, dat de zaak zich werkelijk op die wijze als verhaald wordt, heeft toegedragen. De vader uit een liefdadig gesticht begaf zich naar een minister van staat, die als zoodanig uit de schatkist trekt 4000 thalers, ten einde van hem eene kleine geldelijke bijdrage te ontvangen ten behoeve der kinderen in het gesticht verpleegd om die uit de bijeengebragte gelden op Kersdag te onthalen. De minister van staat bood hem tot dat einde 15 silbgr. aan. »Excellentie" zeide de vader, »ieder geeft een thaler tot het bedoelde einde, zelfs de schoenmaker N. hier in de nabijheid heeft mij een thal. geschonken en Uwe Exc. zal toch wel niet minder bijdragen dan een schoenmaker?" Het is mogelijk maar de schoenmaker verdient geld en — ik heb geene bezoldiging, ik heb geene verdienste."

»Wat het laatste betreft zal ik Uwe Exc. niet tegenspreken," voegde de vader hem te gemoet en vertrok met de bijdrage van een halven thaler.

— Volgens de *Zeit. für Nordd.* zal het nieuwe ministerie, in Hanover opgetreden onder von Hammerstein, de drukpers ontlasten van de beperkende bepalingen daartegen in de laatste jaren uitgevaardigd.

FRANKFORT, 20 Dec. De militaire bondscommissie heeft thans een ontwerp in overweging om de bondsvestingen Mainz, Ulm en Rastatt aanmerkelijk uit te breiden.

— Men verzekert dat voor de inschrijving door Gebs. Bethmann en Raphael Erlanger, geopend voor de helft van het maatschappelijk kapitaal ten behoeve der Frankfortsche hijpotheekbank, ten bedrage van 2½ millioen guldens, is ingeschreven voor een bedrag van 40 millioen guldens.

— Uit Solothurn wordt berigt, dat de bisschop der diocese Basel, (Arnold, bisschop sedert 1854) den 17den dezer, ten gevolge van een aanval van beroerte, is overleden.

Fransche Post.

PARIJS, Zaturdag 20 December.

Een berigt van de *Correspondencia* van Madrid bevestigt hetgeen reeds vroeger werd medegedeeld, namelijk dat de Spaansche regering weinig geneigd is op nieuw aan de Mexicaansche expeditie deel te nemen. De dépèches, door het Fransche gouvernement aan den Heer Burrot, zijn vertegenwoordiger te Madrid, ontvangen, melden hetzelfde, maar geven te kennen, dat het kabinet O'Donnell welligt op zijn besluit zal terugkomen, zoodra Groot-Brittnnje zich eveneens bereid verklaart tot de expeditie mede te werken, waartoe tot heden weinig uitzigt bestaat. Deze uitslag brengt het Fransche gouvernement niet weinig in verlegenheid. Men kan toch gerustelijk aannemen, dat deze kwestie in onze beide Kamers èn uit een staatkundig èn uit een financieel oogpunt tot levendige discussien aanleiding zalgeven. Het gouvernement gaat niet te min met het nemen van nieuwe oorlogsmaatregelen voort. Zoo spreekt men thans van het zenden van een smaldeel van 6 schepen, bestemd om Mexico van de zeezijde aan tasten en waartoe o. a. de schepen Navarino en Souverain zullen behooren, die uit de Mexicaansche wateren worden terugverwacht. Aan boord van het laatstgenoemde schip bevindt zich de eerste geneesheer der marine Ganthelme, die schier het onmogelijke heeft gedaan om zijne lijdende makkers bij te staan, ten gevolge waarvan men hem een verlof tot herstel zijner gezondheid heeft moeten toestaan. Gisteren is de generaal de Lorencez ook door de Keizerin ontvangen, die hare ontevredenheid heeft laten doorstralen wegens het besluit van dien generaal, om naar Frankrijk terug te keeren op het oogenblik, dat onze troepen aldaar »in een zoo weinig benijdenswaardigen toestand verkeeren."

— Men zegt op nieuw, dat de Heer Nigra teruggeroepen zal worden. Ditmaal wordt de Heer Ponza di San Martino als zijn opvolger genoemd.

— Naar men wil, zal de commissie, door den Paus tot het voorstellen der in te voeren hervormingen benoemd, niet alleen in last hebben zich met de reorganisatie van het stedelijk bestuur van Rome bezig te houden, maar ook met het ontwerpen van een burgerlijk wetboek op de grondslagen daartoe in 1817 door den Paus Pius VII aangewezen. Men twijfelt hier echter algemeen aan het tot stand komen van die plannen.

— De Prins Napoleon heeft dezer dagen eene kostbare verzameling van medailles aan het museum te Napels ten geschenke gegeven.

— De Keizer heeft zijn neef niet veroorloofd om naar zijne villa te Geneve te vertrekken, dan onder voorwaarde dat hij tijdig genoeg zou terugkeeren om de receptie ten hove op den 1sten Januarij a. s. te kunnen bijwonen.

— Men verzekert, dat de Keizer het decreet heeft onderteekend, waarbij onze kamers tegen 12 dezer worden bijeengeroepen, zoodat de afkondiging van dat besluit spoedig kan worden verwacht (zie telegram Parijs hierachter). Men gelooft, dat de zitting niet langer dan tot het midden van April zal duren. Wat de candidaturen voor de nieuwe verkiezingen betreft, blijkt het, dat de Heer Thiers zich niet verkiesbaar zal stellen. Daarentegen schijnt de Heer Dufaure niet ongeneigd te zijn om de uiterste linkerzijde te versterken.

— Men spreekt nog altijd van de aanstaande benoeming van een aantal senatoren en inzonderheid van de verheffing van de Heeren Drouin de Lhuys, den hertog van Tarente, de Heeren Marsault en Lebarbier de Tinan tot die waardigheid.

— De Koning van Madagascar is voornemens in het begin des volgenden jaars zich door een diplomatiek agent te Parijs en te Londen te doen vertegenwoordigen.

— De graaf de Flahault heeft zijne betrekking van Fransch gezant te Londen reeds nedergelegd. Hij blijft echter te Londen wonen. In afwachting der aankomst van den baron is de eerste secretaris, de markies d'Aynard, met het interim belast.

— De Heer Billault is ongesteld. De Keizer meent, dat dit een vroegtijdig genomen voorwendsel is, om de discussien in de kamers te vermijden, maar daar men op alles bedacht moet wezen, heeft hij den Heer Rouher verzocht, om zich gereed te houden voor het geval, dat de minister Billault ziek mogt blijven.

— Generaal de Lorencez toont zich, sedert zijne terugkomst in de hoofdstad, zeer verbitterd over zijne terugroeping. Hij beweert, dat generaal Forey zeer koel door het leger is ontvangen geworden en dat de marine officieren hem zelfs geen bezoek hebben willen brengen. Officieren van het leger en van de marine beiden zijn vertoornd op den Heer Dubois de Saligny, dien zij beschuldigen den Keizer te hebben bedrogen en de oorzaak te zijn van alle rampen, welke deze ongelukkige expeditie aan Frankrijk heeft berokkend. De laatste Mexicaansche pakketboot heeft 12 millioen in goud voor ons leger medegenomen; weldra zullen er nog 12 millioenen gezonden worden. De schatkist heeft nu reeds 84 millioen in specie naar Mexico gezonden. Het aanleggen van den spoorweg van Vera Cruz naar Orizaba kost 10,000 fr per dag.

— De *Correspondance Havas* zegt, dat het berigt onjuist is, volgens hetwelk de minister van buitenl. zaken zich onledig houdt met het bijeenverzamelen van alle diplomatieke stukken sinds jaar en dag over de Romeinsche aangelegenheden gewisseld, ten einde in den senaat te kunnen antwoorden op de brochure door Prins Napoleon op naam van zijn secretaris uitgegeven,

— De Prins Albert de Broglie, het lid der academie, zal zich bij de aanstaande algemeene verkiezingen, in het departement Eure candidaat stellen.

— De baron Rothschild doet eene prachtige glazen kast vervaardigen, om daarin de gouden spade met ivoren steel te bergen, welke de Keizer heeft gebruikt om op het landgoed Ferrières een ceder te planten.

— De schrijver van les Ganaches, de Heer Sardou, schrijft thans den tekst eener opera voor den Heer Verdi.

— Naar men wil heeft de generaal de Montebello, opperbevelhebber der Fransche troepen te Rome, den Keizer verzocht hem van zijn post terug te roepen; de pauselijke partij hoopt van haren kant nog steeds, dat de generaal Goyon naar Rome zal terugkeeren.

— Uit Rome meldt men, dat daar eene ministerieele crisis op til is. Zekere Bianchi heeft te Florence eene brochure uitgegeven, en daarin officiele depeches opgenomen, welke ongunstige bijzonderheden bevatten over de familie van kardinaal Antonelli. De Paus heeft die depeches gezien en aan den secretaris van staat zijne ontevredenheid betuigd over het gedrag van diens broeders. Men zegt, dat de een ontslagen zal worden als directeur van de Romeinsche bank en de ander als hoofd van het stedelijke bestuur. Ook de onder-secretaris van staat, Mgr. Berardi, staat zeer wankelbaar. Men zegt, dat hij in zeer naauwe betrekking staat met zekeren Filippani, wiens oneerlijke winsten hij heeft gedeeld; en tevens dat hij meer dan 600,000 Romeinsche kroonen heeft verdiend met de directie der spoorwegen. Mgr. de Mérode heeft al die zaken aan den Paus bekend gemaakt en staat daardoor op dit oogenblik meer dan ooit in gunst bij Pius IX.

— Het half-officiele blad te Athene zegt, dat de Grieken zóó bepaaldelijk besloten hebben Prins Alfred op den Griekschen troon te plaatsen, dat, zoo men dat wil beletten, de republiek door hen zal worden uitgeroepen.

— Het Atheensche dagblad *l'Orient* bevat thans den tekst van het besluit, waarbij de Grieksche minister van financien is gemagtigd tot het aangaan eener leening van 6 millioen drachmen. De inschrijving is geopend op den dag der afkondiging van het besluit en zal twee maanden duren; in het buitenland kan men bij de consuls-generaal, consuls en vice-consuls inschrijven. De rente is bepaald op 6 pCt. Jaarlijks zal 1 pCt. van het nominaal kapitaal worden bestemd om met de rente der afgeloste obligatien een amortisatie-fonds te vormen. Op 22 October zal telken jare een aantal obligatien tot het bedrag van het jaarlijksch amortisatie-fonds worden uitgeloot. Voor de 95 eerste uitgelote obligatien zal jaarlijks door de schatkist eene premie van 1 pCt. van het oorspronkelijk kapitaal worden uitbetaald, en wel op de volgende wijze: de 1ste uitkomende obligatie zal ontvangen eene premie van 5000 drachmen, de tweede van 4000, de derde 3000, de 4de 2000 en de vijfde 1000, de volgende 90 uitkomende obligatien genieten eene premie elk van 500 drachmen. De betaling der rente, de aflossing der uitgeloten obligatie en de uitkeering der premien zal plaats hebben op 12 Jan. van ieder jaar.

BINNENLAND.

AMSTERDAM, Maandag 22 December.

Door den minister van justitie is den 24sten Nov. jl. de volgende circulaire gerigt aan Heeren procureurs-generaal bij de provinciale geregtshoven:

Bij het derde lid van art. 41 der wet van 22 Frimaire an VII is het, met betrekking tot vonnissen, welke op de expeditie geregistreerd moeten worden, aan de griffiers onder strafbedreiging verboden »*d'en délivrer aucune même par simple note ou extrait, aux parties ou autres intéressés, sans l'avoir fait enrégistrer.*"

Deze bepaling schijnt door sommige griffiers in dien zin te worden opgevat dat het verbod alleen dan door hen zou worden overtreden, indien zij *door hen onderteekende* expeditien of extracten van de bovenbedoelde vonnissen afgaven, maar dat zij bevoegd zijn om *ongeteekende* afschriften of uittreksels op ongezegeld papier en ongeregistreerd aan de belanghebbenden uit te reiken.

Het komt mij voor, dat het genoemd wets-artikel, hetwelk elke afgifte *même par simple note ou extrait*, verbiedt, die opvatting niet toelaat en dat alzoo de griffier, die ongeregistreerde afschriften of uittreksels, als bovenbedoeld, zij het dan ook ongeteekend, afgeeft, de schatkist benadeelt, en zich zelven aan de toepassing der bedreigde straf blootstelt.

Ik heb het daarom noodig geacht, de aandacht van Heeren procureurs-generaal op het bovenstaande te vestigen met uitnoodiging om de griffiers in hun ressort in dien zin in te lichten, waartoe het noodige getal afdrukken dezer circulaire hierbij gaat. Het zal mij voorts aangenaam zijn, dat Heeren procureurs-generaal zoo veel mogelijk op de nakoming van het genoemde voorschrift doen letten en mij, bij hun gebleken overtreding, daarvan ten spoedigste kennis geven.

Bij de boekhandelaren J. G. Andriessen en Zoon, te Utrecht, heeft onlangs een *Beknopt leer- en handboek der Natuur- en Staatkundige Aordrijksbeschrijving van Nederland* het licht gezien. De schrijver, de Heer J. L. Bolman, onderwijzer te Maarssen, heeft in dit boek veel in een kort bestek vereenigd en daartoe met vrucht goede bronnen geraadpleegd. Achtervolgens worden de geologische gesteldheid van ons land, de hoogte van den bodem, de hoofdrivieren, de luchtgesteldheid, de middelen van bestaan van het volk, hunne zeden en gewoonten en de staatsregeling kortelijk besproken en daarna vele opgaven betreffende de voornaamste plaatsen in de verschillende gewesten medegedeeld. Wij gelooven dat dit werk aan velen goede diensten kan doen.

In het voorloopig verslag van den oogst in de provincie Drenthe, wordt medegedeeld dat de winter-rogge is tegengevallen. Koude, regen en wind gedurende den bloeitijd en later de zoogenaamde roode roest worden als oorzaken van de minder goede uitkomst opgegeven. De aren waren slecht geladen en de korrel was over het algemeen fijn. De kwaliteit schijnt tamelijk goed te zijn. De opbrengst van stroo was vrij goed. De meeste berigten vermelden den oogst als middelmatig, de overige als slecht. De zomerrogge was in verhouding beter dan de winterrogge, ten minste wat de opbrengst van koren betreft. Boekweit. Alle berigten stemmen overeen in den slechten uitslag van het veenboekweit-verbouw. Omtrent de zandboekweit luiden de berigten gunstig, vooral wat de opbrengst van zaad betreft. Men kan dat verbouw over het algemeen gunstig noemen. Garst wordt hier weinig verbouwd. De berigten dienaangaande zijn gunstig. Haver. De uitkomst van het haververbouw was gunstig. Bijna alle berigten noemen den uitslag gunstig of zeer gunstig; slechts een paar middelmatig. Tarwe en koolzaad worden hier slechts bij kleine partijen verbouwd. De uitkomsten waren voordeelig. Paardeboonen. Met eenige uitzonderingen zijn de berigten omtrent de paardeboonen vrij gunstig. Aardappelen. De aardappelen zijn bij uitstek goed gelukt. Slechts één berigt noemt de opbrengst middelmatig; de overige gunstig of zeer gunstig. Zij zijn groot van stuk en goed van smaak. Een paar berigten houden in, dat de aardappelenoogst dit jaar het drievoudig heeft opgeleverd van een jaar vroeger. Voedergewassen. De spurrie was goed; de knollen middelmatig. Klaver was schaars. Wei- en hooilanden. Aanvankelijk stonden de weilanden goed, maar zij zijn later ten gevolge van al te veel regen minder geworden. De hooilanden stonden goed, maar door den aanhoudenden regen gedurende den hooitijd is de hoedanigheid van het gewonnen hooi niet te best. Vruchtboomen. De vruchtboomen hebben over het algemeen goed gedragen.

Uit het voorloopig verslag van den oogst in de provincie Limburg, blijkt dat de opbrengst van Tarwe met die van een gewoon jaar gelijk staat en de hoedanigheid goed is. Van Rogge is de opbrengst van den korrel op vele plaatsen vrij ongunstig. Die van het stroo is het nagenoeg overal. De hoedanigheid laat ook, in het algemeen, te wenschen over. Haver is in ieder opzigt zeer voldoende. Garst is ook wat opbrengst betreft ruim, en wat hoedanigheid aangaat goed. Boekweit. Insgelijks vrij gunstig. Niettemin wordt over de veenboekweit, zoowel wat graan als wat stroo betreft, in zekeren zin geklaagd, doordien deze graansoort aanvankelijk hoop op nog meer beschot in stroo gaf. Oliegevende zaden hebben over het algemeen niet veel opgeleverd. Hooi (gras). Hierover wordt geklaagd. Over het nagras echter heeft men reden van tevredenheid gehad. Hooi (klaver-) wordt vrij goed geacht. Het voedergewas, siradel genaamd, en sedert eenige jaren in enkele streken van het Hertogdom aangekweekt wordende, heeft dit jaar reeds goede uitkomsten opgeleverd. Klaverzaad is minder bevredigend. Vlas. De opbrengst, in stengels, is voldoende. Boonen en erwten. Hierover valt in het algemeen niet te klagen. Alleen is men over de erwten in sommige streken niet tevreden. Beet- en gewone wortelen kunnen niet gezegd worden, vooral niet de beetwortelen, beneden een gewoon jaar te zijn gebleven. Cichorei. De opbrengst is die van een gewoon jaar. Aardappelen. Hoezeer zich de ziekte wederom in deze vrucht heeft vertoond, hebben de aardappelen meer en beter opgeleverd, dan sedert een reeks van jaren het geval was. Fruit heeft wederom in het algemeen weinig of niets opgebragt. In sommige streken echter maken de appelen daarop uitzondering.

Door particuliere mededeelingen zijn wij in staat gesteld nog het volgende te voegen bij de berigten nopens den aangehouden slavenhaler Jane. Dit schip is reeds langen tijd als zoodanig verdacht geweest, zoo zelfs dat, toen het, nu ongeveer zes maanden geleden, te Curaçao binnenliep, niet alleen de bevolking het als zoodanig beschouwde, maar zelfs de commandant van het Amerikaansche oorlogschip Iroquois, dat te gelijker tijd te Curaçao zich bevond, den kapitein openlijk dreigde, hem in den grond te schieten, als hij hem op zee tegenkwam.

Het vaartuig is toen herdoopt (de eerste naam was Fleet-eagle) en, waarschijnlijk pro forma, verkocht aan een handelaar te Curaçao, terwijl er een Hollandsche kapitein op geplaatst werd; de vroegere gezagvoerder bleef echter zoogenaamd als supercarga aan boord.

Wij verheugen ons er in, de Nederlandsche koopvaardij hierdoor geheel van de blaam te kunnen zuiveren, die zulk eene handeling als de slavenhandel noodwendig op haar moest werpen. (*N. R. Ct.*)

249ste STAATS-LOTERIJ. (Prijzen van *f* 1000 en daarboven.) 5de Klasse 13de Lijst: N°. 4102 *f* 1500; N°. 19480 *f* 1000.

ROTTERDAM, 21 Dec. Wij vernemen, dat morgen een adres voor de handelaren en andere belangstellenden ter beurze alhier ter teekening zal worden nedergelegd, waarin de Eerste Kamer der Staten-Generaal eerbiedig wordt verzocht, het ontwerp van wet betreffende de waterwegen nog voor het reces te behandelen. (*N. R. Ct.*)

* HOORN, 21 Dec. Ofschoon alle moeite is aangewend om den dijk bij het huis van correctie te behouden, is toch heden nacht het water door den dijk heengedrongen, waardoor alles, wat bij en onder den grond was, is ondergeloopen. Door de goede zorgen van den commandant en den onder-commandant is alles bij tijds geborgen, zoowel menschen als materialen. Er is dus weinig schade aangerigt.

* TEXEL, 20 Dec. De toestand der dijken op dit eiland is door den aanhoudenden storm onrustbarend. De dijk van den Prins Hendrik-polder loopt groot gevaar en schijnt te verzakken, doch nog grooter gevaar bedreigt het eiland als onverhoopt de dijk een eind van het Oude Schild verwijderd, en die reeds over de aanzienlijke lengte van 12 a 13 voeten gescheurd is, bezwijkt, want dan geraakt een aanzienlijk deel van Texel onder water. Met kracht is men daar dan ook, even als aan den Prins Hendrik-polder aan de herstelling en versterking van den dijk bezig.

Reeds is een poldertje, de Volharding genaamd, geïnundeerd, daarbij zijn echter geene menschen of vee omgekomen.

De hoogte van het water in den gepasseerden nacht was bijna 2 el boven vol zee.

De duinen moeten veel hebben geleden. Van enkelen zijn reeds 9 a 10 el afgeslagen.

UTRECHT, 21 Dec. Geheel in den geest van onzen tijd is hier ter stede het plan gevormd tot het oprigten eener brood- en meelfabriek, ten doel hebbende het bakken van brood en later ook het malen van graan. Voorloopig zal echter alleen de broodfabriek worden daargesteld; men wenscht daartoe een kapitaal van *f* 60,000 bijeen te brengen; evenwel zal men reeds de vennootschap gevestigd achten, wanneer voor 40 mille is ingeschreven.

* AMERSFOORT, 21 Dec. Ook deze stad en de omliggende plaatsen in het Eemdal moesten hun tol betalen aan het element, dat sedert Vrijdag ll., zoovele gedeelten des vaderlands op schatting stelt. De rivier de Eem is, opgestuwd door het Zuiderzeewater, buiten hare oevers getreden, en ofschoon men tot nu toe van geene ongevallen aan de dijken der Eemlanden heeft gehoord, zijn niettemin een aantal weilanden, enz., overstroomd. De kostbare nieuw gebouwde spoorwegbrug der Ned. centraal-spoorweg maatschappij over de Eem, nabij deze stad, heeft goed weerstand geboden, alhoewel zij tot bijna hare geheele hoogte in het water staat. Men zal eerst, als de rivier tot haren gewonen toestand is teruggekeerd, kunnen bespeuren of de brug veel schade heeft geleden.

* NIJMEGEN, 21 Dec. Door het departement van oorlog zijn bepaald, de prijzen en de tijd van duur der draagbare wapenen, bij de corpsen van het leger in gebruik welke gedurende het jaar 1863, zullen worden gevolgd, als: Geweren voor de infanterie: ongetrokken *f* 18, getrokken *f* 27.50; voor de sapeurs *f* 21.50, draagtijd 30 jaren. Carabijnen: cavallerie *f* 20.50, draagtijd 20 jaren. Pistolen *f* 12, draagtijd 20 jaren. Sabels met scheede voor de infanterie *f* 3; cavallerie van model *f* 9.50, van oud model *f* 8.50; sapeurs *f* 5.70; artillerie *f* 5, alle 20 jaren draagtijd.

— Van de 8 onder-officieren van het alhier in garnizoen liggende 1ste reg. infanterie, die onlangs te 's Hage hebben deelgenomen aan het examen voor den rang van 2den luitenant hier te lande, hebben 6 voldaan.

* HARLINGEN, 20 Dec. Ten gevolge van den storm en het daardoor bijzonder hooge water hebben de havenhoofden bij deze stad veel geleden en is het Noorder gedeeltelijk uit elkander geslagen, terwijl eenige aldaar in de nabijheid wonende menschen hunne benedenwoning hebben moeten verlaten. De onstuimigheid van het weder werd dezen nacht nog vermeerderd door donder en hagelbuijen.

Naar men zegt, liggen in de Blaauwe Slink twee schepen, voor welker lot men beducht is.

GRONINGEN, 20 Dec. Heden zijn aan onze hoogeschool bevorderd tot doctoren in de regten, de Heer J. T. F. Telting van Franeker, en de Heer P. Tonckens van Meppel, beiden na het verdedigen van eenige quaestiones juris inaugurales.

* GRONINGEN, 20 Dec. Bij een geweldigen wind uit het N. W., liep de vloed in het Rietdiep in deze stad zoo hoog, dat de lage gedeelten der stad bij de Noorderhaven onder water liepen. Nog op dit oogenblik staat het water op de straat, en is de gemeenschap belemmerd.

KAMPEN, 17 Dec. Door den ontzettenden storm uit het noordwesten, die gedurende dezen nacht heeft geheerscht en vergezeld ging van zwaar onweder en hagelbuijen, is het zeewater tot eene buitengewone hoogte gestegen. Het Kamper Eiland staat geheel onder water; de landerijen aan de achterzijde der stad zijn eene blanke zee; het water staat tot hoog voor de kistdammen in de Broeder- en Cellespoorten; aan den IJsselkant staat het tot aan de huizen. Bij Grafhorst loopt de dijk over, zoodat de post moest terugkeeren. Te IJsselmuiden hangt een mand uit den toren. De huisjes van den Heer van Diggelen aan de overzijde van den IJssel zijn door het doorbreken van een kadijk onder water gezet; de bewoners moesten gedeeltelijk door de daken vlugten en zijn met schuiten gered; men schrijft dit ongeluk toe aan de onvoorzigtigheid dezer menschen, die aldaar een mestvaalt wilden aanleggen en daardoor den dijk ondermijnden. Bij de Broederpoort is reeds eene verdronkene koe komen aandrijven. Uit de huizen op den Singel heeft men de menschen met schuiten uit de dakvensters gehaald. Een duiker onder het bolwerk tusschen de Celles- en Broederpoorten, die op het punt stond van door te breken, waardoor de stad geheel onder water kon gezet worden, is met groote moeite door palen, planken en aarde verzekerd, zoodat dit gevaar nu is geweken.

* WIJHE, 21 Dec. De rivier de IJssel is buiten hare oevers getreden. Alle aan de rivier gelegen uiterwaarden hebben het aanzien van eene zee. Waterhoogte des avonds ten 4½ ure, 3,00 el + A. P.

* MEPPEL, 21 Dec. Het dreigende gevaar voor het zeewater doet de burgerij dezen nacht in grootsn angst verkeeren. Overal is men in de weer om zijne goederen te bergen, waartoe de ingezetenen door het hoofd van het plaatselijk bestuur zijn aangespoord. Een estafette, heden nacht ten 1 ure van Zwartsluis teruggekeerd, deelt mede, dat de stand van het water aldaar sedert gisteren avond 4 ure dezelfde is gebleven, waardoor de hoop op afwending van dijkbreuk aanvankelijk is vermeerderd.

* DALFSEN, 21 Dec. Het water in de rivier is in 24 uur meer dan 3 voet gewassen en teekent aan de rijks peilschaal ruim 3 el boven A. P. De buitendijksche landen zijn aan eene zee gelijk; men vreest bij meerderen was doorbraak der dijken.

* KRABBENDIJKE, 20 Dec. Heden namiddag heeft de vloed op nieuw eene buitengewone hoogte bereikt. De gisteren reeds zoo zeer geteisterde zeedijk van den 2den polder der Engelsche maatschappij van de Oosterschelde, heeft dan ook aan het verwoed element geen weerstand kunnen bieden; door een hevigen west- noordwesten wind opgestuwd, liepen de golven reeds voordat de vloed op het hoogste was, over de kruin van den dijk. Deze sloeg omstreeks 2 ure op ontelbare plaatsen geheel weg, zoodat in weinige oogenblikken de polder was overstroomd. Menschenlevens heeft men bij deze ramp niet te betreuren. Die ramp is evenwel zeer te bejammeren, eene aanzienlijke uitgestrektheid kostbare, reeds ten tweeden male der zee ontwoekerde gronden, zijn weder aan haar prijs gegeven; het vooruitzigt op de vele werkzaamheden die de polder met het voorjaar zou hebben opgeleverd is vernietigd.

— 21 Dec.; (des Morgens). De 1ste polder der maatschappij bij Bath, heeft in den afgeloopen nacht ook buitengewoon geleden, en schijnt reeds door de bevolking te worden ontruimd.

* 's HERTOGENBOSCH, 21 Dec. In de bij besluit van Gedep. Staten van Noord-Brabant van 28 Nov. jl. opengestelde prov. geldleening ten bedrage van *f* 28,000, is voor een bedrag van *f* 63,500 en derhalve voor *f* 35,500 meer dan het opengestelde bedrag ingeschreven. De *f* 28,000 zijn aangenomen tegen de volgende prijzen, als: *f* 27,500 tegen 100½ ten honderd en *f* 500 tegen 100¾ ten honderd.

BREDA, 21 Dec. In de eerste helft dezer maand bedroeg de doorvoer van Runderen door deze stad naar Belgie en Frankrijk ruim 1500 stuks. Op de Hollandsche en Geldersche markten begint de handel sedert eenige dagen te verminderen.

* BERGEN-OP-ZOOM, 21 Dec. Door den storm in dezen en den vorigen nacht is het zeewater binnen de haven en de stadsgrebbe tot het peil van 1825 opgevoerd en zijn huizen en kelders ondergeloopen. In den stads havendijk zijn vele gaten geslagen en deze dreigt door te breken. Ten gevolge van den golfslag is de daartegen liggende stadspolder, met tarwe bezaaid, grootendeels overstroomd. Men verneemt verder, dat drie nieuw ingedijkte polders als de Veydtpolder, de Caterspolder en de Vanderduynspolder, 2 uren van hier gelegen, heden nacht op onderscheidene plaatsen zijn doorgebroken.

HANDELSBERIGTEN

OOSTERHOUT, 20 Dec. Heden werd verhandeld Roode Tarwe *f* 9.50 a 10.45, Rogge *f* 6.75 a 7.30; Boekweit *f* 5.10 a 5.50; Garst *f* 4 a 4.50; Haver *f* 2.75 a 3.20; Hooi zonder verandering; Boter 84 a 86 c. per ℔; Eijeren *f* 3.50 a 4 de 100 stuks.

LONDEN, 19 Dec. *Koffij*: Men heeft drie ladingen zeilende verkocht, zijnde de Marianne, 3265 b. first Rio a 61 sh. voor eene naburige haven; de Prima Donna met 3000 b. Santos, mede voor eene naburige haven, a 63 sh., en de Danemark met 4000 b. Rio tot geheime prijzen. — *Suiker*: Van West-Ind. soorten werden heden 1668 v. verkocht, uitmakende een totalen omzet voor de week van 3231 v. Het artikel is prijshoudend en met iets meer vraag. Op levering werden afgedaan 1790 k. Havana ex Anvertois, N°. 12½ a 24 sh. en 1139 k. ex Minerva, N°. 11 a 11½ a 23 sh. — *Rijst*: Uit de hand heeft men 3500 b. jarig Rangoon verkocht a 9 sh. en 2000 b. goed Moonghy van 8.4½ a 8.6. — *Talk* flaauw.

RIO JANEIRO, 24 Nov. *Koffij*: Sedert ons laatste berigt zijn de prijzen 100 a 150 rs. lager en thans als volgt te noteren: Superieur 6900 a 7100; good first 6600 a 6700; regulars 6300 a 6400, alles v. a. b. zonder vracht. Onze voorraad is verminderd op 140,000 b. en de aanvoeren uit het binnenland zijn in de laatste 14 dagen minder belangrijk. De verkoopen sedert den 7den bestaan uit 10,400 b. voor Noord-Amerika, 44,000 b. voor het Kanaal en het Noorden van Europa, 18,300 b. voor de Middellandsche Zee en 900 b. voor de Kaap de Goede Hoop. Er vertoont zich geene dispositie bij onze exporteurs om nieuwe affaires tot stand te brengen vóór het vertrek der Engelsche stoompaket. — *Wisselkoers* op Londen 27⅛ a 27¼. — *Vrachten* naar het Kanaal 60 sh.

BAHIA, 28 Nov. *Suiker*: De ongunstige berigten van Europa hebben eene successievelijke daling der prijzen te weeg gebragt. De laatste afdoeningen hadden plaats tot 1.750 a 1.800 voor Moscovados en 2.200 a 2.300 voor witte soorten. Van Nazareth zijn ca. 10,000 z. afgedaan in de prijzen van 1.400 a 1.300. Thans zijn koopers ongenegen deze prijzen te besteden en zoude men voor reguliere soorten Moscovados niet meer dan 1.700 bedingen. — *Koffij*: Dit artikel gaf slechts aanleiding tot eene afdoening van 1200 b. Maragogipe tot d. 3.000 Caravellas werden 3 a 400 reis lager betaald. — *Huiden* hooger gehouden, gedroogde met 180 rs. betaald. — In *Tabak* is dezer dagen veel omgegaan, 10,000 b. werden verhandeld van 4.600 voor tweede soorten, 5.000 voor prima en 6.000 a 7.000 voor superieur en patent, de houders hebben hunne vorderingen verhoogd. — *Vrachten* rijzende, naar het kanaal 52.6 a 57.6. — *Koers* op Engeland 28.

Invoerartikelen: Holl. Kaas goed prijsh., voor 100 k. per Gazelle van Amsterdam heeft men 2.150 bedongen. Meel lager, de 2000 vjs per Gazelle van Amsterdam, die op levering verkocht waren a 22.500, zijn bij arrivement min of meer beschadigd bevonden, zoodat de verkooper genoodzaakt is geworden eene vermindering op den prijs toe te staan van 4,000 per vaatje.

BUENOS-AYRES, 13 Nov. *Huiden*: Er werden 13,000 ps. voor Amerika verkocht tot rl. 36 a 43 naar kwal.; 18,500 voor Duitschland tot rl. 46½ a 47 voor Ossen-, rl. 42 voor Koe- en rl 44 voor Ossen- en rl. 41½ voor Koe-Mataderos; 76,000 voor de Midd. Zee tot rl. 44 a 40 n. kwal. Voorraad 30,000 dr. voor Amerika, 25,000 voor Duitschland en 93,000 ongesorteerd. In gez. Saladeros ging niets om; alleen van Mataderos werd eene partij verkocht. De zouters zullen laat met werken beginnen, en men rekent dat de openingsprijzen voor gez. Huiden uit deze provincie niet onder de 41 a 42 rl. zullen zijn, hetgeen tot den bestaanden koers op 5 d. per ℔ aan boord, de vracht inbegrepen, zou te staan komen, ongerekend het gewigtsverlies. Er werd een contract gesloten van 30,000 gez. Uruguay Huiden, in Jan. tot Maart te leveren, zonder prijsbepaling, maar met een renteloos voorschot. In loco werden 1000 Mataderos a rl. 37½ voor Ossen- en rl. 33½ voor Koe- verk. en 8000 gez. Paardenhuiden a rl. 15¼. — *Wol*: De aanvoer van de nieuwe, schering was van betere kwal. dan in vorige jaren, maar bij den bestaanden Wisselkoers vraagt men 10 a 15 pCt. hoogere prijzen dan de laatste notering op de markten van verbruik. Er werden 12- a 15,000 ar. verk. als 8000 van het vorige saizoen tot de laatst betaalde prijzen en 7000 dito nieuwe Wol tot geheime prijs. Men noteert ⅓ Merinos ½ goede 1ste soort doll. 95 a 100 of $10^{22}/_{100}$ d. per ℔ aan boord, vracht inbegrepen; goede 2e. tot 1e, regular doll. 78 a 85 of $8^{91}/_{100}$ d., goede 3e. tot 2e. doll. 78 a 72 of $7^{71}/_{100}$ d. — *Schapenvellen* zeer gezocht en hoog betaald, vooral de beste soorten, waaruit de aanvoer meestal bestaat. Men noteert 60 a 70 ℔ per dozijn doll, 2⅝ per ℔ of $6^{32}/_{100}$ d. — *Paardenhaar* doll. 85 a 105. Invoerartikelen: Bij veel aanvoer gedrukt, de meeste zijn dalende. — Geraffin. *Suiker* rl. 19½ entr. — Holl. *Genever* rl. 17 entr. per kelder. — Holl. *Kaas* doll. 22 in cons. per stuk. — *Waskaarsen* doll. 5½ in cons. per ℔. — *Zout*: Cadix rl. 11 entr. Vrachten beter. Men noteert naar Engeland voor dr. Huiden 80 sh. en gez. 30 sh.; Talk in v. 40 sh.; Wol in b. 35 a 40 sh. Koers op Londen hooger op 66½ a 67 sh.

Scheepstijdingen.

Gepraaid, 9 Nov.; op 9° NBr., 25° WL.: Wilhelmina Henriette, de Boer Londen n. Buenos-Ayres.

AMSTERDAM, 22 Dec. De Galjoot Gerlina de Wall, van Riga met Garst naar Schiedam bestemd, is eergisteren avond bij Egmond gestrand, doch het volk gered.

Uit Texel wordt het volgende gemeld: Achter de Westen is gestrand een Noorsch schip, waarvan de equipage, op 4 man na, is gered. Waarschijnlijk is er ook een schip gestrand in de Eijerlandsche gronden, daar heden veel wrakhout is voorbijgedreven, en een zeemanskist, zonder deksel of merk, is opgevischt.

HELVOETSLUIS, 21 Dec. Het schip Nederwaard, kapt. Tergast, is met verlies van anker en ketting op het kanaal gebragt.

De stoombooten Thérèse, Hawk en Volunteer liggen uitgaande in het kanaal.

BRIELLE, 21 Dec. De stoomboot Magnet, naar Londen bestemd, gisteren tegen lager wal geslagen, is heden in vlot water en op de reede gekomen.

CUXHAVEN, 19 Dec. Heden zijn van hier opgezeild de Ned. galjoot Cornelia Jantina en de Ned. kof Catharina.

BOLDERA, 15 Dec. Bij snel stijgen van het water, is het vastzittend ijs tusschen de zeedammen aan beide zijden opgebroken en weggedreven, zoodat eenige in de bogt aanwezige schepen weder in vlot water liggen. Alles doet een verderen dooi voorzien. De schepen van Riga uitgeijsd, komen slechts langzaam voorwaarts, en zullen nog wel eenige dagen noodig hebben, om zee te kunnen kiezen.

KOPENHAGEN, 19 Dec. De kof Frau Martha, kapt. de Vries, van Amsterdam naar Dantzig bestemd, is 13 dezer hier voor noodhaven binnengeloopen, na eene reis van 8 weken. Het schip heeft veertien dagen hier voor den wal ten anker gelegen en is den 11den in het ijs bezet geweest. Overigens was alles wel aan boord. Genoemde kof heeft heden de reis naar Dantzig voortgezet.

FREDRIKSHAVN, 14 Dec. Het schip Agatha Geertruida, kapt. Bekkering, van Engelholm naar Londen, alhier in de nabijheid gestrand, is vol water geloopen. Men koopt echter de lading, ofschoon geheel nat, te bergen.

BINNENGEKOMEN.

HELVOETSLUIS, 21 Dec.; Seahorse, S., Hull.

HAMBURG, 19 Dec.; Zeeploeg, Ludeling, Briton Ferry. - Sirene, Bradhering, Sunderland. - Saramacca, de Vries, Zante. - Aaltje Maathuis, de Vries, Livorno. - de Zwijger, Wolthers, Zante. - Hendrika, Huisman, Cephalonia.

HARBURG, 16/19 Dec.; Elisabeth, Mandties, Londen. - Minerva, Poppen, id. - Margaretha, Deters, Newc. - Herstelling, Duiven, Liverpool.

BRUNSHAUSEN, 19 Dec.; Fortuna, Otten, Amst. - Catharina, de Vries, New-Castle.

KOPENHAGEN, 17 Dec.; Neptunus, Olsen, Amst. — 19 Dec.; Hesperus, Holscher, Antwerpen.

GOTHENBURG, 16 Dec.; Vanadis, Nielsen, Amst. - Cornelia, de Jager, Newc. - Amicitia, Gortemaker, Londen.

ELSENEUR, 18 Dec.; Lubbegina, Borgman, Liverpool n. Dantzig.

LONDEN, 18 Dec.; Hillechina, Gruppelaar, Gothenburg. — 19 Dec.; Jacobus, Betti, Petersburg.

Bij den MEEUWENSTEEN, 12 Dec.; Cornelis Anthonie, Reinders, Rott. n. Bat.

LIVERPOOL, 18 Dec.; Concurrent, de Jonge, Catacola. — In lading: Hendrik Jan Nassau, Roelfsema, Salonica.

NEWPORT, 18 Dec.; Hunsingo, Oostema, Bristol (om voor Sevilla te laden).

BONESS, 17 Dec.; Catharina Cornelia, Borst, Leith.

GRANGEMOUTH, 18 Dec.; Louise, S., Rott.

IPSWICH, 18 Dec.; Themis, Ford, Rott.

HULL, 18 Dec.; Catharina Elisabeth, Pander, Middelburg.

NEWCASTLE, 16 Dec.; Joan Jacob, Lingbeek, Lissabon. - Wilhelmina Detering, Top, Rostok.

SHIELDS, 18 Dec.; Arendina Catharina, Leeuwes, Dundee. - Catharina, Zegers, Londen. - Hillechina, Scherphuis, id. - Johanna Maria, Schummelketel, id.

CETTE, 13 Dec.; Vredelust, Scholtens, Barcelona.

HAVRE, 19 Dec.; Ceres, Henning, Drontheim.

SYRA, 10 Dec.; Irene, de Vrede, Antw.

IBRAILA, 3 Dec.; Gesina Hillegonda, Jansen, Konstantinopel.

KONSTANTINOPEL, 8 Dec.; Drie Gezusters, Breeland, Ibraila (denzelfden dag naar Falmouth vertrokken.)

MONTEVIDEO, 8 Nov.; Gesina de Jonge, Hamb. — 9 Nov.; Jenneke Hendrika, Pik, Paraguay.

BUENOS-AYRES, 6 Nov.; d'Ommelanden, Wieringa, Hamburg. — 8 Nov.; Johannes (Holl), Paraguay. — 18 Nov.; in lading: Zeenimph, Schippers, Engeland. - Minerva, Doewes, id. - Marnix, Wassenaar, Antw. - Sophie Marie, Teensma, id.

BAHIA, 18 Nov.; Gazelle, Haesloop, Amst. — 25 Nov.; in lading: de Haring, Boomgaard, Genua.

RIO JANEIRO, 7 Nov.; Elisabeth, de Boer, Liverpool. - In lading: Zeeploeg (Holl), het Kanaal.

KAAP DE GOEDE HOOP, 22 Oct.; Zaanstroom, Schaap, Amst.

MELBOURNE, 6 Oct.; Commissaris des Konings van der Heim, van Santen, Rott.

SYDNEY (N.Z.W.), 3 Oct.; Billiton, ten Zeldam Ganswijk, Iloilo.

UITGEZEILD.

TEXEL, 21 Dec.; Lion, S., Londen.

HELVOETSLUIS, 21 Dec.; Cologne, S., Londen. - Feyenoord, S., id. - Swallow, S., Hull.

HALS, 13 Dec.; ....., Knudsen, Groningen. — 14 Dec.; ....., Büsching, Rott. - ....., Leis, id.

CARDIF, 17 Dec.; Margaretha, Brambergen, Messina.

SHIELDS, 18 Dec.; zeilkl.: Concordia, Olthoff, Sevilla. - Cornelia, Nieboer, Figueira. - Friso, Duintjer, Livorno.

VENETIE, 10 Dec.; Rhône, S., Rotterdam.

BAHIA, 11 Nov.; Atalante, Looijer, Falmouth.

RIO JANEIRO, 24 Nov.; Shanghae, Uitermark, Gibraltar.

MONTEVIDEO, 8 Nov.; Argo, Gesterkamp qq., Buenos-Ayres. — 14 Nov.; Ida Maria de Raath, de Boer, id. - Antje, (Holl.), Hamburg.

Rivierberigten.

IN LADING LIGGENDE SCHEPEN.

J. F. W. Scholten, Cöln N°. 10, n. Keulen. - W Höhr, Maintz N°. 2, n. Maintz. - J. M. Kimpel, Harmonie, n. Mannheim.

KEULEN, 21 Dec. Rijnhoogte 9 vt. 2 d. Keulsch (8 vt. 11 d. Rijnl.)

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan de Redactie.

ZAANDAM, 20 December.

Groot was het contrast, dat de dag van heden ons leverde tegenover dien van voor 8 dagen. Was toen de vreugde algemeen over het besluit van de Tweede Kamer der Staten-Generaal tot verbetering der waterwegen naar onze beide grootste koopsteden, in den laatsten tijd algemeen genoeg als levenskwestien en als van algemeen belang erkend; heden was het alsof dat IJ, dat men zich toen reeds als vette weilanden aan de verbeelding voorspiegelde, wraak wilde nemen op allen, die zijn doodvonnis hadden willen teekenen. Dat volgens de voorstelling van een welsprekend volksvertegenwoordiger zoo *schilderachtige* IJ door den aanhoudenden storm van gisteren en heden al hooger en hooger opgestuwd tot eenen waterstand van ca. 23 palm boven A. P., deed angst en schrik in verhouding toenemen, vooral toen de mare zich verbreidde, dat de zeedijk op verscheiden punten ernstig bedreigd werd en werkelijk waren buitengewone krachtsinspanningen noodig om de geledene schade te herstellen en den voortgang der vernieling zooveel mogelijk te beletten. Toen de nood op het hoogst was geklommen, kwam nog tot ons de tijding dat de Buiksloter Ham, ca. 200 bunders vruchtbaar land, reeds was geinundeerd en dat ook te Nieuwendam, Oostzaan en meerdere punten vrees voor doorbraken bestond. Was het wonder, dat men als uit éénen mond hoorde uiten: Mogten wij nu de tegenstanders der waterwegen in ons midden zien, dan toch zou welligt hun hart gebroken worden door de tranen onzer vrouwen en kinderen. Zouden zij dan niet met spijt terugzien op hunne anti-nationaliteit door tegenstand geopenbaard?

Juister nog was de opmerking van anderen, die meenden, dat de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal nu hier moesten zijn om de schilderij van den vertegenwoordiger van ons district bij die der natuur te vergelijken, om dan reeds bij voorbaat hare beslissing te mogen hooren op de kwestie: of zoo vele duizende menschen en zoo vele millioenen schats langer mogen zijn blootgesteld aan de woede van een' waterplas, *zonder* droogmaking en kanaal steeds de schrik van alle om haar henen wonenden; *mèt* een kanaal, een rijken bodem en het behoud van Nederland.

ADVERTENTIEN.

40-JARIGE ECHTVEREENIGING VAN
Dr. TEN DOESSCHATE
EN
A. G. TEN DOESSCHATE.
HUNNE DANKBARE KINDEREN.
GOOR, 21 December 1862. (23348)

25-JARIGE HUWELIJKS-VEREENIGING VAN
RINIA JUSTUS GONGGRYP EN
JEANNETTE FREDERIKA WILHELMINA MARIA FRENSDORFF.
Klein Eden, te Hoeve bij BREDA, 21 December 1862. (23329)

Ontijdig bevallen van een dooden *ZOON*, E. C. MEURING — DE BEUS.
AMSTERDAM, 20 December 1862. (23340)

Bevallen van een *ZOON*, M. E. METSCH, GEB. BOSCH.
AMSTERDAM. 21 December 1862. (23344)

Bevallen van een *ZOON*, A. SIMON THOMAS — PETTE.
22 December 1862. *Eenige Kennisgeving.* (23334)

Bevallen van eenen *ZOON* H. N. W. E. C. L. BLETTERMAN — LOMAN.
ARNHEM, 20 December 1862. (23369)

Heden overleed ten onzen huize na eene korte ongesteldheid in den ouderdom van ruim 70 Jaar onze geliefde Moeder en Behuwdmoeder ADRIANA PETRA VROLIJK, Weduwe van wijlen den Wel-Eerw. Zeer Geleerden Heer N. DE GRAAFF, emeritus Predikant van Bloemendaal.
W. LAAN (23354)
AMSTERDAM, 19 December 1862. A. S. LAAN—DE GRAAFF.

Heden overleed na een langdurig zwaar doch hoogst geduldig lijden tot diepe droefheid van mij, zijne Kinderen, Behuwd-Kinderen en eenige Zuster, mijn hartelijkgeliefde Echtgenoot CORNELIS DE VEER, in den ouderdom van ruim 70 Jaren.
AMSTERDAM, WED. C. DE VEER.
20 December 1862. NAGEL. (23358)

Heden overleed na eene korte ongesteldheid op het onverwachtst, onze oudste dochter MACHTILDA JOHANNA, voorzien van de H. Sacramenten der stervenden, in den ouderdom van bijna 18 Jaren.
ZWOLLE, F. J. SCHOEMAKER.
19 December 1862. C. H. J. SCHOEMAKER—VAN DER KOLK.
Eenige Kennisgeving. (23347)

Voor de vele bewijzen van deelneming, betoond bij het overlijden onzer beide jongste Kinderen, betuigen wij onzen hartelijken dank.
AMSTERDAM, 22 December 1862. F. W. NIENHAUS.
(23352) P. NIENHAUS—CALON.

Voor de vele bewijzen van deelneming mij betoond bij het overlijden van mijnen geliefden Echtgenoot THOMAS ANDRIES, betuig ik ook namens mijne Kinderen mijnen opregten dank.
AMSTERDAM, WED. T. ANDRIES,
22 December 1862. GEB. G. GROOTVELD.
De Aanspreekers affaire wordt door mij met medewerking van een Deskundige gecontinueerd. (23351)

Op eene SIGAREN-FABRIEK wordt ten spoedigste verlangd een **JONG MENSCH**, bekend met het Sorteren en Bossen; tevens is er gelegenheid tot plaatsing van een **LEERLING**. Adres Franco, onder Lett. H., bij den Boekhandelaar JOHs. W. BRAUN, Molsteeg, G 136, alhier. (23296)

UIT ENSCHEDE

is dezer dagen bij den Heer **MEIBERGEN**, depothouder van het **HOFF**'sche **MALZ-EXTRACT** te Almelo de navolgende brief van eene Geächte zijde ingekomen, het hernieuwd bewijs opleverende dat door het gebruik van het **HOFF**'sche **MALZ-EXTRACT** (GEZONDHEIDSBIER), steeds de gunstigste Resultaten worden verkregen en dienvolgens den lijdenden niet genoeg is aan te prijzen.

Den Heere **H. MEIBERGEN**,
te Almelo.
ENSCHEDE, 27 December 1862.

Ik verzoek u met per ommegaande aan het Adres van den Heer **J. P. J. ROZENDAAL**, alhier, 6 Fleschen van het regt gerenommeerde **HOFF**'sche **MALZ-EXTRACT** te zenden. Op reis geweest zijnde en alzoo verstoken van het gebruik van dit MALZ-EXTRACT, voelde ik mij wederom zeer lijdende, zoodat ik mij genoodzaakt zag onverwijld wederom eenige Flesschen van U te ontbieden: deze verbruikt zijnde en mij thans weder veel beter gevoelende, wil ik hetzelve ook op reis blijven voortgebruiken, waartoe deze bestelling, welke ik met wederkeerende gelegenheid te gemoet zie, dienen moet.
UEd. Dienaar,
Get. **HERMANS**, in Groenlo.

JOHANN HOFF, Hofleverancier,
CENTRAAL-DEPOT te AMSTERDAM.
O. Z. Voorburgwal, tusschen de St Jan- en St. Annastraten, J 342. (23327)

DOCTOR TIRAT, VAN DE FACULTEIT TE PARIJS,

GEBREVETEERD DOOR ZIJNE MAJESTEIT DEN KONING DER NEDERLANDEN.

GENEZING

van Zenuwachtige Kwalen, Rhumathismus, Zwakheid in de Organen, Klierziekten, Gezwellen, Vallende Ziekten, enz.

Doctor **TIRAT** heeft in de laatste 14 dagen een Vijftigtal Buitengewone Genezingen verkregen, waarvan hij eenige laat volgen:

MIJNHEER DOCTOR! 's HAGE, 5 Dec. 1862.
Door dezen heb ik het genoegen UEd. te berigten alsdat ik voortdurend nog van mijn Chronisch Rhumatismus en mijne Breuken genezen ben.
UEd. minzaam groetende, heb ik de eer te zijn,
UEd. Dw. Dienaar, JOH. BLOK,
Loosduinsche Brug, N°. 3, 's Hage.

MIJNHEER DOCTOR! AMSTERDAM, 1 Dec. 1862.
Met dezen heb ik het genoegen UEd. te berigten dat UEd. mij in tijd van Vijf Weken genezen hebt, door het dragen van Uw Electro-Galvanisch Toestel, van eene Verlamming in den Ruggenstreng, met Verzwakking der Maag, gedurige Hoofdpijn en Ontstekingen der Borst, waaraan ik sinds een jaar geleden en alle gewone middelen vruchteloos of zonder eenig gevolg gebruikt heb.
Ontvang hiervoor Mijnheer Doctor mijne opregte dankbetuiging.
UEd. Dienares,
A. M. BEEKMAN, GEB. DE RUYTER.

AMSTERDAM, 29 Nov. 1862.
De Ondergeteekende geeft hiermede te kennen twee jaren aan Verlamming aan zijn Linker Been te hebben gesukkeld, vele Doctors gebruikt, zelfs Buitenlandsche Professoren geraadpleegd, doch niets heeft geholpen; gelezen Advertentien van den Heer Doctor **TIRAT**, heb ik besloten ook dit te proberen, heb aldus een Toestel gekocht en zulks gebruikt, ook heb ik te gelijkertijd gebruikt de Baden van Doctor MEIJER, dus hoe het ook zij, ik dank God, na verloop van twee maanden weder goed en fiks te kunnen loopen en bespeur nog zeer weinig overblijfselen.
J. KOCH, Spiegel-Fabriek.
Geeft hiermede mijn dank aan Dr. **TIRAT** en Dr. **MEIJER**.

MIJNHEER DOCTOR! AMSTERDAM, 1 Dec 1862.
Bij dezen heb ik de eer te laten weten, dat mijne Dochter aangedaan geweest zijnde met eene algeheele verlamming in al hare ledematen, gedurende 12 jaren noch heeft kunnen loopen noch staan en dat zij in tijd van 4 dagen reeds eene aanmerkelijke groote verbetering in haar gestel door het gebruik maken uwer Toestellen ondervonden heeft en heden zich als hersteld mag gevoelen. Hiervoor breng ik UEd. mijnen opregten dank.
UEd. Onderd. Dienares WED. M. MOOIJE,
Kleine Kattenburgerstraat.

MIJNHEER! 's HAGE, 4 Dec. 1862.
Verscheidene personen geruchten verspreid hebbende, dat ik wederom aan dezelfde ziekte lijdende ben, waaraan ik tien maanden geleden heb, zoo vindt ik mij verpligt UEd. te berigten, dat mijne genezing voortdurend blijft stand houden, en ik tot heden de beste gezondheid geniet.
UEd. groetende heb ik de eer te zijn,
Uw genegen Dienaar J. E. DE GROOT.

WEL-EDELE HEER! AMSTERDAM, 5 Dec. 1862.
Met genoegen laat ik UEd. weten als dat ik voortdurend van mijne verlamming en zenuwachtige beving, waaraan ik eenen geruimen tijd geleden had, genezen ben.
Met alle achting Uw toegenegen Dienaar H. P. SCHOUTEN.

MIJNHEER DOCTOR **TIRAT**! AMSTERDAM, 20 Dec. 1862.
Dewijl het een geruimen tijd geleden is, dat ik UEd. niet meer van mijn nieuws heb laten weten, zoo heb ik heden het genoegen UEd. te berigten, dat ik van mijne asthma, waaraan ik ruim 10 jaren geleden heb en waarvoor ik eenigen tijd in het Binnen- en Buiten-Gasthuis geweest ben en verscheidene Doctoren zonder eenig goed gevolg geraadpleegd heb, in den tijd van zes weken door UEds. Electro-Galvanisch Toestel radicaal genezen ben. UEd. minzaam groetende, heb ik de eer te zijn,
H. C. PALM, Zeedijk boven N°. 5.

Doctor TIRAT heeft van Z. M. den Koning der Nederlanden een nieuw Octrooi verkregen voor een Toestel, genaamd ELYTROIDE, uitwendig middel ter genezing der ziekten van den Uterus.

Doctor TIRAT wordt van heden af bijgestaan door een Nederlandsch Geneeskundige, die de vereischte voorschriften zal geven, ten einde zijne Toestellen meer doeltreffend te maken. In afwachting van eene meer geschikte verblijfplaats, zal Doctor TIRAT de Pateinten blijven ontvangen te Amsterdam in de PLANTAADJE, Middellaan, N°. 127, van 10 tot 2 Ure en van 4 tot 6 Ure. (23326)

GELDLEENING.

DIJKGRAAF en HEEMRADEN van den Arkemheenschen Polder maken bij dezen bekend:

Dat door hen op Dingsdag 30 December 1862, van des Voormiddags Tien tot des Namiddags Twee Ure, zal worden gevaceerd, in het Logement *de Roskam*, te Nijkerk, tot het ontvangen der verklaringen van al zulke Personen, die verlangen mogten deel te nemen in de **GELDLEENING** groot *f* 27,000, tegen eene Rente van 4 pCt. 's jaars, voor eenen in den Arkemheenschen Polder te bouwen WATERMOLEN.

Het Plan waarnaar deze Geldleening geschiedt, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 23 November 1862, N°. 5, ligt voor een elk ter inzage te Nijkerk, bij Mej. de Wed. E. VAN BERKHORST, te Putten in het Logement van W. VAN BERKHORST; te Harderwijk bij VLIEK en te Barneveld in het Logement *de Roskam* van W. SCHIMMEL.

NIJKERK, 11 December 1862.

Dijkgraaf en Heemraden van den Polder voornoemd,
VAN DER STRATEN VAN THIELEN, Dijkgraaf.
Namens dezelve,
(22892) **L. J. SMITS**, Secretaris.

NED. RHIJN-SPOORWEG.

AANBESTEDING.

De DIRECTIE berigt, dat zij op Donderdag den 8sten Januarij 1863 des Middags ten 12 Ure in een der Localen van het Stations-Gebouw te Utrecht, Publiek zal **AANBESTEDEN:**

1°. Het maken eener SCHOEIJING in de Stadsvest nabij de Weesper-Barrière te Amsterdam en het verrigten van eenige WERKEN in het Binnenlandsch Goederen-Gebouw aldaar.

2°. Het maken van een STEENEN GEBOUW op het Station Moordrecht.

Bestekken en Voorwaarden liggen ter Lezing en zijn te bekomen aan alle Hoofd-Stations van den Rhijn-Spoorweg, terwijl inlichtingen van heden af te verkrijgen zijn op het Bureau van den Ingenieur der Maatschappij te Utrecht en den Heer Hoofdopzigter HAGEMAN, te Rotterdam, alwaar ook de Teekeningen ter inzage liggen.

UTRECHT, 15 December 1862. **DE DIRECTIE.** (22982)

Mr. W. S. VAN DER GRONDEN, Notaris, residerende te Zwolle, zal op Dingsdag den 30sten December 1862, 's middags ten 12 ure, in het *ODEON* te Zwolle, doen inzetten en 14 dagen later aldaar publiek, verkoopen:

EEN KAPITAAL HEERENHUIS

Met daarachter gelegen Tuin, staande in de Diezerstraat te Zwolle, achter uitkomende in de Spoelstraat en op zijde in de Mandjessteeg; zijnde het Huis voorzien van 6 Benedenkamers, waaronder eene zeer ruime Suite, 6 Bovenkamers, ruime gewelfde Kelders, ruime Zolders, Provisiekamer, 2 Dienstbodenkamers, ruime Keuken, Regen- en Welwaterpomp en verdere commoditeiten, sectie F, N°. 2794, groot 7 roeden, 41 ellen. Te bezien telken Dingsdag en Donderdag, 's middags van 1 tot 3 ure met een kaartje van den Notaris. Aanvaarding 1 Mei 1863.

De halve koopschat kan als eerste hypotheek tegen 4½ pCt. op het perceel gevestigd blijven. (22844)

TE HUUR GEVRAAGD

Tegen Januarij a. s., op den Buitenkant of in de nabijheid: **EENE KAMER** tot het houden van KANTOOR, liefst Gelijkvloers. Adres onder Letter B., bij den Boekhandelaar R. C. LEPPER, Rokin, E 169. (23269)

TE HUUR OF TE KOOP:

Nabij Zutphen, aan den Rijks-Straatweg, een klein aangenaam **BUITENGOED**, met STALLING en KOETSHUIS. Adres franco onder Lett. A. bij den Boekh. W. C. WANSLEVEN, te Zutphen. (23115)

Er wordt verlangd met Primo Februarij in een Klein Gezin te Amsterdam eene **KEUKENMEID**, tevens om Huiswerk te verrigten, en eene **KINDERMEID**, het met de Wasch omgaan, Strijken en Naaijen goed verstaande. Vereischten zijn: Voldoende Getuigenis uit de laatste Dienst, en eene goede Gezondheid, terwijl zij die de P. G. belijden, de voorkeur hebben. Adres met Franco Brieven, onder Lett. V. W. bij de Boekverkoopers GEBROEDERS KRAAIJ, Buitenkant, U 83 te Amsterdam. (23023)

REIZIGER.

Een **JONG MENSCH**, P. G., 24 jaren oud, 9 jaren in Manufacturen werkzaam, waarvan 3 jaren als Reiziger, zag zich gaarne met Februarij of Maart verplaatst, solide informatien zoo van gedrag als bekwaamheid kunnende overleggen. Brieven franco onder lett. M., bij den Boekverk. HERMAN KOSTER, Halvemaanssteeg, te Amsterdam. (21786)

NATIONALE
LAND- EN ZEEMILITIE.

De Ondergeteekende, COMMISSIONAIR in PLAATSVERVANGERS voor de **NATIONALE LAND- EN ZEEMILITIE**, sedert het jaar 1830 als zoodanig werkzaam in de Provincien Noord, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland, heeft thans dezen zijnen werkkring over alle Provincien des Rijks uitgebreid.

Naar aanleiding van de nieuwe wet op de Land- en Zeedienst, die den 1sten Januarij 1862 is in werking getreden, beveelt hij Ouders en Voogden, die hunne Zonen of Pupillen willen doen vervangen, bijzonder aan, accoorden te treffen vóór de Loting, wijl deze het voordeeligst zullen zijn, omdat de bovengenoemde wet bepaalt, dat uit de Lotelingen een zeker aantal voor de Zeemilitie of Zeedienst zullen bestemd worden. Ieder belanghebbende wordt bij vervanging in de Land- of Zeedienst, door den Ondergeteekende gewaarborgd, voor den bij de Wet gevorderden diensttijd, zonder eenige bijbetaling of kosten.

De gelden waarvoor bij contract wordt overeengekomen, behoeven des verkiezende niet te worden betaald, vóór dat de Loteling, ten wiens behoeve het contract is aangegaan, finaal van de Nationale Land- of Zeemilitie is vrijgesteld.

Omtrent zijne soliditeit en geschiktheid, de getrouwe naleving zijner contracten en den waarborg dien men in het sluiten van verbindtenissen met hem bezit, verwijst hij ieder belanghebbende naar de Chefs bij de Provinciale Bureaux, met de zaken der Nationale Militie belast, die hen onpartijdig kunnen voorlichten; een tal van Certificaten door de Notabelsten in het Rijk afgegeven, bewijzen zulks te meer. Informatien omtrent zijn persoon, enz. geven de onderstaande Heeren:

De WelEd. Gest. Heer VAN LÖBENSELS, Notaris te Zutphen.
De WelEd. Heer ARN. NOORDUIJN, Koopman te Nijmegen.
" " " AREND NOORDUIJN, Koopman te Nijmegen.
" " " COPPENS, Fabrikant te Nijmegen.
De WelEd. Gestr. Heer A. F. C. VAN HASSELT, Notaris te Arnhem.

AGENTEN ZIJN:

De WelEd. Heer W. E. SCHIKKER, Nieuwendijk, Amsterdam.
De Heer VAN PAASSCHEN ZUIDAM, 's Gravenhage.
" " E. LÖWIJN, Heerengracht, Zaandam Westzijde.
" " J. JOOSTEN, adres J. W. SMALBRAAK, Beverwijk.
" " F. A. REIMERINK, in de Klomp, Ootmarsum.
" " J. C. JANUSCH, Deurwaarder, Voorstraat, Zwolle.
" " DIJKERMAN, Leerestraat, Zutphen.
" " G. J. SLUITER, op de Korenmarkt, Arnhem.
" " C. AUWERDA, Burgtstraat, Nijmegen.

UEd. Dw. Dienaren,
A. BOMBACH, C. BOMBACH EN J. MEN.
Adres: den Huize „WELGELEGEN" buiten
(23217) de Catheryne Barrière te Utrecht.

STOOMVAART
TUSSCHEN
HARLINGEN EN AMSTERDAM,

in verband met eene BARGEDIENST tusschen HARLINGEN en LEEUWARDEN.

Het **STOOMSCHIP** *BURGEMEESTER ZIJLSTRA* vertrekt Wekelijks (gedurende de staking der Dienst van de gewone Reederijen):

Van Harlingen naar Amsterdam, 's Woensdags Morgens 8 ure.
" Amsterdam " Harlingen, 's Vrijdags " 8 "

Informatien te Harlingen bij den Boekhouder N. J. SCHENKIUS, te Amsterdam bij den Heer WOLTERS, in *de Nieuwe Stads Herberg* en bij den Heer B. TOP, te Enkhuizen. (23159)

Tegen primo Februarij aanstaande, wordt in eene deftig R. C. Burgerhuishouding verlangd: Eene Bekwame bejaarde **KEUKENMEID**, alsmede eene **WERKMEID** van gevorderden leeftijd, de vereischte werkzaamheden kunnende verrigten tegen een Hoog Loon. Geene zullen in aanmerking komen, dan die eenen gevorderden leeftijd hebben en van goede getuigenissen voorzien zijn en minstens een Jaar in dezelfde betrekking gediend hebben. Iemand hierop Reflecterende Adressere zich Franco, onder Lett. T. K., Bureau Handelsblad. (23174)

Men **VRAAGT** tegen primo Maart e. k., eene **MODISTE** als Tweede Werkster, vooral bekend met het Damesmutsenmaken en van de P. G. Reflecteerenden gelieven zich franco te adresseren onder Lett. G.N., aan den Boek-, Papier- en Muziekhandelaar F. J. MACDONALD, te Haarlem. (23207)

Men **VERLANGT** tegen primo Februarij in een gezin zonder kinderen, als Meid alleen, iemand van de R. C. Godsdienst, een goede burger pot kunnende koken, en net zindelijk huiswerk verrigten, tegen *f* 70 loon. Brieven franco onder lett. R. N. in den Boekwinkel van de Wed. G. GOOSSENS, Sintluciensteeg, E 384. (23209)

BESTE GROVE GASCOKES

UIT DE FABRIEK VAN DE HEEREN **DE BRUYN & ZOON**, zijn af te halen tegen **70 CENTS** per 32 Ned. Ponden, circa Een Mud, uit de Loods op de Schans over het Spiegelplein. (23191)

Op een Kantoor alhier verlangt men voor de behandeling der Binnenlandsche Wisselzaken een **JONGELING**, daartoe geschikt en eenigzins bekend met de Fransche en Hoogduitsche Talen. Adres Lett. A. S., franco, bij de Wed. I. ELLERMAN, Kantoorboekhandel, Beursteeg, E 176. (23104)

WOCHENBERICHT
über Handel und Schiffahrt,
von ROTTERDAM.

PRIJS *f* 2 PER KWARTAAL, PORTO AFZONDERLIJK.

Dit Blad, hetwelk iederen Zaturdag verschijnt, wordt den **HANDEL** ten zeerste aanbevolen; met 1 Januarij e. k. gaat een nieuw Kwartaal in; men Abonneert zich bij de **WED. LOCKE & ZOON**, te Rotterdam. (23157)

Leesgezelschappen worden opmerkzaam gemaakt op het
TIJDSCHRIFT:
WETENSCHAPPELIJKE BLADEN.
EENE BLOEMLEZING UIT
BUITENLANDSCHE TIJDSCHRIFTEN.
VOOR NEDERLAND BEWERKT DOOR
Mr. J. T. BUYS.

Prijs per Jaargang van 12 Afleveringen, uitmakende drie lijvige Boekdeelen. *f* 9.60 (23064)

NEEMT HET BESTE.

AALTJE DE VOLMAAKTE EN ZUINIGE KEUKENMEID.

Nieuw Nederlandsch Keukenboek voor Koks, Keukenmeiden en Huismoeders. Leerende op de minst kostbare, gemakkelijkste en smakelijkste wijze, het Braden, Koken, Stoven, Inleggen, Konfijten, Droogen van onderscheidene Spijzen en het bereiden van vele welsmakende Sauzen, Gebakken, Geleijen, Crêmes, enz. Alle welke meerendeels in een goed Huishouden worden aangeregt. Voorafgegaan door eenige regels aangaande de kunst om voor te snijden en zijne gasten te dienen. En gevolgd door Voorschriften om de honneurs aan tafel waar te nemen, benevens eene rangregeling van alle Wijnsoorten; zijnde eindelijk daaraan toegevoegd eene Huis-Apotheek, bevattende een aantal beproefde en heilzame Huismiddelen. **AALTJE** is reeds voor de 13de keer herdrukt en in alle Boekwinkels a *f* 1.20 verkrijgbaar. (21691)

Fabriek van Appelenkruid,
TE PANNERDEN.

De Heer **J. H. WIRTZ** van Neukirchen bij Opladen, heeft de eer zijnen geëerden Begunstigers te berigten, dat van bovengenoemd Fabricaat, van af heden Bestellingen en Gelden worden aangenomen bij de Heeren **W. HERMSEN Jz. & COMP.**, te Pannerden. Door eene solide behandeling zullen zij het ondervonden vertrouwen trachten waardig te blijven. (22901)

FÉLIX BUNGENER,
KALVYN,
ZIJN LEVEN, ZIJN WERK EN ZIJNE GESCHRIFTEN.
Naar het Fransch.

Met een Woord tot Inleiding van J. P. HASEBROEK, Predikant te Amsterdam, Prijs: Ingenaaid *f* 2.50; Gebonden *f* 2.90.

J. J. L. TEN KATE, WIJ ZULLEN ELKANDER WEDERZIEN. Woorden des Levens bij den Dood onzer Dierbaren. Prijs: Ingenaaid *f* 1.80; Gebonden *f* 2.25.

J. J. L. TEN KATE, BILDERDIJK en DA COSTA. Eene Studie. Prijs: Ingenaaid *f* 1.50; gebonden *f* 1.90.

Deze Werken, zeer geschikt voor **CADEAUX**, zijn verkrijgbaar bij den Uitgever D. B. CENTEN, Rokin te Amsterdam en verder bij alle Boekhandelaren. (22169)

CONTAGIEUSE ZIEKTEN.
BEDERF VAN HET BLOED,
HUIDUITSLAG.

Spoedige genezing en in het geheim van primitieve of constitutioneele ziekten der beide sekse, door de

BISCUITS DEPURATIFS
VAN
Dr. OLLIVIER te Parijs.

In dit aangenaam en gemakkelijk geneesmiddel zijn de actieve beginselen chemisch verbonden met de voedende bestanddeelen, wat hunne vertering gemakkelijk maakt en oorzaak is, dat zij doordringen tot in alle organische vezelen, waar zij den wortel van het kwaad wegnemen, waaruit radicale genezing voortvloeit. Dit belangrijk resultaat, dat uitsluitend de zoogenaamd alimentaire methode van Dr. OLLIVIER kenmerkt, kon door geen ander geneesmiddel onder de gewone pharmaceutische vormen verkregen kunnen worden.

Nadat vier jaren lang openbare proefnemingen genomen en met den besten uitslag bekroond waren, zijn de **BISCUITS OLLIVIER** *goedgekeurd door de Académie impériale de Médecine, geautoriseerd door de Regering*, en is bovendien eene belooning van 24,000 francs toegekend aan Dr. OLLIVIER. — De **BISCUITS** worden met goed gevolg aangewend tegen alle ziekten, welke voortspruiten uit bederf van het bloed of uit scherpte der vochten. — Vooral genezen zij zeer spoedig de geheime ziekten, den huiduitslag, de scrofuleuse ziekten, van welken ernstigen aard van welken vorm of hoe verouderd ook, herhaalde accidenten aan mond, neus, oogen en ooren, rheumatieke pijnen, jeukingen, roode vlekken in het aangezigt, enz. — Te PARIJS, rue *St. Honoré*, 274 (op de 1ste étage) Consulten gratis met gefrankeerde brieven. (21601)

HOOFD-DEPOT VOOR NEDERLAND:

Bij de HH. H. H. ULOTH, Apoth., Zeedijk, te Amsterdam.

DÉPOTS: Bij de HH. Apoths. VAN RENESSE en J. L. F. C. SNABILIE, te 's Gravenhage; STRAATMAN, te 's Bosch; v. D. KAMER, te Middelburg; CLOOS, in 't Hang te Rotterdam; GROOTENDORST, te Utrecht; A. J. FAASSEN, te Tiel; D. TIMMERMAN, te Roermond; APPELBOOM, te Bergen-op-Zoom; OTTERBEIN, te Arnhem; VAN TRICHT, te Leyden. Brieven franco.

IEMAND van de P. G., 28 Jaren Oud, zag zich gaarne in eene of andere zaak geplaatst als **REIZIGER.** De beste Getuigschriften kunnen worden overgelegd. Brieven franco, onder lett. B., bij den Boekhandelaar S. H. TEN CATE, te Zwolle. (23245)

DE NIEUWE RECENSENT 1863.

TIJDSCHRIFT VOOR WETENSCHAP EN SMAAK.
DE JAARGANG VAN **12** NUMMERS *f* **7.50.**
Wordt bijzonder aanbevolen voor

LEES-GEZELSCHAPPEN.

De Uitgave geschiedt door IPENBUUR & VAN SELDAM, te Amsterdam. (23278)

1863.
Amsterdamsche Almanak.
VIJFDE JAAR.
VEEL VERBETERDE UITGAVE.
GEMAKKELIJK ZAKFORMAAT.
GEBROEDERS KOSTER,
LELIEGRACHT. (22496)

Heden verschijnt de JANUARIJ-AFLEVERING van het

BIJBELSCH DAGBOEK,

OF GODSDIENSTIGE OVERDENKINGEN TER BEVORDERING VAN EVANGELIEKENNIS EN GODSVRUCHT, VOORAL INGERIGT TOT LEIDDRAAD BIJ DE HUISSELIJKE GODSDIENSTOEFENINGEN. Naar aanleiding van de Dagteksten, voorkomende in den **BIJBELSCHEN ALMANAK** van **1863**, door DR. **B. RIENSTRA.**

De Naamlijst van 100 Predikanten die medewerken, is gedrukt op den Omslag der 1ste Aflevering.

De uitgave geschiedt in Maand. Aflever., voor den geringen prijs van *f* **3.65** den Jaargang. Aan de Inteeken. wordt gratis aangeboden eene schoone PREMIEPLAAT, naar de Schilderij van **KARL GIRARDET**, voorstellende: „DE PROTESTANTEN VAN FRANKRIJK EN HUNNE VERVOLGINGEN IN HET LAATST DER 17DE EEUW." — Aan de Hoofden der Huisgezinnen wordt dit Werk ten dringendste aanbevolen, tot leiddraad bij de dagelijksche Godsdienstoefening. Het is daartoe te meer geschikt door de kortheid en bondigheid van zijne vertoogen over elken dagtekst.

De 1ste Aflevering en PREMIEPLAAT zijn bij alle Boekhandelaren ter inzage voorhanden. (23227)

LEIDEN. **D. NOOTHOVEN VAN GOOR.**

PRIJSVERMINDERING
VAN PRACHT-PLAATWERKEN
VOOR
ETAGERE EN CADEAUX.

I. **SCHEFFER**, ALBUM, 10 Platen naar de Meesterstukken van Ary Scheffer; met beschrijvende Tekst van Prof. C. W. Opzoomer, Prof. J. J. van Oosterzee, Prof. W. Moll, W. J. Hofdijk, Mevr. Bosboom-Toussaint, T. van Westrheene Wz., Mr. C. Vosmaer, H. J. de Bull, Dr. A. Pierson en Dr. L. R. Beijnen. Groot Kwarto-formaat in Prachtband en Verguld op Sneê, voor *f* 6.75 in plaats van *f* 13 80.

II. **MOZAÏEK**, KUNST-ALBUM, met 20 heerlijke Staalplaten; met Gedichten van Bogaers, Beets, de Génestet, de Bull, ten Kate, van den Bergh, Hofdijk, van Zeggelen en anderen. Buitengewoon prachtig gebonden en Verguld op Sneê. Kwarto-formaat voor *f* 5.25 in plaats van *f* 7.50.

III. **C. W. VAN DER POT**, JULIANUS DE AFVALLIGE, OF DE STRIJD TEGEN HET CHRISTENDOM; in Drie Zangen met 20 Gravuren naar Ch. Rochussen; door Best, Vermorcken en Verveer. Groot Kwarto-formaat, Gebonden en Verguld op Sneê. Daar de Banden van dezen min of meer geleden hebben, voor *f* 0.90 in plaats van *f* 3.60.

IV. **APOSTELEN en PROFETEN**, DICHTERLIJK ALBUM, met 16 keurige Staalgravuren, rijk Gebonden en Verguld op Sneê. Groot Kwarto-formaat, voor *f* 8 75 in plaats van *f* 14.

V. **NICOLAAS BEETS**, PAULUS IN DE GEWIGTIGSTE OOGENBLIKKEN VAN ZIJN LEVEN; voorgesteld met fraai Vignet en 10 uitmuntende Staalgravuren; keurig Gebonden en Verguld op Sneê. Groot Kwarto formaat, voor *f* 6.50 in plaats van *f* 10.

VI. **STICHTELIJK HUISBOEK VOOR ALLE STANDEN**, met 20 uitmuntende Platen van C. W. Mieling; 800 Bladzijden roijaal Octavo-formaat, in rijk vergulde Prachtband en Verguld op Sneê, voor *f* 5.90 in plaats van *f* 15.

VII. **CHRISTELIJK MUSEUM**, met Platen en in goud gedrukte Titel, in vergulde Stempelband voor *f* 1.40 in plaats van *f* 4.

VIII. **DAPHNE**, NEDERLANDSCHE POEZIJ, met Bijdrage van de voornaamste Nederlandsche Dichters. Zes Bundels in rijk vergulde Prachtbanden Verguld op Sneê, met 28 uitmuntende Staalgravuren, voor *f* 8.50 in plaats van *f* 24.

IX. **VERGEET-MIJ-NIET**, Nieuwe Serie; Tien Jaargangen 1848—1857, bevattende: Bijdragen van de meest beroemde Dichters en Prozaschrijvers en 60 uitmuntende Staalgravuren. Gebonden in rijk vergulde Stempelbanden en Verguld op Sneê, voor *f* 12.50 in plaats van *f* 39.

X. MEVR. **BOSBOOM-TOUSSAINT**, ALMANAK VOOR HET SCHOONE EN GOEDE, met Bijdragen van de meest geëerde Nederlandsche Dichters en Prozaschrijvers; 10 Jaargangen 1851—1860, met 47 keurige Staalgravuren, rijk Gebonden en Verguld op Sneê, voor *f* 6.50 in plaats van *f* 21.

XI. **VADE MECUM**, Gedanken, Reflexionen und Denksprüche berühmter Männer. Dit Werkje, van de beroemdste Duitsche Schrijvers, Gebonden en Verguld op Sneê, voor *f* 0.60 in plaats van *f* 1.60.

XII. MR. **J. VAN LENNEP**, DE GESCHIEDENIS DES VADERLANDS, in Schetsen en Afbeeldingen, met 93 Platen en 3 Kaarten; lang Kwarto formaat, in vergulde Stempelband, voor *f* 4.25 in plaats van *f* 8.50.

De Platen zijn naar beroemde Historische Schilderijen, keurig geteekend door Aug. Taurel, C. Springer, P. H. Engenberger, Chs. Rochussen, D. Peduzzi, K. F. Bombled, J. Bosboom, Hk. Vettewinkel Dz. en F. H. C. ten Kate, en zijn voor de geschiedenis, vooral ten opzigte der Kleederdragten, zeer belangrijk.

XIII. **HET LEVEN VAN DEN ADMIRAAL MICH. ADR. DE RUIJTER**, 2 Deelen in roijaal Octavo, met 130 Platen en Portretten, benevens 84 in den Tekst gedrukte Vignetten. Prachtuitgave; Gebonden in rijk vergulde Stempelbanden, voor *f* 10.50 in plaats van *f* 30.

De primitive Prijs *f* 30 was die der Inteekening in losse Afleveringen, terwijl de Prijs der beide Banden op ruim *f* 5 kan worden gerekend, zoo dat *f* 10.50 voor zulk een Werk voorbeeldeloos goedkoop kan worden genoemd.

XIV. **REIS IN NEDERLANDS OOST-INDIE**, Land- en Zeetogten door B. J. van Dooren. Met een aantal Platen, benevens de Kleederdragten der verschillende Volksstammen, heerlijk gekleurd, 2 Deelen roijaal Octavo, Gebonden in één rijk vergulde Band, voor *f* 8 75 in plaats van *f* 17.

XV. **LA VIE DE N. S. JÉSUS—CHRIST**, écrite par les quatre Evangélistes, coördonnée, expliquée et développée par les S. Pères, les docteurs et les orateurs, les plus célèbres, rédigée par M. l'Abbé Brispot avec 130 gravures folio.

Dit uitmuntende prachtwerk, dat los in bladen *f* 60 kost, wordt in 2 keurige banden gebonden afgeleverd voor *f* 20.

De Boekhandelaar **J. H. VAN DER BEEK**, Reguliersbreestraat, te Amsterdam, alwaar deze Prachtwerken op Franco aanvrage à Contant te bekomen zijn, meent met bescheidenheid te kunnen zeggen, dat er nimmer door eenig Boekverkooper in Nederland zulk eene keurige Collectie is of kan aangeboden worden, zoo wel om de zeldzaamheid dat er veel schoons zich in eene hand bevindt, als wel om de prijzen, waarvoor zij te bekomen zijn; terwijl op N°. II dezer Verzameling vooral de aandacht van het publiek gevestigd wordt, als zijnde het Fraaiste Boek, dat ooit in Nederland is in het licht verschenen.

Een Catalogus van deze en meer andere Werken zal op Franco aanvrage Gratis en Franco worden toegezonden. (23181)

IN DE VERGULDE JAPANNEES.

HEILIGEN WEG D 280.

Vonden voor een weinig dagen,
Mijn **JAPANNEZEN** goed onthaal,
'k Blijf dat ook tegen **KERSMIS** vragen,
Nu 'k **KRANZEN** uit mijn oven haal.

'k Verzeker het ze zijn ook keurig,
Banket is 't van de fijnste soort,
Gevuld met Specerij zeer geurig
Wat tot iets lekkers toch behoort.

'k Heb ook wêer versche **JAPANNEZEN**,
Tot heden eenig in hun soort,
En nog veel meer, niet op te lezen,
Van al wat tot mijn vak behoort.

(23294) **H. WIEGAND.**

DEPOT VAN HOFF'SCHE MALZ-EXTRACT.

Haarlemmerdijk, hoek Korte Prinsengracht.
(23293) **J. P. BENSTZ.**

Nog voorradig

eene zeer soliede partij **WINTER HEEREN KLEEDINGSTUKKEN** en **STOFFEN**, welke tegen einde December tot SPOTPRIJS zullen uitverkocht worden bij **D. COHEN.**
Nieuwendijk, 2de Huis van de Dirk van Hasseltsteeg, H 200. (23054)

TABAK en HUIS.

Om redenen van gezondheid biedt men ter OVERNEMING aan: Eene sedert meer dan 25 jaren bestaan hebbende en thans nog in volle werking zijnde **GROSSIERDERIJ IN TABAK**, en desverkiezende met het daarbij behoorende kapitale **WOONHUIS**, waartoe 60 à 70 Mille zal worden vereischt. Adres Franco Brieven onder Lr. A. A., bij de Boekhandelaars M. SCHOONEVELD EN ZOON, Beurssteeg, E 188, te Amsterdam. (23145)

TABAKS- EN KRUIDENIERS-AFFAIRE.

Te EDAM wordt TE KOOP of TE HUUR gepresenteerd een florissant **HUIS**, voorzien van een rojalen Inventaris en Gereedschappen eener **TABAKS- EN KRUIDENIERS-AFFAIRE**, alsmede Kerfbank, Eest- en Droogtoestel voor Sigaren. Gemelde Zaak is zeer geschikt voor een actief jong Mensch, welke kunde van Tabak bezit, om reden gemeld Huis het eenigste te Edam is hetwelk van eene Tabaksfabriek voorzien is. Reflecterenden adresseren zich franco onder de Letters D. D., bij G. J. BERESTRAT, Boekhandelaar, Prinsengracht, bij de Weteringstraat te Amsterdam. (22964)

AANBEVELING DOOR GEACHTE FAMILIEN,

te AMSTERDAM, ROTTERDAM, enz.,

wier adressen zijn aan te vragen, van een Pr. Geldersch **INSTITUUT** voor Jongeheeren, dat, behalve vele andere voordeelen, matige Conditien, fatsoenlijke behandeling, eene uitmuntende Opvoeding en een alles omvattend Onderwijs in zich vereenigt. Adres met franco Brieven, onder No. 12, bij den Boekhandelaar en Boekdrukker P. M. VAN DER MADE, te Amsterdam, Stilsteeg G. 88. (23208)

DAMES!!!

Eene JUFVROUW, ervaren in het **JAPONNEN EN MANTELS MAKEN**, biedt zich aan eenige dagen per week bij Dames werkzaam te zijn.

Ook biedt zich aan eene JUFVROUW, om eenige avonden per week in een **BUFFET** behulpzaam te zijn. Adres Lange Leidschedwarsstraat CC 304. (23238)

Ter OVERNAME wordt aangeboden in eene der beste steden: een **MAGAZIJN VAN MEUBELEN** en andere Artikelen, hoofdzakelijk voor de eerste Standen. De zaak is bloeijend en goed winstgevend. Ook is men niet ongenegen Aandeel daarin te houden.
Inclinerenden adresseren zich franco, onder Lett. F. S., Bureau Handelsblad. (23237)

ATTENTIE.

Door nog grooteren Voorraad zijn de beste **AARDAPPELEN**, Puik Puik ronde WOLKAMMERS per Mud *f* 1.70, *f* 1.80 en *f* 1.90.
WINTER-JAMMEN Puik-Puik *f* 1.90, *f* 2.00 en *f* 2.10.
ZAND- of DUIN-AARDAPPELEN *f* 2.10, *f* 2.50 en *f* 3.00.
Alle Aardappelen vrij van Blauuw en Zoet, franco aan Huis; proef per 5 Kop. Adres: **D. WALJBOER,**
(23271) Gravenstraat, H 295.

HH. SLIJTERS EN TAPPERS

KENT UW VOORDEEL IN EEN PRODUCT
VAN EENE
Bekroonde Likeurstokerij.

Steeds en uitsluitend is bij ons te bevragen het sinds jaren zoo gunstig bekende

ELIXER CONSULTANT,
BEST ROOD MAAG- EN SLIJMBITTER,

à 25 Cents de gewone Flesch of *f* 10 per Anker van 40 Kan.
Dit **ELIXIR** is gezond, geurig, krachtig van kleur, vrij van aanzetsel en duurzaam.
Het wordt aan ieder onder rembours en vrij van accijns toegezonden.
Met dezen **ELIXIR** wordt niet rondgevent of uitgestald. Kleine proeven worden *gratis* afgegeven. (23215)
AMSTERDAM, *Warmoesstraat.* **ERVE KINGMA.**

ENGELSCH PATENTLEDEREN HEEREN LAARZEN,

extra sterk, ondoordringbaar voor vocht en dubbele Zolen *f* 8 het paar.
Lakensche **DAMES LAARSJES**, rond gelakt Leder en dubbele Zolen *f* 3 het paar.
Bokkenlederen **DAMES VICTORIA-LAARSJES** *f* 3.50 het paar.
Warme **VILTPANTOFFELS** nieuwe dessins.

AMERIKAANSCHE
GOM-OVERSCHOENEN, 1STE KWALITEIT,

HEEREN *f* 1.75, DAMES *f* 1.25 het paar.
(23297) Verkrijgbaar bij **G. H. ZIEGELAAR,**
Kalverstraat 268. Dam 522.

J. H. L. DRECKMEIER,

Oude Doelen- of Hoogstraat en hoek Oudezijds-Voorburgwal, K 506.

Recommandeert zich tot het leveren van zuiver Gemalen **CACAO** in koeken van 5 once met Etiquet en verdeeling van gebruik, als ook bij gerijf tot denzelfden prijs. **MARAGNON** 80, **GUAQUIL** 70, **BOMINGO** 60 cts., en **CHOCOLADE** van 40, 50, 60, 70 cts. de 5 once en hooger. **POEDER-CHOCOLADE** 20 en 25 cts en met Vanille 30 cts. het once; de flesch *f* 1.00 en *f* 1.20 en met Vanille *f* 1.50; stokjes beste **VANILLE** 40 cts.; de versterkende geconcentreerde **WATER-CHOCOLADE** 60 cts. per pakje, inhoudende 32 koekjes. Op nieuw ontvangen Engelsche MIXED-PIKLES, in en zonder Mosterd a 70 cts. de flesch: zijnde Augurkjes, Châlotten, verschillende Groenten en Bloemkool door elkander. Japansche SOYA a 70 cts. het kruikje. Engelsche Bloem van Mosterd 20 cent het ons, Bussen Colmans dito 40, halve 25 cent en de zoo Smakelijke en Welbekende Fransche Mosterd in Glazen Flacons a 25 cent. Echt Surinaamsch **ARROWROOT** a 50 cent de 5 once, Bruine, Siam. Bloem van **SAGO** en **TAPPIOCCA.** Beste droog geconfijte **CHINESCHE GEMBER** per pot a *f* 3. Geconfijte Chinesche dito per pot 80 cents de 5 once, Cayenne-Peper 60 en Kerry-poeder 35 cent per Fleschje.
Direct ontvangen nieuw **APPELKRUID** a 20 cents, Appel- en Perenchelij 30 ct. de 5 once en Noordbrabandsche **PELKOFFIJ.** (23279)

ZOO SPOEDIG MOGELIJK TE HUUR GEVRAAGD:

Een klein **HUIS**, geschikt voor MODE-AFFAIRE, op een der drukste standen in de nabijheid van den Dam of Botermarkt. Brieven Franco onder Lett. H. W. met opgaaf der Condition bij GEBRs. KOSTER, Leliegracht RR 78. (23105)

AFSCHEID VAN HET OUDE JAAR,

NIEUWJAARSWENSCH,

en **303** NIEUWE ANECDOTEN, GEESTIGE GEZEGDEN, HUMOR en SATIRE, enz., enz., in Proza en Poëzij, vormen den inhoud van den

ZEVENDEN KLEINEN SPOTVOGEL,

OF

HOUD OP, IK ZOU MIJ ZIEK LAGCHEN!

Heden verschenen en in alle Boekwinkels à 30 Cents te bekomen. (23266)

TELEGRAMMEN.

(REUTER'S OFFICE.)

PARIJS, 22 Dec. De *Moniteur* bevat een besluit, waarbij de Senaat en het Wetgevend Ligchaam tegen 12 Januarij worden bijeengeroepen.

De Hr. Drouin de Lhuys heeft de consulaire agenten, die naar het verre oosten worden gezonden, uitgenoodigd om onze fabrieksteden en havens te bezoeken, ten einde de middelen op te sporen om onze handelsbetrekkingen te ontwikkelen en uit te breiden.

LONDEN, 22 Dec. Koloniale waren stil. — Schotsch *Gietijzer* 53.9. — *Raapolie* 48. — *Patentolie* 51 a 51.6. — *Lijnolie* 39.3. — *Granen* vast. Haver 1 a 2 hooger.

LIVERPOOL, 22 Dec. *Katoen*: Omzet 5000 b., markt ferm.

LONDEN, 22 Dec. Consols 92½ a ⅝; 3 pCt. Mexik 32⅛ a ⅜; 3 pCt. Venez. 25 a —; 6 pCt. Dito — a — disc.; Gren. Afgest. —; 2 pCt. Dito —; Hectaren — a —; Ecuador 1 pCt. —; Portug. 1862 — a — premie; 2 pCt. Spanje — a —; Coup. Cert. 9 a ¼; Amort. 23⅞ a 24⅛; 5 pCt. Rusl. 1862 — a — dis.; 5 pCt. Grieken 16¼ a ½; Dito Coup. 7 a ¼; Illinois Spoorw.-Aand. 42 a 41; 6 pCt. Turken 41 a ¼.

Tweede Depêche. Consols 95⅝ a ¾; Grieken 16⅜ a ⅝; Mexic. 32⅜ a ⅝; Turken 41⅜ a ⅝.

WEENEN, 22 Dec. 5 pCt. Met. 72.40; Dito Nat. 81.80; Aand. 1854 250 fl. —.—; Dito 1860 500 fl. —.—; Bank-Actien 807; Cred.-Actien 222.40. — Wissel Londen 117.80

BERLIJN, 22 Dec. 5 pCt. Pruisen —; Dito Metal. 63¾; Dito Nat. 69⅞; 5 pCt. Russ. 5de serie —; Dito 6de serie —; Cred. Actien 94¼; 4 pCt. Poln. Sch. —.

FRANKFORT, 22 Dec. 5 pCt. Metall. 62⅜; Dito Nation. 67⅞, 68; Bank-Actien 806, 803; Credriet-Actien 219¾; Oost. Aand. 1858 131¾; Dito 1860 77¾; Loten —; 3 pCt. Spanje —; 2 pCt. Dito —. — Wissel: Londen —; Weenen k. z. 99½; Amst. 100⅝.

PARIJS, 22 Dec. Fransche 3 pCt. 70.10; Crediet-Mobilier 1125; Fransch Oostenr. Spoorw. 511; Russ. Spoorw. 431; 3 pCt. Spanje 50½; Dito 2 pCt. 46⅜; 5 pCt. Italie 72.35; Guillon Credit 207.

Tweede Depêche. (2 ure). 3 pCt. Rente 69.85; Cred.-Mob. 1112; Frans. Oostenr. Spoorw. 508; Italie 72.25; Spanje 50¼.

MADRID, 20 Dec. 3 pCt. 52; 2 pCt. 46.

BRUSSEL, 22 Dec. 5 pCt. Metall. 62¼; Oost. Cred. Act. 493.50.

ANTWERPEN, 22 Dec. 4½ pCt. Belgie 100; Oostenr. Cred. Actien 495.—; 5 pCt. Metall. 62 7/16; 5 pCt. Nat. 68⅜; 3 pCt. Binnenl. Sp. —; 2 pCt. Dito —; Cred. Gilou Loten —; Sp. Antw. Rott. 189.

TEXEL, 22 Dec. Uitgezeild: Oceano, du Amusiatique, Antwerpen.

BERIGTEN UIT DE LAATSTE EDITIE VAN HET VORIG NOMMER OVERGENOMEN.

* VLISSINGEN, 20 Dec. Gisteren avond, tusschen 11 en 12 uur heerschte hier eene levendigheid, zoo als men die slechts zeldeu waarneemt. De stand van het water had in weinige oogenblikken zulk eene hoogte bereikt, dat men bevreesd was voor het onderloopen van het lagere gedeelte der stad. Ieder was dan ook ijverig in de weer om zich van „vloedplanken" te voorzien, ten einde zoo noodig, zijne woning te beveiligen. Ten 12 ure begon het water te dalen en liep alles naar wensch af wat men grootendeels moge toeschrijven aan het tijdig sluiten der vloeddeuren. Alhoewel het water gedurende eenige oogenblikken met den beganen grond gelijk stond, zoo had men toch geene ongelukken te betreuren, dat wel verwondering mag baren, daar er, niettegenstaande de gazfabriek, eene diepe duisternis heerschte.

* KRABBENDIJKE, 20 Dec. Bij gelegenheid van den hoogen vloed op gisteren middag, door een hevigen westen wind, is belangrijke schade ontstaan aan de polders der Engelsche maatschappij te Oosterschelde.

Vooral de dezen zomer op nieuw bedijkten tweeden polder, onder deze gemeente, heeft zeer geleden; op vele plaatsen is de dijk voor een groot gedeelte weggeslagen, den geheelen nacht is ijverig gewerkt om de meest bedreigde punten eenigzins te verzekeren; intusschen is de toestand van den polder zeer gevaarlijk, alzoo de wind niet in kracht afneemt en het gierstroom is.

* BREDA, 20 Dec. Heden avond ontstond alhier brand in eene der keukens van het 2de bat., 6de reg. inf. belendende het gebouw der Groote Klooster-kazerne nabij de Oude Vest.. Door den fellen wind aangewakkerd, had die in den beginne een dreigend aanzien, maar door de goede orde zoo van het personeel der militairen, als van de brandweer en de stedelijke policie, zoomede die der kon. marechaussées werd die spoedig gebluscht.

* OOSTERHOUT, 20 Dec. Het water blijft in deze streken steeds wassende. De straatweg op Raamsdonk staat gedeeltelijk onder water. De diligence op Geertruidenberg moest heden ochtend terugkeeren en de Hollandsche post, die alhier des morgens ten 8 ure arriveert, kwam eerst ten 12 ure des middags aan. Ook de weg naar de haven dezer stad staat gedeeltelijk onder water. De polders aan de noordzijde dezer stad zijn in eene zee herschapen. De bezaaide akkers aan den Hout, zullen van het water veel te lijden hebben.

LEYDEN, 20 Dec. Boter per ¼ vat 1ste kwal. *f* 47 a 51; dito 2de *f* 42 a *f* 46; dito per ℔ *f* 1.17½ a 1.27½ en *f* 1.05 a 1.15.

DEVENTER, 19 Dec. Heden waren de prijzen als volgt: Tarwe *f* 8.50 a 9.50; Rogge *f* 6.60 a 7.20; Boekweit *f* 5.25 a 6; Garst *f* 4.50 a 5.25; Haver *f* 3.40 a 4, alles per mud; Boter *f* 20 a 22 per 20 ℔

MIDDELBURG, 18 Dec. Bij voortdurend kleine aanbieding van Tarwe uit de eilanden, was daarvoor tot eenige verlaging goede kooplust en het aanzijnde ruimde van *f* 9 tot 9.25 gemakkelijk op. Van Walch. nieuwe was ruime keus en houders meer genegen om te verkoopen, waardoor in de prijzen van *f* 9 tot 9.50 nog al vele partijtjes verhandeld zijn. Voor extra puike is nog *f* 10 betaald; de afwijkende soorten werden naar deugd meestal te hoog gehouden, zoodat daarin schier niets omging. Jar. Tarwe was weinig aangeboden, maar ook zeer weinig gevraagd. Oude Rogge wordt op *f* 7.50 gehouden. Nieuwe was van *f* 7 tot 7.25 met eenige vraag in de puike soort, maar voor afwijkende werd niet meer dan *f* 6.75 geboden. Garst, zoowel winter als zomer, met eenige aanbieding, maar zonder vraag, zoodat die einde beurs nog onverkocht was. Voor winter werd hoogsten *f* 5.20 geboden en de zomer was tot *f* 5 te bekomen. Haver als voren Zeeuwsche Paardenboonen voor *f* 6 verkocht. Walch. dito *f* 6 a 6.25 gezocht en verhandeld. Witte Boonen *f* 8 tot 9. Bruine van *f* 8.50, 9 tot *f* 9.30 gekocht. Erwten met afnemenden voorraad met *f* 7 tot 7.25 betaald. Groote dito van *f* 8 tot 10 naar deugd. Boekweit niet geveild. Koolzaad zonder handel. Kanariezaad *f* 9.50 a 10. Raapkoeken tot *f* 88 te bekomen. Harde Lijnkoeken *f* 12, zachte *f* 15 de 104 stuks.

BREDA, 19 Dec. Aan de op heden gehouden tweede of groote weekmarkt waren bijzonder schoone partijen versche Boter (veelal weggen) aangevoerd. Men besteedde voor het kilo van 94 tot 96 c.; maten of stukken Boter, prima kwal., wegende gemiddeld 66 lood, van 57, 58 tot 59 c. per stuk of kop. Er waren vele opkoopers van het naburig Oosterhout, zoo ook van Antwerpen, ter markt, zoodat alles tot goede prijzen vlug van de hand ging. Versche Kip-Eijeren worden van week tot week schaarscher en duurder en golden van *f* 4.50 tot 5; vette Soepkippen en Kapoenen worden veel voor Londen gevraagd. Vette Varkens waren heden weinig aangevoerd; zij werden tegen mindere prijzen voor provisie geveild; men gaf heden voor het ℔ van 41½ tot 43½ c. Aan de Graanbeurs heerschte heden nog al drukte en voor puike Amerik. Rogge besteedde men van *f* 7.75 tot 8.10. Deze werd veel verhandeld; N.-Brab. Rogge 1862 van *f* 6.75, *f* 7.20 tot 7.50. In Noord-Brab. Zand-Boekweit was de handel slap. Tarwe van *f* 10 a 10.60. Haver, nieuwe van *f* 2.75, 3 tot 3.50. Garst van *f* 4.50, 5 tot 5.60. Ajuin *f* 1. Alle deze artikelen berekend per mud.

ANTWERPEN, 19 Dec. In *Huiden* hebben deze week belangrijke inkoopen plaats gehad voor de Ver. Staten. De omzet heeft bestaan uit 16,400 st gedr. Buenos-Ayres en Montevideo, 3000 st. gez. dito en 1600 st. gez Rio Grande

ANTWERPEN, 20 Dec. Heden werden 1000 b. Brazil *Koffij* per *Lydia Marie*, tot vasten prijs verkocht. — Van *Honig* heeft men 40 v. Domingo per *Espérance* afgedaan, prijs geheim.

HAMBURG, 19 Dec. *Koffij* blijft vast, tot vorige prijzen wordt dagelijks voor behoefte gekocht. De omzet heeft bestaan uit ca. 3000 b. Rio en Santos van 6¼ a 8 sch. — *Ruwe Suiker* stil. — *Rijst*: mooije soorten prijshoudend, geringe daarentegen iets lager aangeboden. — *Katoen*: bij levendige vraag werden hoogere prijzen besteed. — *Huiden* stil, echter niet lager. — Van *Tabak* werden tot de bestaande prijzen uit de eerste hand verkocht 500 cer. Havana, 4600 p. Portorico en 60 p. Brasil. — *Verfhout*: vindt bij voortduring weinig aftrek en niet dan tot lagere prijzen te verkoopen. — *Raapolie* loco vond heden nemers tot 31⅛ a 31 mb. en wordt thans gehouden op 31⅜ a 31¼ mb., pr. Mei 30¼ mb. — *Lijnolie* vaster, loco 26⅛, Dec. 26⅜. — Van inl. *Smeer* zijn kleinigheden met ca. 110 rd. ter verzend betaald. — *Potasch*: prima Petersb. blijft tot 18½ mb. aangeboden, voor Amerikaansche wordt thans 25 mb. gevraagd, nadat eene partij tot 24 mb. verkocht is. — *Harst* tot de verlaagde prijzen met eenigen handel. — In *Tin* werden enkele kleine orders uitgevoerd; men noteert Banca 13 a 13¼ sch. — *Granen*: Bij voortduring stil; voor 129 ℔ Saal Tarwe op voorjaarslevering bedong men 160 rd.; van de Deensche eilanden is 125/126 ℔ het laatst met 96 rd. betaald. Rogge in loco zeer slap, 120/121—124 ℔ Mecklenb. tot 104 a 106 rd. gedaan. Op levering van Koningsbergen en Dantzig wordt 80 ℔ per het voorjaar en pr. April/Mei nu en dan met 75 rd. betaald.

HAMBURG, 20 Dec. Van Rio *Koffij* zijn 2600 bn. per Catharina Hermana tot geheimen prijs verkocht. Aan de Granenmark was de stemming iets beter voor Tarwe, met eenige omzet tot de volle laatste prijzen.

VERVOLG DER NIEUWSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, Maandag 22 December.

Heden is het onderzoek in de afdeelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van het wetsontwerp tot verbetering der waterwegen van Amsterdam en Rotterdam naar zee geëindigd.

Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingekomen een ontwerp van wet tot onteigening van perceelen voor den aanleg van een hulpkanaal door het waterschap Hunsingo (prov. Groningen).

Naar wij vernemen loopen er sedert eenige dagen in 's Hage zonderlinge geruchten. Men beweert, dat velerlei pogingen worden aangewend, om de Eerste Kamer der Staten-Generaal te bewegen de discussien over het wets-ontwerp betreffende de waterwegen te verdagen; men verhaalt zelfs, dat de gezant van een naburig rijk, dat door het tot stand komen dier groote werken zijne handelsbelangen bedreigd acht, alle krachten inspant, om de voornemens van ons ministerie te dwarsboomen, practijken, die maar al te veel steun zouden vinden bij oude tegenstanders der politieke rigting, aan welke thans het beleid der zaken is toevertrouwd. Door uitstel zal alligt verijdeling der voor ons vaderland zoo zegenrijke plannen der regering bewerkt kunnen worden, Wij houden ons overtuigd, dat deze practijken, indien zij inderdaad bestaan, op het doorzigt en de vaderlandsliefde der Eerste Kamer schipbreuk zullen lijden; maar hetzij de geruchten gegrond of ongegrond zijn, wij vinden daarin eene reden te meer, om onze stadgenooten en den Rotterdamschen handel op nieuw dringend aan te sporen, om zich tot de hoogste vergadering des lands te wenden, met eerbiedig en ernstig verzoek, om eene spoedige en gunstige beslissing dezer gewigtige zaak.

Men verneemt met leedwezen, dat de Zwemschool aan den Westerdoksdijk door den hevigen N. W. storm van 20 op 21 Dec. zeer is beschadigd. Bijkans alle stijgers, eene menigte badkamers, enz., zijn voor den hevigen golfslag bezweken. Gelukkig is het huis en de buitengording blijven staan.

* 's GRAVENHAGE, 22 Dec. De graaf Robert de Mohl, gezant van Z. D. H. den Hertog van Baden-Baden te Frankfort a/M., is in de residentie aangekomen en aan het hotel Paulez afgestapt.

— De oud-minister Mr. Dirk Donker Curtius neemt langzamerhand in beterschap toe.

— De leeraars bij de Herv. gemeente alhier, waren gisteren bij de godsdienstoefening allen in het gebed aandachtig aan hetgeen in de afgeloopen week ter dezer stede had plaats gehad. Zij dankten in warme taal dat de rust in deze gemeente gelukkig hersteld was, baden, dat soortgelijke wanorden zich niet mogten herhalen.

LAATSTE BERIGTEN.

PARIJS, 21 Dec. De *Constitutionnel* bevat een artikel van den Heer Boniface, waarin deze zegt gemagtigd te zijn om te verklaren, dat het berigt van de *Opinione* betreffende een gesprek tusschen den graaf de Sartiges en den Heer Farini, alsmede tusschen den Heer Drouin de Lhuys en Nigra geheel is uit de lucht gegrepen.

De *Patrie* verzekert, dat Vorst Alexander Jan I bij zijn voornemen blijft volhouden, om in weerwil van het protest der mogendheden de wapenen voor Servie bestemd, uit te leveren. Dit incident heeft te Bucharest indruk gemaakt.

TURYN, 21 Dec. Het stoomschip Sardaigne, aan boord van hetwelk zich Garibaldi bevond, is gisteren door den storm genoodzaakt om te Livorno weder binnen te loopen. Volgens een gerucht is Garibaldi voornemens om zich naar Napels te begeven.

NAPELS, 21 Dec. Het officiele blad te Napels wederlegt het artikel van *la France*, waarin gezegd wordt dat de Italiaansche eenheid eene onmogelijkheid is, hetgeen blijkt uit het rapport omtrent de rooverijen in het Zuiden. Eerstgenoemd blad zegt dat de roovers, die eertijds aanzienlijk in getal waren, thans reeds tot een klein cijfer verminderd zijn; het succes der troepen bewijst dit. De rooverijen bepalen zich alleen tot eenige localiteiten. De bevolking biedt eenparig hulp; hare medewerking is een bewijs harer zucht naar de Italiaansche eenheid. De statistieke tabellen doen voorts zien, dat de openbare veiligheid verbeterd is en dat de misdaden met de helft afgenomen zijn.

Het blad zegt verder, dat er geene willekeurige arrestatien hebben plaats gehad onder de camorristen, zoo als *la France* beweert. Voor dat hiertoe is overgegaan, hebben de autoriteiten een onderzoek ingesteld naar hunne handelingen. De opbrengst der accijnsen te Napels is in den laatsten tijd verdubbeld.

ROTTERDAM, 22 Dec. Tarwe en Haver *f* 3, Garst *f* 6 lager. Meekrap weinig geveild; de vraagprijzen waren te hoog en de handel was daardoor onbeduidend.

Uit de eerste hand zijn heden 22 v. Virginy Tabak ex Arnold Böninger verkocht.

SCHIEDAM, 22 Dec. Moutwijn *f* 13¼; Genever *f* 18¾; Amsterd. Proef *f* 20.

ROTTERDAM, 22 Dec. Werk. Schuld 2½ pCt. 64⅜; Spanje 3 pCt. 49⅝; Dito 2 pCt. 46; Portug. 3 pCt. 45 7/16; Rusland 1855 6de Serie 91⅛; Dito bij Hope en C°. 1860 4½ pCt. 90 7/16; Dito Spoorw.-Aand. volgef. 202½; Oostenr. Metall. 59¼; Dito 2½ pCt. 30¼; Dito Nation. 64¾; Mexic. 30 3/16.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, Maandag 22 December.

De opgehoudene kavelingen Katoen uit de laatste veiling der N. H. M. zijn heden bij inschrijving als volgt verkocht: 300 balen fair Bhownugger tot 91¼ a 93 c. en 153 b. middling fair Dhollera tot 89 a 90 c.

Uit de eerste hand zijn afgedaan 17 b. Russisch Wol.

De prijzen van het Vee, besteed ter markt van heden, waren als volgt. Runderen weg. 650 ℔ 1ste kwal. *f* 200, 2de kwal. *f* 160; Dito weg 600 ℔ 1ste kwal. *f* 180, 2de kwal. *f* 140; Dito weg. 550 ℔ 1ste kwal. *f* 160, 2de kwal. *f* 120; Melk- en Kalfkoeijen *f* — a —; Schapen *f* 20 a *f* 28; Varkens 44 a 48 c. per ℔.

HARLINGEN, 20 Dec. De uitvoer bedroeg alhier van 15 Dec. tot heden: 3156/4 ton Boter, 1546 Kanterkazen, 243 Runderen, 4 Kalveren, 19 Varkens, 674 Schapen, 1 k. Eijeren, 9 b. Spek, 21 manden en 1 k. Wild, 5 manden Vleesch, 2 pak Zeilen, 458 b. Vlas, 6 pakken Heede, 23 ton Cichoreiwortel, 27 last en 12 mud Haver, 2400 mudden Aardappelen.

FERNAMBUC, 28 Nov. *Suiker*: De prijzen van witte soorten, die sedert het begin van het saizoen geheel buiten verhouding waren tot die der bruine soorten, zijn dezer dagen ten gevolge van vermeerderde aanvoeren gedaald, terwijl de bruine, die thans zeer schaarsch zijn, meer vastheid verkregen hebben en gestemd zijn tot eenige rijzing. Men noteert: Wit N°. 1 a 2 3300 a 3600 rs., N°. 2 sup. 3200 a 3300 rs., N°. 3 3000 a 3100, N°. 4 2800 a 2900 rs.; bruin 1900 a 2100, dito inferieur 1750 a 1800 rs. — *Vrachten* 40 a 42.6. — *Koers* op Londen 29.

MONTEVIDEO, 16 Nov. De handel in Uitvoer-artikelen was in de laatste 14 dagen niet geanimeerd: over het algemeen hebben de verkoopers hunne prijsvorderingen verhoogd, en waren koopers niet genegen zich daaraan te onderwerpen, van gez. Huiden is alleen de verkoop te melden van 6000 stuks a 56½ r. voor ossen, 50½ r. voor koe. Gedroogde worden betaald met 54 r. voor prima koe en 58 voor ossen. Voorts heeft men voor een partijtje van 1000 arr. vette Wol op levering 5 d. besteed. Gez. Paardenhuiden 15¾, gedr. 10 r.

Scheepstijdingen.

AMSTERDAM, 22 Dec. Het schip Wilhelmina, kapt. C. H. Klint, van Suriname herwaarts, is, volgens telegram van Londen dd. 21 dezer, dien morgen met verlies van twee ankers en kettingen te Douvres binnengebragt; overigens alles wel aan boord.

DELFZIJL, 20 Dec. Het schip Delphin, kapt. E. A. Hoff, van Schotland naar Stettin, is 15 dezer alhier lek binnengeloopen; moet lossen om te repareren. Het schip Jacoba Margaretha, gevoerd geweest door kapt. G. A. M. Stenger, op de Jutsche kust gestrand, is, volgens berigt van Nije Hellesund, aldaar in de haven liggende.

STRAALSUND, 17 Dec. Het schip Hellas, kapt. Pens, van Berdianski naar Falmouth, bij Berdianski in het ijs vastgeraakt, is, volgens telegram van Pera dd. 15 dezer, in goeden staat te Konstantinopel aangekomen, had te Kertch ca. 300 quart. garst, geladen in eene ligter, wegens het ijs niet kunnen innemen.

BINNENGEKOMEN.

BORDEAUX 19 Dec; Rembrandt, S., Amst.
TRIEST, 20 Dec.; Verwisseling, Boon, Amst.
VENETIE, 15 Dec.; Jacobus, Koning, Hammerfest.
MESSINA, 8 Dec.; Metta Catharina, Fock, Newc. — 9 Dec.; Henriotte Wilhelmina, Spiegelberg, id.
BUENOS-AYRES, 8 Nov.; Eliza, Nieboer, Hamburg.

Prijsconrant der Effecten.

MAANDAG, 22 DECEMBER.			Laagste koers.	Hoogste koers.	Gebieven koers.
AMSTERDAM, Thesaurie	3½	pCt.	88 13/16	88⅞	
Nederl. Kanaal Noordzee	3	"			
Nederl. Bank	4	"			
NEDERLANDEN, Werk. Schuld	2½	"	64⅜	64 7/16	64 7/16
Dito Dito	3	"	76¾		
Dito Dito	4	"	99¾	99 13/16	99 13/16
Oost-Ind. Leening	4	"	99½		
Amortisatie Syndicaat	3½	"			
Handelmaatschappij op rescontre			139½		
Dito à Contant	4½	"	139½		
Dito Leening 1858	4	"	100½		
Aand. Holl. Spoorweg			101		
Leening Idem	4½	"			
Dito	4	"			
Rijn Dito	4½	"	108½		
Dito 2de Leening	4½	"			
BELGIE, Cert. Adm. Belg. Bank	2½	"			
Dito bij Rothschild	2½	"	56⅝		
FRANKRIJK, Certificaten	3	"			
SPANJE, Obligatien	2	"	45 13/16	46	45 13/16
Dito	3	"	53 9/16		
Dito Binnenlandsche	3	"	49⅜	49½	49⅜
Amortisable Schuld			23¼	23 11/16	23¼
Bewijzen Coupons					
PORTUGAL, Obligatien	3	"	46⅛	46 3/16	
Dito 1856/1860	3	"	45⅜	45½	45½
Dito Uitg. 1862	3	"	45⅜	45 7/16	
RUSLAND Oblig. bij Hope & C°.	5	"	101⅞		
Dito Dito 1828/29	5	"	100¾	100⅞	100⅞
Certif. Dito 1831/33	5	"	84		
Dito Dito 1840	4	"	75¾	75⅞	75⅞
Dito Origin., 2de, 3de, 4de Leen.	4	"	76⅛	76¼	76¼
Dito Dito 5de Leening	4	"	75¼		
Dito 5de Serie	5	"	84 15/16		
Dito 1855 6de Serie	5	"	90 15/16	91 1/16	91
Dito Adm. te Hamburg	5	"	83½		
Dito te Londen	5	"	86		
Dito Dito	4½	"	89⅜		
Dito Dito	3	"	59		
Dito Dito bij Hope & C°. 1860	4½	"	90 5/16	90½	90½
Inschrijvingen in Assignatien	6	"			
Certificaten van Dito	6	"	53 1/16	53⅛	
Spoorweg-Aandeelen volgef.	5	"	201½	202	201¾
Dito	4	"	172½		
Hypotheek	4½	"			
POLEN, Aandeelen 1835 fl. 500		ƒ	164½	164¾	164½
Obligatien	4	pCt.	78¾		
Spoorw. Aand.	4	"			
PRUISEN, Obligatien	4½	"			
Dito 1859	5	"	103¾		
Aandeelen 1854	3½	"			
OOSTENRIJK, Oblig. bij Goll & C°.	5	"	61½		
Dito Dito	4	"	51½		
Dito Metalliek	5	"	59⅛	59½	59 7/16
Dito Dito	2½	"	30⅛	30¼	30 3/16
Dito Rente Amst.	5	"	77⅝	77¾	77¾
Dito Nationale 1854	5	"	64¾	64 15/16	64⅞
Weener Bank-Actien		ƒ	798	800	798
Dito Aand. fl. 250, 1839		"			
Dito Dito " 250, 1854	4	pCt.	236	240	240
Dito Dito " 500, 1860	5	"	452½	453½	
Fr. Oost. Spw. Oblig. bij Hope	5	"	129¼	129½	
BEIJEREN, Spoorweg-Aandeelen		ƒ			

Eraz. 1824 5 pCt. 98; Dito 4½ pCt. 91⅛; Venez. 2 pCt. 23⅝, ¾; Dito 1 pCt. 11 15/16, 12; Grenada afgest. 12 1/16; Dito Uitg. 1⅛ pCt. 6 7/16, ½; Dito gestemp. 1⅛ pCt. 5⅞, 15/16; Mexik. 3 pCt. 30 3/16, ⅜, 3/16; Illinois Spoorw.-Aand. 58½; Dito Oblig. Constr. Bonds 7 pCt. 79⅞; Louis. 5 pCt. 81¾; Grieken 5 pCt. 13 9/16, 13/16, ¾; 5 pCt. Italie 65¾; 5 pCt. Russen 1862 90⅞, 15/16; Rijn Shares ƒ198, ½; Dito volgef. ƒ252¼.

Koers van het Geld: Beleening 4, Prolong. 4½, Disconto 4 pCt.

Aldus opgemaakt door het Bestuur der Effecten-Societeit,

BOON HARTSINCK, *President.* DE BEAUFORT, *1ste Secretaris.*

Binnenl. fondsen toonen, bij tragen omzet, weinig verandering aan.

Van buitenl. leverde alleen Oostenr. iets meldenswaardigs op; bij tamelijk levendigen omzet waren de meeste soorten daarvan zeer vast, doch hoofdzakelijk in oude Metallieken ging veel om, terwijl deze weder na onderscheidene fluctuatien circa ¼ pCt. beter bleven. Overigens waren de prijzen bijna als voren en de handel kalm. In Grieksche bleef de markt ten gevolge van eenige verkoopen gedrukt.

Amerik. fondsen zeer ferm; Mexic. ¼ beter.

Oost. Cred. Loten 1858 ƒ130½, 131; 6 pCt. Binnenl. Turken 39½, ⅞, ¾; Grieks. Coup. ƒ1 31/32, 2; Gren. Hectaren 54, 55¼ c.; Stellen Venez. ƒ41¾.

Laatste Prijzen ten 5 ure: Integralen — a —; Spanje Binnenl. 5 pCt. —; Dito 2 pCt. —; Metal. 5 pCt 59 5/16 a ⅜; Dito Nation. 64 13/16; 6 pCt. Bl. Grieken —; Dito Coup. ƒ—; 6 pCt. Binnl. Turken 39½.

Prijzen der Coupons: Metalliek ƒ 24.60; Dito Nationale ƒ —.—; Div. Engelsche per £ ƒ11.62½; 3 pCt. Eng. per £ ƒ11.62½; Fransche ƒ55¼; Belg. ƒ55½; Pruis. ƒ34⅜; Hamb. Russ. ƒ33½; Russ. Z. R. ƒ34; Papieren R. ƒ —; Poolsche per Fl. ƒ26⅞; Napelsche ƒ —.; Spaansche ƒ—; Amerik. Dollars ƒ —; Spanje in frs. ƒ—; Roeb. Polen —.

Granenmarkt.

Tarwe zonder handel.

Rogge onveranderd stil; 124 ℔ Pruis. ƒ234; 119 ℔ Archangel ƒ223; op levering in Maart ƒ193, Mei ƒ192 a 193.

Boekweit aan benoodigden tot vorige prijzen verkocht; 121 ℔ Amersf. ƒ197; 120 ℔ Nijkerker ƒ195; jarige Rijn per 2100 k°. ƒ175.

Koolzaad op het voorjaar 1 £ lager, op 9 vat in April 88 £.

Lijnzaad zonder handel.

Raapolie dadelijk en op levering iets lager afgegeven; op 6/w. ƒ50½; vlieg. ƒ49¼; 1°. Mei 1863 ƒ49 a 48½ a 48¾; 1°. Sept., Oct., Nov. en Dec. ƒ45¼ a 44¾.

Lijnolie dadelijk en op levering nagenoeg onveranderd; op 6/w. ƒ41; vlieg. ƒ39¾; 1°. Maart, April en Mei 1863 ƒ39¾ a ½—39½; Sept., Oct., Nov. en Dec. ƒ39½.

Hennepolie op 6/w. 47, vlieg. ƒ45¾.

Raapkoeken ƒ85 a 90. Lijnkoeken ƒ10½ a 14½.

Wisselkoersen.

		Geld.	Papier.			Geld.	Papier.
Parijs	2 m. ƒ	55⅜		Napels	2 m. "	77½	
Id.	kort. "	55¾		Weenen	6 w. "	97½	
Bordeaux	2 m. "	55		Augsburg	6 w. "	98¼	
Id.	15 d. "	55⅜		Frankfort	6 w. "	98½	
Madrid	3 m. "	238		Londen	2 m. "	11.65	
Cadix	3 m. "	237		Id.	3 m. "		
Sevilla	3 m. "	235		Id.	3 d.z. "		11.71¼
Bilbao	3 m. "	235		Hamburg	2 m. "	34 15/16	
Lissabon	3 m. "	41		Id.	k. z. "	35 3/16	
Oporto	3 m. "	40⅞		Petersburg	3 m. "	171	
Genua	2 m. "	45½		Rotterdam	"	½	
Livorno	2 m. "	45½		Disconto	"		

Gisteren zijn ter *Effecten-Societeit* verhandeld: Aand. Handelmaatsch. 139¾; 3 pCt. Portug. 1862 45⅜; Russ. Spoorweg Actien 201½; 5 pCt. Metalliek 58 15/16, 59, 59 1/16, 59⅛; 2½ pCt. Dito 30, ⅛; 5 pCt. Nat. 64⅝, ¾, ¾; Oost. Bank-Actien 795, 799, 799; 3 pCt. Mexico 30, ⅛, ⅛; 6 pCt. Turken 39⅝, 9/16, ¾, ⅞, ¾: Grenada L. Cert. 53½, 54 ct. de Hectare.

In de genoteerde fondsen was de omzet, bij gunstige markt, zeer levendig.

ADVERTENTIEN.

DIRECTEUREN van het Kantoor van Administratie van Geconsolideerde Renten ten laste van het **KONINGRIJK ITALIE**, hebben de eer ter kennis te brengen, dat het berigt wegens den overgang hunner **NAPELSCHE INSCHRIJVINGEN** naar het **GROOTBOEK TE TURYN** van Dingsdag 23 December e. k. te verkrijgen zal zijn ten Kantore van de mede-Directeuren LAMAISON & BOUWER & C°., te Amsterdam.

Tevens worden de Houders van 5 pCt. en 4 pCt. **NAPELSCHE CERTIFICATEN** gestempeld tot overgang in 5 pCt. **ITALIAANSCHE SCHULD** uitgenoodigd voor 15 Januarij 1863 ten Kantore voornoemd bij schriftelijke geteekende Nota op te geven, welke **NIEUWE CERTIFICATEN** hunner Administratie zij verlangen.

AMSTERDAM, 23 December 1862.
(23313) **LAMAISON & BOUWER & C°.** **BURLAGE & ZOON.**

STRANDVONDERIJ, VIERDE EN LAATSTE OPROEPING.

Regthebbenden op de onderstaande aangespoelde en in Zee gevischte **GOEDEREN**, worden uitgenoodigd zich te vervoegen bij den Burgemeester te Helder, als: 2 Ra's, 2 Dennen, 100 stuks Deelen, 2 Ankers, het eene met p. m. 80 het andere met p. m. 70 vademen Ketting, 5 Eiken Dekbalken, 2 Greenen Platen, 2 Masten, een Scheepsboot, Wrakhout, alles ongemerkt, een Scheepsboot, waarop YOUNG JONATHAN, YARMOUTH, FOZZARD, een naambord met BAHIANA en een met ROBERT en LOUISE, en een stuk van eene Matrozenkist, waarop F. C. PLUYM. **STAKMAN BOSSE.**
HELDER, 20 December 1862. (23315)

A. VAN BINSBERGEN, J. F. SAUERBIER, L. J. PLEMP VAN DUIVELAND en JOSEPH JACOBSON, Makelaars te Rotterdam, zullen Veilen, als lasthebbende van hunne Meesters en na gedane aangifte conform de wet, op Woensdag 24 December 1862, des Middags ten 12 ure, in het Lokaal "Verscheidenheid en Overeenstemming," aan de Scheepmakershaven, Aldaar:

32 FUSTEN NIEUWE PATRAS KRENTEN.

Aangevoerd van PATRAS, per het Schip *IDA*, kapitein J. K. DE BOER; alle meer of minder door Zeewater beschadigd.

Liggende in het Entrepot, Boompjes, Wijk 1 N°. 122 en aldaar daags voor en op den dag der Veiling te zien. (23316)

PUBLIEKE VERKOOP.

DINGSDAG den Drieëntwintigsten DECEMBER eerstkomende, des morgens ten Elf ure, zal voor het Pakhuis, staande aan de Bierhaven, Wijk 1, N°. 386, te Rotterdam, ten overstaan van den aldaar gevestigden Deurwaarder O. VERMIJ, krachtens regterlijke magtiging, in het Openbaar, voetstoots zonder actie of refactie, tegen contante betaling en onmiddellijke inbezitneming, geheel of gedeeltelijk worden verkocht

Eene Partij van ongeveer 300 Tonnen Schotsche HARING,

aldaar in voormeld Pakhuis opgeslagen. (23242)

De **PORTIER** en **VROUW** uit de Ziekenverpleging, Prinsengracht, door een verandering in het Huishoudelijke met Primo Februarij uit Betrekking komende, tusschen 33 en 35 jaren, zonder Kinderen en van loffelijke getuigschriften voorzien; de Man bewerker der Verwarmings-Toestellen, het geven van Baden en Hulp aan Mannelijke Lijders, enz., de Vrouw bewerkster der Fijne Wasch, enz., bieden zich aan, hetzij voor Man alleen of Man en Vrouw, onverschillig in welke Betrekking in of uit de Stad. Gegadigden gelieven zich Franco te adresseren aan den Portier in gemeld Gesticht. (23190)

De Ondergeteekenden, wenschende gedurende dezen en volgende winters voor een deel te gemoet te komen in de zoo dringende behoefte aan werk welke zich gedurende het koude Saisoen in onderscheidene Handwerkbedrijven voordoet; meenen, dat het **SCHOONVEGEN VAN UITGESTREKTE IJSBANEN**, daartoe een geschikt middel aan de hand biedt, waardoor menig Werkman in de gelegenheid zal zijn, door eerlijk verdiend loon in zijne behoeften te voorzien; terwijl tevens het door hen verrigte werk den Liefhebbers van Schaatsenrijden zeker niet onwelkom zal zijn.

Het tot stand brengen eener Onderneming tot Werkverschaffing, deze strekking hebbende, is door hen besproken met het Bestuur der MAATSCHAPPIJ VAN DEN WERKENDEN STAND, en genoemd Bestuur, hunne denkbeelden overnemende, heeft zich welmeenend met de uitvoering belast.

Wij refereren ons dien ten gevolge aan onderstaande bekendmaking, en bevelen deze Onderneming bij onze Stadgenooten aan.

AMSTERDAM, 18 December 1862.
W. VAN DER VLIET.
F. E. ENSCHEDÉ.
J. PH. BOSCH REITZ.

Het Bestuur van de MAATSCHAPPIJ VAN DEN WERKENDEN STAND, zich vereenigende met bovenstaande Circulaire, heeft de eer te berigten, dat bij genoegzame deelneming, de **VEREENIGING TOT HET VEGEN VAN UITGESTREKTE IJSBANEN**, zal worden opgerigt. De Heeren, uitmakende de Commissie der Afdeeling Straatreiniging, hebben, met belanglooze bereidvaardigheid, het beheer dezer Inrigting op zich genomen.

De Vereeniging stelt zich ten doel, het Vegen van Banen op het IJ, den Amstel en den Schinkel, en het leggen van Bruggen voor Voetgangers en Narren.

Tegen eene contributie van ƒ1.25 voor het Saisoen, ontvangt ieder die tot het omschreven doel wenscht mede te werken, eene Kaart, welke op alle IJsbanen, door de Vereeniging onderhouden, geldend is.

Het Bestuur noodigt ieder uit, de Inteekenlijsten, welke gedurende drie dagen in Societeiten en Koffijhuizen liggen, spoedig van zijne handteekening te voorzien.

Namens het Bestuur:
GEO. PECK JR.
(23193) *Secretaris.*

ONHERROEPELIJK

heeft de ONDERGETEEKENDE de eer het Geachte Publiek te berigten, dat hij tot den 4den Januarij ter dezer Stede blijft en voor den allerlaatsten **CURSUS** in het Snelschrijf-onderrigt nog Leerlingen worden aangenomen tot 24 dezer.

Aan hen die slecht Schrijven, en hunne onleesbare hand in zoo verbazend korten tijd (in **6** of **3 DAGEN**) wenschen te veranderen in een fraai en loopend Schrift, ben ik bereid ten mijnen huize voldoenden waarborg te leveren, door het vertoonen van 18 Getuigenissen van hier ter Stede woonachtige Geloofwaardige Personen.

HEINRICH BLOCK,
Artiste de Calligraphie et Tachygraphie,
(22928) St. Luciënsteeg N°. 378.

OPRUIMING.

GOEDKOOP VERKOOPHUIS,
Kalverstraat bij de Osjessluis, D 10.

Wegens de AANSTAANDE VERTIMMERING en den grooten Voorraad van GOEDEREN zullen dezelve tegen Fabrieksprijzen worden **UITVERKOCHT.**

(23289) F. P. R. SCHILLING.

TE KOOP aangeboden een in volle werking en welbeklante **WIND-GRAAUWPAPIERMOLEN**, waarbij tevens met goed succes wordt gedreven de **HANDEL** in alle soorten van **WIT PAPIER**, met deszelfs Huizingen, Scharen en Loodsen, Paardenstalling en verdere Bergplaatsen, alsmede een Perceel WEILAND, zeer gunstig gelegen in de Provincie Zuid-Holland. Met Franco Brieven te adresseren, onder Lett. M. Z., Bureau Handelsblad. (23069)

CENTRIFUGAAL POMPEN.

De Heeren EASTON AMOS & SONS maken bekend, dat hunne **CENTRIFUGAAL POMPEN**, welke alle andere in nuttig effect en prijs overtreffen, te verkrijgen zijn bij **HARMENS & PENNING**, Fabrikanten van Stoom- en andere Werktuigen te Harlingen. (23071)

J. W. MINNE, Makelaar, zal op **MAANDAG 12 JANUARIJ 1863**, des avonds ten Zes ure, in het Lokaal *DE BRAKKE GROND*, in de Nes, ten overstaan van den Notaris W. F. OVERHOFF Jr., in veiling brengen: Een Kapitaal en zeer gunstig gelegen **KOOPMANS WINKELHUIS**, OPEN PLAATS en ERVE, in de Westerstraat (gedempte Anjeliersgracht), OO 609 en 610, groot 2 roeden, en waarin sints jaren met succes eene GRUTTERIJ is uitgeoefend. Zijnde inmiddels uit de hand te Koop. Te zien Dingsdags en Vrijdags, van 11 tot 2 ure. De Bewijzen van Eigendom en de Veilconditien liggen op den gewonen tijd ter lezing ten Kantore van gemelden Notaris, op het 's Gravelandsche Veer. *Dit perceel is tegen 20 October j.l. ten Verkoop aangeslagen geweest, doch toen niet in veiling gebragt.* (23235)

ZOO SPOEDIG MOGELIJK

Wordt TE KOOP Gepresenteerd eene **SLIJTERIJ** en **TAPPERIJ**, gelegen op een der beste Standen van Amsterdam. Het Huis voor eenen matigen prijs TE HUUR. Brieven franco, Bureau Handelsblad, onder Lett. B. P. B. (23258)

HOUT van PANAMA (Zeepbast).

Dit in den laatsten tijd in Frankrijk uitsluitend in gebruik zijnde hout tot als nieuw Wasschen van Zijden- en Wollenstoffen, **ZONDER AANWENDING VAN ZEEP**, gevende alsdan de kleuren in volle frischheid terug. Verkrijgbaar bij N. J. SCHERMER, Opvolger van OLDENBURG, Kalverstraat, D 125. (23233)

Wordt gevraagd in eene TABAKS en SIGAREN AFFAIRE: Een **WINKELBEDIENDE**, tegen genot van Kost, Inwoning en Salaris. Goed voorkomen en vlugheid zijn vereischten. Opgaaf van ouderdom, Godsdienst, enz. met franco brieven, onder het motto SIGAREN, bij den Boek- en Papierhandelaar C. VAN DIJK. te Utrecht. (23180)

IEMAND, van goeden Huize, tusschen de 25 en 30 jaren oud, die sedert een tiental jaren werkzaam is op een voornaam Kantoor ter dezer Stede, alwaar wegens bekwaamheid en soliditeit informatien kunnen worden ingewonnen, wenscht zijnen beschikbaren tijd tot het houden van particuliere **ADMINISTRATIEN** aan te wenden. Degenen, welke geneigd mogten zijn hem de waarneming hunner belangen op te dragen, gelieven zich, onder Lett. C. S., met Franco Brieven bij de Boekhandelaars M. SCHOONEVELD & ZOON, Beurssteeg, E 188, te adresseren. (23295)

WORDT GEVRAAGD TEGEN PRIMO FEBRUARIJ:

Eene Vrouwelijke **DIENSTBODE**, als MEID ALLEEN. Vereischten zijn Christelijke Godsdienst, goed kunnende Koken en verder Huiswerk verrigten. Adres Franco Lett. W. aan den Kantoor-Boekhandel BLIKMAN en SARTORIUS, Dam. (23127)

BERIGT.

Bij den Ondergteekende zijn weder van heden af de welbekende geurige en met Confituren voorziene **KERSKRANSEN** verkrijgbaar; alsmede **SUIKER-** en andere **VOORWERPEN** om KERSBOOMEN te VERSIEREN, waarin ik mij in dezelfde gunst van vroegere jaren minzaam aanbeveel. **C. VERHOEVEN,**
(23319) 1ste Vijzelstraat bij de Munt, X 587.

BREUKEN.

RADICALE GENEZING door de **PHYSOPATHISCHE BANDEN** van de Heeren DE GUILLONNET en GUÈDE te Parijs.

Tot nu toe was de wetenschap onvermogend tot de Genezing der Breuken. Men zocht ze slechts in te houden, om de daaraan verbonden, dikwijls doodelijke accidenten te vermijden en ieder die met dit ongemak was behebt, verkeerde noodzakelijk altoos in gevaar van beklemming der Breuk, dikwijls met doodelijke gevolgen, wanneer daarin niet spoedig door een bekwaam Heelmeester werd voorzien.

Door de nieuwe **PHYSOPATHISCHE TOESTELLEN** worden de Breuken zoo goed ingehouden als door de gewone best bewerkte Breukbanden. Iedereen kan zich daarvan overtuigen. Doch bovendien genezen zij de Breuken, de eene langzaam, de andere spoedig.

Door deze **TOESTELLEN** zijn reeds talrijke Genezingen tot stand gebragt. Men gelooft evenwel geene vrijheid te hebben de Namen der Genezen Personen openbaar te maken.

De Heer GUÈDE is op Dingsdag 23 Dec. e. k., van 4 tot 8 ure des Avonds; Woensdag 24 Dec. van 10 tot 3 ure en 5 tot 8 ure des Avonds te spreken op den Nieuwendijk, H 14.

NB. Ieder bezitter van een gewonen Breukband kan binnen weinige uren deze Uitvinding daarop toegepast krijgen. (23337)

KERSBOOM.

De Ondergeteekende berigt het geëerde Publiek dat bij hem te bekomen is CHOCOLADE en SUIKER-FIGUREN en verder wat tot het versieren van een **KERSBOOM** benoodigd is, verders zal Woensdag en volgende Avonden een **VERLICHTE KERSBOOM** en eene schoone **FONTEIN** te zien zijn en zullen de welbekende lekkere KERSKRANSEN te verkrijgen zijn. **H. P. BUNCK,**
(23285) Vijgendam.

KERSKRANSEN.

De ONDERGETEEKENDE heeft de eer zijne geëerde Begunstigers te berigten, dat bij hem voor het aanstaande **KERSFEEST** een Boom versierd is, met kleinigheden, geschikt voor het Feest. Hopende even als met het l.l. St. NICOLAASFEEST met een druk bezoek vereerd te zullen worden, beveelt hij zich minzaam in de gunst van het geëerde Publiek.

KERSKRANSEN zullen van nu af in verschillende grootten in gereedheid zijn. **J. VELDERS,**
Nieuwendijk — Koek- en Banketbakker, Singel
Hoek Armsteeg, L 317. — Hoek Heisteeg, F 291. (23274)

ORGEL-CONCERT
TE NAARDEN,

op VRIJDAG 26 DECEMBER 1862, des Namiddags ten Een Ure, te geven door den Heer **V. P. SCHOONDERBEEK.** (23343)

DOOR PLAATSGEBREK ZIJN WIJ GENOODZAAKT VELE ADVERTENTIEN TOT EEN VOLGEND NOMMER TE LATEN LIGGEN.

SCHOUWBURGEN, CONCERTEN, ENZ.

SCHOUWBURG onder Directie van Roobol, Tjasink en Peters. Woensdag 24 Dec. (N°. 52 Abonn.). *Een Glas Water*, blijspel in 5 bedrijven, naar het Fransch van Eug. Scribe. (In geruimen tijd niet vertoond.) Gevolgd door: *Fatma, of het Marmeren Standbeeld*, balletpantomime in 3 bedrijven, door den balletm. F. Mège, muziek van den Orchestmeester Joh. M. Coenen. (7 ure.)

GRAND THEATRE, (Deutsches Théâter in der Amstelstrasse). Dienstag 23 Dec. Zum ersteumale: *Wurm und Würmer*, Komisches Characterbild in 3 Acten von J. Kruger, Musik von Stiegmann.

Samedi 27 Dec. Première Répresentation de Mlle. Filippi, 1re contre-alto du Théâtre Italien de Paris.

SALON DES VARIETES, in de Nes. Dienstag 23 December: Auf verehrend verlangen: *Lumpaci Vagabundus oder das liederliche Kleeblatt*, Zauberposse mit neuen gesangseinlagen, in 3 Abtheilungen und einem neuen Vorspiel von Nestroi, Musik von Ad. Müller.

Entree 75 Cents. Aanv. 8 ure.
A. J. DE BOER, Directeur.

Plaatsen kunnen van 10 tot 2 ure besproken worden.

In studie: *Fröliche Weihnachten, Ein glucklicher Neujahr* und *Die Kartenschlägerin.*

SALON DES VARIETES in de Amstelstraat. Dingsdag 23 Dec. Eene tweede voorstelling van: *Marmeren Beelden, IJskoude harten*, nieuw tooneelspel met zang in 5 bedrijven naar het Fransch „Les filles de Marbre," met nieuwe decoratien en costumes. (8 Ure.)

Entree 75 Cts. in vertering. **BOAS EN JUDELS.**

Plaatsen zijn aan het Bureau te bespreken.

AMSTERDAM BIJ GEBR. DIEDERICHS. — GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

BIJVOEGSEL van het ALGEMEEN HANDELSBLAD
van Dingsdag 23 Dec. 1862. No. 9673.

STATEN-GENERAAL.

Het onderzoek van de staatsbegrooting in de afdeelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, heeft o. a. nog tot de volgende beschouwingen aanleiding gegeven.

IIde HOOFDSTUK. *De Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.* Op nieuw werd in eene afdeeling aangedrongen op het afzonderlijk en uitsluitend gebruik der zaal, die voor de zittingen der Eerste Kamer is bestemd.

In eene afdeeling werd de meening geuit, dat er bij de Algemeene Rekenkamer een zoo groot aantal ambtenaren in dienst gesteld is, dat men het er veilig voor houden mag. dat althans in de hoogere rangen voor al deze ambtenaren niet genoeg werk kan zijn.

Bij eene andere afdeeling heeft men met genoegen vernomen, dat de Regering zich voorstelt nog in deze zitting eene wetsvoordragt op het beheer van 's Rijks geldmiddelen in te dienen.

IIIde HOOFDSTUK *A. Departement van Buitenlandsche Zaken.*

1. Bij het onderzoek van deze begrootingswet zijn in de afdeelingen onderscheidene bezwaren ten aanzien van het regeringsbeleid van den tegenwoordigen Minister van Buitenlandsche Zaken ter sprake gebragt, waaraan het bleek dat door verreweg de meeste leden, in meerdere of mindere mate, groot gewigt werd gehecht. Men was van oordeel, dat het bestuur van dit departement veel te wenschen overlaat, en dat de antwoorden, door den Minister van Buitenlandsche Zaken aan de Tweede Kamer gedaan, weinig uitzigt geven op eene wenschelijke afdoening der met het buitenland aanhangige vraagstukken. Men beweerde, dat de Nederlandsche diplomatie zich in den laatsten tijd niet op de meest gelukkige wijze had doen kennen, en wees ten bewijze op onderscheidene feiten, die als hoofdpunten van beschouwing achtereenvolgens bij dit verslag zullen worden vermeld. Vooreerst komt daartoe in aanmerking de met Belgie nog steeds aanhangige Maaskwestie. De wijze, waarop deze zaak door de Regering is behandeld, werd vrij algemeen afgekeurd. Zij had zich vooraf met Belgie behooren te verstaan, vóór dat zij het in de vorige zitting door de Tweede Kamer verworpen tractaat in behandeling bragt. Kon zij zich met de bepalingen van gemeld tractaat niet vereenigen, dan had zij het daartoe betrekkelijke wets-ontwerp moeten intrekken. Bestrijding van regeringswege eener met eene bevriende mogendheid aangegane overeenkomst scheen niet bestaanbaar met goede trouw, voorzigtigheid en staatkunde. Na hetgeen gebeurd was en gezegd is, had men mogen verwachten, dat de zaak met Belgie weldra op een goeden voet gebragt zoude zijn. Daarentegen is men nu door de uitkomst zeer te leur gesteld, daar dit belangrijk punt verder dan ooit van eene behoorlijke regeling verwijderd schijnt te zijn. Men gaf den wensch te kennen, dat de onderhandelingen daarover niet zullen worden afgebroken, en verlangde zeer den tegenwoordigen stand dier zaak te kennen, en te vernemen, of daarin sedert den 27sten October, de dagteekening der memorie van beantwoording aan de Tweede Kamer, eenige verandering is gekomen. Ook het votum, door den Nederlandschen gezant in de Bondsvergadering omtrent de zaak van Keurhessen uitgebragt, vond bij verscheidene leden veel bedenking. Voorts betwijfelde men zeer, of de wijze, waarop met het Japansche gezantschap onderhandeld is, bij uitstek bevorderlijk zijn zal aan het vestigen van goede en voordeelige betrekkingen tusschen Nederland en het Japansche keizerrijk.

Het grootste bezwaar achtte men gelegen te zijn in de tegenwoordige regeling der Nederlandsche diplomatie. Zonder het stelsel van den Minister goed te keuren, wilde men evenwel opgemerkt hebben, dat hij zelf daaraan niet getrouw gebleven is. Immers indien het gewigt onzer missien, volgens dat stelsel, niet moet afhangen van de magt der mogendheden, waarbij zij geaccrediteerd zijn, maar wel van het aantal en het gewigt der zaken, die ten behoeve van Nederland aldaar worden behandeld, dan beantwoordt de thans voorgedragen inrigting aan dat stelsel in vele opzigten niet. Maar bovendien komt deze theorie met de werkelijke belangen van Nederland in strijd. Het is duidelijk, dat in den tegenwoordigen toestand van Europa de mogendheden van den tweeden rang zich aaneen moeten sluiten, en dat de missien bij zoodanige mogendheden dikwerf uit een staatkundig oogpunt als de meest belangrijke moeten worden aangemerkt. In dit opzigt heeft de opheffing der gezantschappen te Stockholm en te Lissabon eenen zeer onaangenamen indruk gemaakt. Vrij algemeen verklaarde men zich tegen de eerste, als in hooge mate onstaatkundig. Zij is weinig geschikt om aan het buitenland juiste denkbeelden te geven omtrent de verhonding van de Nederlandsche natie tot het haar regerend Stamhuis. Doch het is niet alleen de overweging eener hooge welvoegelijkheid, die hier te pas komt en waaraan over het algemeen groote waarde gehecht wordt, ook het belang van onze aloude historische betrekkingen met Zweden komt hier in aanmerking; bovendien wanneer men op den stand der jongste handelsbeweging let, waaruit blijkt dat onze handel met Zweden en Noorwegen nog onlangs zoo belangrijk geworden is, dat de verhouding daarvan met dien op Denemarken kan geacht worden te staan als 8 tot 1. Indien er dus ooit termen waren om de missie te Stockholm op den ouden voet te laten, dan was het thans. Aan deze zaak werd zooveel gewigt toegekend, dat niet weinige leden verklaarden het uitbrengen hunner stem voor dit wetsontwerp afhankelijk te stellen van eene toezegging der Regering, dat op de hier bedoelde regeling zal worden teruggekomen.

Deze overwegingen werden ook in vele opzigten toepasselijk gemaakt op de suppressie der missie te Lissabon, welke door velen geacht werd een niet gelukkige diplomatieke maatregel te zijn, uit hoofde van den naijver, die tusschen de beide Rijken van het schiereiland bestaat.

IIIde HOOFDSTUK *B. Administratie voor de zaken der R.-K. Eeredienst.* De thans voorgedragen regeling van het beheer der zaken van de onscheidene Eerediensten vond bij het onderzoek van dit hoofdstuk en van het IVde hoofdstuk *B* geen onverdeelden bijval. Wel liepen de denkbeelden omtrent de toepassing eener scheiding van Kerk en Staat tamelijk uiteen, maar de meeste leden waren van oordeel, dat in Nederland eene volstrekte scheiding van Kerk en Staat niet is te verwezenlijken. Ware deze uitvoerbaar, dan zou er ten onzent geene wet op de kerkgenootschappen kunnen bestaan. De wijze, waarop de beide Departementen voor de eerediensten nu opgeheven zijn, werd door de meeste leden als een halve maatregel beschouwd. Sommigen achtten dien strijdig met het staatsbelang. Anderen noemden den maatregel ontstaatkundig. Er waren evenwel sommige leden die, ofschoon erkennende dat de tegenwoordige opheffing der Ministerien van Eeredienst slechts een halve maatregel is te achten, het er voor hielden, dat zulks in den thans bestaanden toestand niet anders kan zijn en er dus zeer wel in konden berusten, dat men áldus langzamerhand tot geheel vrije betrekkingen tusschen Kerk en Staat tracht te geraken.

IVde HOOFDSTUK *A. Departement van Justitie.* Over het algemeen was men bij het onderzoek van deze begrootingswet van oordeel, dat er bij het Dep. van Just weinig voortvarendheid wordt bespeurd. Men drong aan op indiening der groote wetten, die met de nieuwe regterlijke inrigting in verband staan, op eene verbetering van de wetgeving op de faillissementen en van sommige punten der hypothecaire wetgeving, gelijk mede op de regeling van het onderwerp der publieke verkoopingen van roerende goederen.

Vde HOOFDSTUK. *Departeuent van Binnenlandsche Zaken.* Het onderzoek der begrooting van uitgaven voor het Departement van Binnenlandsche Zaken gaf aan verschillende leden aanleiding, om als hun gevoelen mede te deelen, dat zij den kring der werkzaamheden van dit departement te veel omvattend oordeelden. Deze leden achtten eene splitsing van het Departement van Binnenlandsche Zaken in twee deelen, namelijk in een ministerie van binnenl. bestuur en in een van openbare werken, wenschelijk. Die wensch evenwel werd, ook in de afdeelingen waar hij geuit werd, door verschillende anderen niet gedeeld.

Door eenige leden werd aangedrongen op de indiening van een ontwerp van wet op de exploitatie der spoorwegen. Het zou voor de nationale nijverheid van groot gewigt zijn, indien zij door eene spoedige indiening dier wet in staat wierd gesteld om zich tot krachtige mededinging met het buitenland voor te bereiden. Niet minder wenschelijk kwam aan die leden voor de vaststelling bij de wet van regelen betrekkelijk het uitgeven van concessien. De behoefte daaraan was nog laatstelijk bij de behandeling van de concessie voor de lijn Leiden—Woerden gevoeld. Ter dezer gelegenheid drukten eenige leden den wensch uit, om meer volledig te worden ingelicht omtrent de voorgenomen aansluiting der Hollandsche en Rhijnspoorwegen te Rotterdam, ook in verband met de zaak der lijnen Gouda—Scheveningen of Leiden—Woerden, die naar het oordeel van sommigen voor het algemeen verkeer in geene mindere mate nuttig kunnen zijn, dan de bovengenoemde aansluiting. Diezelfde leden zouden ook gaarne inlichtingen bekomen omtrent aanvragen tot concessie, welke zouden gedaan zijn voor twee lijnen: van Luik op Eindhoven en van Turnhout op Tilburg of Breda.

Eindelijk werd nog door eenige leden op de wenschelijkheid gewezen, om reeds nu, terwijl het nog tijd is, onderhandelingen met het buitenland over de aansluiting onzer spoorwegen aan te knoopen. Zij betwijfelen, of het stelsel om die onderhandelingen eerst na den aanleg der wegen tot zeer nabij de grenzen aan te vangen, aan de verwachting zou beantwoorden. Algemeen wenschten de leden eener afdeeling, hetzij indiening van de wet op het hooger onderwijs, hetzij mededeeling van de leidende beginselen, welke aan zoodanige voordragt ten grondslag zullen liggen.

Zonder daarvan tegen deze Regering eene grief te willen maken konden sommige leden evenwel hunnne levendige klagten niet weêrhouden over de wanstaltige gebouwen, welke in den laatsten tijd van rijkswege in de residentie zijn opgerigt. Het vooruitzigt eener vaste bouwcommissie heeft deze leden niet bevredigd. Deze leden zouden de voorkeur willen geven aan het uitschrijven van prijsvragen, die door de Regering onderworpen wierden aan eene tijdelijke commissie, waarin, behalve deskundigen, ook eenige personen met goeden smaak begaafd zitting hebben. De afsnijding van de kromming in de Lek bij Wijk bij Duurstede achtten eenige leden niet van bezwaren ontbloot, als men in aanmerking neemt de nadeelen, welke door versnelden afloop van water en ijs voor de aan te leggen spoorwegbrug kunnen ontstaan. Verschillende leden betreurden de vermindering met *f* 50,000 van den post voor de voortzetting der werken aan de Nieuwe Merwede.

Verschillende leden hebben met leedwezen vernomen, dat de Leidsche hoogeschool met een leerstoel is verminderd, des te meer, omdat de gelegenheid bestaan heeft of welligt nog bestaat om op uitmuntende wijze een vak te doen onderwijzen, welks hoog gewigt in de wetenschappelijke wereld tegenwoordig meer en meer wordt gewaardeerd, en waaraan Nederland om meer dan ééne reden zijne bijzondere aandacht wel mogt wijden. Zij betreurden evenzeer dat bij de begrooting van 1863, alleen om een tijdelijk beletsel, de gelegenheid benomen was om eenen tweeden observator bij het observatorium aan te stellen.

Eenige leden gaven hun leedwezen te kennen, dat de zorg voor 's Rijks Herbarium te Leiden was toevertrouwd aan iemand, die op betrekkelijk grooten afstand van die instelling woonachtig is, en dat nu, sedert het ontslag van den conservator, die verzameling is overgelaten aan de zorg van eenen amanuensis, die niet in staat is aan de bezoekers de voorwerpen met kennis van zaken te doen bezigtigen.

Zoo de Regering meende, dat door aankoop van schilderijen de kunst in Nederland zal bevorderd worden, dan gaven eenige leden als hun gevoelen daaromtrent te kennen, dat zoodanige aankoop alleen bij uitzondering en van zeer uitstekende kunstwerken moet plaats hebben.

Algemeen werd in eene afdeeling een ongunstig gevoelen geuit over de wet van 28 Junij 1854 (Staatsblad n°. 100) en geklaagd over de hoogst bezwarende gevolgen voor de financien der gemeenten, inzonderheid van die ten platten lande. Sommigen wilden daarom de Regering uitnoodigen tot het voordragen eener wijziging in de wet en wel bepaaldelijk van het beginsel, waarbij de geboorteplaats als onderstands-domicilie is aangewezen. Deze laatste zouden daarvoor de werkelijke verblijfplaats wenschen te zien aangenomen. Meerdere leden in die afdeeling drongen meer bijzonder op wijziging van art. 41 en volgende aan, omdat naar hun oordeel verdere en betere regeling van het verhalen der onderstanden, buiten het onderstandsdomicilie verleend, dringend noodzakelijk wordt.

VIde HOOFDSTUK. *Departement van Marine.* Op niet weinige leden heeft de houding van den Minister van Marine, bij het indienen en de verdere behandeling van de begrooting van zijn departement, eenen minder gunstigen indruk gemaakt. Men meende daarin maar al te zeer weifeling te bespeuren, waar het integendeel op vastheid van overtuiging aankwam. Men bedoelde hier inzonderheid hetgeen met de bekende voordragt omtrent het pantseren onzer schepen is voorgevallen. Men erkende dat de Minister zich met betrekking tot dit onderwerp in moeijelijke omstandigheden geplaatst zag, maar men meende, dat de perken eener voor de Regering zoo noodige voorzigtigheid daarbij niet genoeg in acht genomen waren. Enkele leden gingen in het uitbrengen van dit ongunstig oordeel nog verder, daar zij de tegenwoordige begrooting bij het intrekken der voordragt op het pantseren der schepen niet als eene normale begrooting konden aanmerken. Volgens hen is deze begrooting nu onvolledig en strijdig met de door de Grondwet gestelde regels.

Deze bezwaren werden door vele andere leden niet in gelijke mate gedeeld en zelfs door sommigen bestreden. Zij achtten het zeer noodig, dat men eene zoo kostbare en gewigtige zaak als het pantseren van schepen tot meerdere rijpheid liet komen, alvorens daaromtrent te beslissen.

VIIde HOOFDSTUK *B. Departement van Financien.* In eene afdeeling werd de wensch uitgedrukt, dat de door de Regering toegezegde voordragt tot regeling van het octrooi der Nederlandsche Bank zoo mogelijk nog in den loop van deze zitting zal worden ingediend. Eenige leden in eene afdeeling bleven aandringen op eene spoedige eindregeling van de zoogenaamde vicary-goederen van St. Agatha, in verband met de toezegging, deswege door de Regering gedaan.

In eene afdeeling werd het meermalen besproken punt der bestelloonen weder in herinnering gebragt. Vroeger werd op eene regeling daarvan uitzigt gegeven. Intusschen blijft het gebrek aan eene gelijkvormige behandeling van dit punt hier en daar voor het platteland bestaan. Men verlangde daaromtrent overal gelijke regels gevolgd te zien. In eene andere afdeeling wilde men, met het oog op de belangen van den handel, de Regering nog op een ander ongerief met betrekking tot het brievenvervoer gewezen hebben, dan die welke reeds bij den anderen tak der wetgevende magt behandeld zijn. Men bedoelde daarmede het gemis aan eene behoorlijke postconventie met Engeland. Ook regelmatige briefwisseling met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika lijdt daaronder. De Engelsche postadministratie zendt *ongefrankeerde* brieven uit N.-Amerika voor Nederland bestemd, zelfs wanneer op het adres vermeld staat *pr. English mail via London & Ostende,* veelal over Frankrijk, met dat gevolg dat deze brieven in plaats van 's morgens met den Engelschen post, eerst 's namiddags met den Franschen post ontvangen worden, ja niet zelden een geheelen dag later, en buitendien bezwaard met een hooger port, ten gevolge van het Fransche tarief. Worden de brieven daarentegen te New-York gefrankeerd, dan heeft wel is waar de aangeduide expeditie over Ostende plaats en ontvangt men de brieven met den Engelschen post; doch alsdan wordt door de Engelsche postadministratie in het geheel geen regard op die frankering geslagen, zelfs niet wanneer zij meer dan het verschuldigde bedraagt, en het geheele porto wordt nog eens door haar in rekening gebragt. Ook in het bedrag van dat porto heeft men niet zelden verschil ontdekt. Uit een en ander blijkt, dat bij de Engelsche postadministratie, zoowel wat de verzending, als de berekening van het port der Amerikaansche brieven betreft, eene willekeur heerscht, die zeer ten nadeele is van den Nederlandschen handel, en die niet zou kunnen plaats hebben, wanneer met Engeland ook wegens de expeditie der brieven van en naar de Vereenigde Staten eene behoorlijke postconventie bestond. Men wenschte, dat deze zaak opzettelijk door de Regering onderzocht mogt worden, ten einde daarin zooveel mogelijk te voorzien.

VIIIste HOOFDSTUK. *Departement van Oorlog.* Bij het onderzoek van deze begrootingswet gaven verscheidene leden een gevoel van teleurstelling te kennen, dat weder hetzelfde bedrag voor de uitgaven van het Departement van Oorlog door het tegenwoordige Kabinet wordt voorgedragen, hetwelk onder vroegere Ministerien werd bestreden er als onnoodig veroordeeld door de rigting, die thans aan het bewind is. Men wilde daarvan geen verwijt aan den Minister van Oorlog maken, wiens houding integendeel bij verscheidene andere leden goedkeuring vond, daar zij oordeelden, dat een vast cijfer voor zijn departement door dien Minister te regt onaannelijk was geacht; terwijl zij er in konden berusten, dat hij zich bepaald heeft bij het aanvragen der sommen, die voor de dienst noodzakelijk worden geschat. Men vertrouwde dan ook, dat hij den ingeslagen weg zal blijven bewandelen. Intusschen heeft men met genoegen gezien, dat er eenige besparingen op de uitgaven van het Departement van Oorlog zijn gedaan, waar die zonder schade voor de dienst konden worden ingevoerd. Ook dit achtte men zoowel nu, als voor het vervolg, aanbevelenswaardig te zijn. In verband daarmede wenschten eenige leden in het bijzonder aan de Regering in overweging te geven om, indien de thans bestaande vestingen en verdedigingswerken behouden moeten worden, deze althans niet verder uit te breiden, en zulks niet alleen om het bezwaarlijke eener eventuele verdediging daarvan, als wegens den druk en de schade, welke daardoor voor de onmiddellijk betrokken ingezetenen worden veroorzaakt. Andere leden gingen verder en drongen meer bepaald aan op het verlaten van eenige oostelijk gelegen vestingen. In eene afdeeling had men liever gezien dat de post voor remonte niet verminderd ware geworden. Zij meenden dat ingeval van nood niet zoo ligt in een kort tijdsbestek goed afgerigte paarden te bekomen zouden zijn, en zij hadden ook daarom de remonte in goeden staat behouden willen hebben, omdat het aanzijn van een goed aantal bruikbare paarden bij het leger altijd meer den lust tot dienstneming bij de kavalerie aanmoedigt. In eene andere afdeeling kon men daarentegen in deze bezuiniging berusten, omdat er in ons land ten minste voor de artillerie altijd genoegzame gelegenheid bestaat om de remonte, waar dit noodig is, voltallig te maken.

HOOFDSTUK IX. *Departement van Kolonien.* Het wets-ontwerp tot vaststelling van het IXde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1863 heeft in de afdeelingen tot vele en uiteenloopende beschouwingen aanleiding gegeven. Men achtte het evenwel wenschelijk, die verschillende beschouwingen zoo kort mogelijk zamen te vatten en zich vooral te bepalen tot het stellen van eenige vragen, als de minst bezwarende en meest bepalende wijze van zamenspreking met den bij dit hoofdstuk betrokken Minister.

1. In de eerste plaats kwam in al de afdeelingen ter sprake de vraag, in hoe verre men in den persoon des Ministers vertrouwen stellen mogt. Alle leden zonder onderscheid wilden vooraf verklaard hebben, dat indien er over de meerdere of mindere mate van vertrouwen in den persoon des Ministers gesproken wordt, daarbij het persoonlijk karakter des Ministers geheel buiten het vraagstuk blijft.

Doch vele leden zagen zich evenwel tot hun leedwezen verpligt de bekentenis af te leggen, dat eene ernstige bezorgdheid hen vervult, nu zij de zware taak, die in den tegenwoordigen tijd op den Minister van Kolonien is gelegd, zien aanvaard door een Minister, die daartoe den moed had, ofschoon hij zich zelven een onervaren staatsman achtte. De onbestemdheid en de weifelmoedigheid in voornemens, de stoutmoedige grepen tevens, in bestaande toestanden, welke die leden bij den Minister hadden opgemerkt; de overhaasting waarmede de emancipatiewet was afgekondigd zonder daaraan gepaarde magtsontwikkeling, beschouwden zij als een gevolg van dat gemis aan staatsbeleid, hetwelk bij de beoordeeling van des Ministers rigting nog nader blijken zal.

2. Omtrent de rigting des Ministers op koloniaal gebied werden in de eerste plaats door eenige leden besproken de beginselen, welke de Minister schijnt te huldigen omtrent de uitlegging van art. 59, alinea 4 van de Grondwet. Zij wilden daarover hier nu niet in eene breedvoerige beschouwing treden of reeds nu over de vaststelling van de Indische begrooting bij de wet spreken, maar men wees toch met nadruk op het gesproken woord: „vergeet niet dat in Indische zaken twee wetgevers zijn; de Nederlandsche en de Indische." Het kwam aan die leden voor, dat de tegenwoordige Minister dien tweeden wetgever, dien stedehouder van de Kroon aan gene zijde van den Oceaan, in den laatsten tijd wel vergeten had. Eene eerste schrede op dien weg der vergetelheid waren geweest de maatregelen betreffende de Delftsche Akademie; eene tweede de indiening van het wetsvoorstel op de cultuur-ondernemingen, zonder het inwinnen van advies bij het opperbestuur in Indie; weder eene andere scheen de wijze van behandeling der wet, voorgeschreven bij art. 60 der Grondwet, die wel in den Raad van State, wiens eenzijdige zamenstelling, wat betreft de koloniale elementen, ter loops nog werd vermeld, maar niet bij het opperbestuur of bij de Rekenkamer in overweging schijnt te zijn.

Andere leden wezen er nog op, hoe de Minister aan het woord der Grondwet „behoefte" de uitlegging van „ingrijpende maatregelen" had gegeven, zonder dat hij in aanmerking genomen heeft dat het meer of minder ingrijpende van eenen maatregel grootendeels van eene subjective beschouwing afhankelijk is.

Op zoodanige wijze zal onze uitgestrekte Oost-Indische bezitting meer en meer uit de residentie geregeerd worden, hetgeen juist van die zijde, waaraan de Minister zich aansluit, steeds is bestreden, en zal de opperlandvoogd, aan wien het opperbestuur, in art. 59 der Grondwet vermeld, voor een deel is gedelegeerd, meer en meer afhankelijk en belemmerd worden.

In verband met deze beschouwingen werden door verschillende leden eenige vragen gesteld:

a. In hoeverre zijn omtrent de aan te bieden wet op het beheer en de verantwoording der koloniale geldmiddelen, welke nu reeds bij den Raad van State aanhangig is, ook gehoord het Indisch opperbestuur, de Rekenkamers in Indie en hier te lande? De zaak der subsidien aan de West-Indien, voor de voorbereidende maatregelen aldaar, geven tot deze vraag te meer aanleiding.

b. Bestaat er overeenstemming tusschen het Bewind hier te lande en het opperbestuur in Indie, meer bijzonder in zake van het stelsel der Regering betreffende de cultuuraangelegenheden, en is er grond om te vreezen dat de Gouverneur-Generaal van Neêrlandsch Indie bezwaar zal vinden om de onlangs uit het moederland ontvangen bevelen toe te passen? Behalve om meer andere gewigtige redenen wenscht men die vraag ook te doen naar aanleiding van de circulaire van het Indisch Bestuur, de dato 14 Februarij 1862, gerigt aan de hoofden der gewestelijke besturen, omtrent de toelating van Europeanen in sommige gedeelten van het eiland Java. De meer vrijgevige wijze, waarop die vergunningen volgens het stelsel des Ministers moeten plaats hebben, kon niet dan bezorgdheid geven voor de toekomst; doch daarmede scheen bovengenoemde circulaire door hare voorzigtige en beperkende voorschriften in strijd te zijn.

3. Het derde punt, hetwelk ter sprake kwam, was de rigting, welke de Minister ten opzigte van de cultuuraangelegenheden getoond heeft te willen volgen.

De aangeboden wet op de cultures werd daarbij onvermijdelijk een onderwerp van beschouwing, voor zooverre daaruit de beginselen en het stelsel des Ministers mogen worden opgemaakt. Het gevoelen van zeer vele leden omtrent de voornemens van den Minister, om een ruim veld aan de particuliere industrie op Java te openen en de belasting in arbeid door eene belasting in geld te doen vervangen, is reeds in de maand Junij jl. medegedeeld, en sedert was de bezorgdheid niet verminderd. Onderscheidene punten werden ook nu weder van verschillende zijden ter sprake gebragt. Zoo werd o. a. opgemerkt, dat het door een vorig Minister toegezegde onderzoek naar de werking van het cultuurstelsel nog slechts een onvolledig resultaat had opgeleverd toen reeds de cultuurwet werd ingediend. Daarom vroegen eenige leden in de eerste plaats, of de Minister voldoende had overwogen de bezwaren, verbonden aan zijn plan om de arbeiders, bij de gouvernementscultures ingedeeld, ook vrijheid te laten tot deelneming aan den arbeid voor particuliere ondernemers; de dagloonen bij deze laatsten zonder tusschenkomst van het hoog bestuur te laten regelen; om boven de landrente eene bedrijfbelasting ook op de *nu bestaande*, zoogenaamde vrije ondernemingen toe te passen, en of de Minister bevredigende gronden had om in die aangeboden wet van het beginsel uit te gaan, dat de Regering beschikking heeft over de gronden op geheel Java, als ware het souvereine regt op de gronden nergens betwistbaar.

Van eene andere zijde gaf men den wensch te kennen, dat de Regering uitlegging mogt geven omtrent de tegenstrijdigheid, welke er schijnt te bestaan tusschen de door de Regering afgelegde verklaring, dat namelijk de bevolking zich nog in eenen onzelfstandigen en kinderlijken toestand bevindt, en de in de aangeboden cultuurwet neêrgelegde onderstelling, dat de bevolking reeds eene vrij groote mate van ontwikkeling zou hebben bereikt.

Diezelfde leden achtten het een onvermijdelijk gevolg van het stelsel des Ministers, daargelaten uit welk oogpunt men de zaak beschouwe, dat een van beiden, òf de particuliere cultures, òf de gouvernementscultures in den wedstrijd, dien men gaat openen, het onderspit zullen delven; maar dan wilden zij voor het laatste geval van de zijde der Regering verklaard hebben op welke wijze zij denkt te vergoeden de finantiele resultaten, die thans verkregen worden; op welke wijze de Minister zal waken tegen den ondergang der suikercontractanten en tegen het dien ten gevolge, door den Staat te lijden verlies. Want indien de belasting in arbeid zal hebben opgehouden, dan zullen de gouvernements-ondernemingen in den zelfden staat geraken als de particuliere, niet meer dan deze laatsten kunnen produceren en de contractant niet meer kunnen leveren datgene, waarop bij zijne overeenkomst gerekend was. Zal bovendien het Gouvernement door die zelfde contractanten niet worden aangevallen met reclames en processen?

De Minister wijst in zijne Memorie van Toelichting van de cultuurwet er op, hoe de gouvernementscultures te sterk zijn uitgezet geweest, en dat men aldra bespeurd heeft dat daardoor de krachten der bevolking werden overspannen; dat die cultures, in stede van welvaart te vermeerderen, de bevolking aan kommer en gebrek hebben blootgesteld. Men weêrsprak dit niet, maar keerde het argument tegen den Minister, en vroeg hem of dan niet de gunstige toestand van bevolking en veestapel, zoo als die blijkt uit het onlangs verschenen regeringsverslag over 1860 bewijst, dat vroegere overspanning verminderd is of heeft opgehouden. Zal nu niet, vroegen deze leden, die overspanning terugkeeren, indien de wet op de zoogenaamde vrije cultures zal tot stand komen? Want zij gevoelden zich verpligt de verklaring af te leggen, dat die zoogenaamde vrije cultuur, zoo als die in het wets-ontwerp des Ministers is ter neder geschreven, in niets anders en niets minder zal ontaarden dan in het verplaatsen van den dwang uit handen van een gevestigd en geregeld Gouvernement, in handen van een aantal particulieren, bij welke men overigens de beste hoedanigheden wil veronderstellen, maar die dan toch hun belang als natuurlijke beweegreden zullen hebben, en die in ieder geval geheel andere belangen en verpligtingen tegenover den inlander en ten opzigte van den grond hebben, als het Gouvernement.

Op welke wijze zal het Indisch opperbestuur behoorlijk kunnen voldoen aan de voorschriften van art. 55 van het regeringsreglement en op afdoende wijze de bescherming der inlandsche bevolking tegen willekeur, van wien ook, zoowel van de zijde van belangzuchtige inlandsche hoofden of van Europeanen handhaven; hoe zal overal aan de inlanders gelegenheid gegeven worden om vrijelijk klagten in te leveren? Immers op geene andere wijze dan door eene belangrijke vermeerdering van het Europeesch personeel der ambtenaren, waarvan juist onlangs door het bekende besluit van 12 Maart het kader is beperkt. Zal ook eene vermeerdering van strijdkrachten niet evenzeer een onvermijdelijk gevolg van het stelsel des Ministers zijn, al ware het slechts om ter andere zijde behoorlijk den overal verspreiden industrieel te kunnen beschermen, of misschien op grond van hetgeen des Ministers ambtsvoorganger voorspeld heeft, dat geene hervorming kan plaats hebben zonder die schokken, welke „inhaerent zijn aan elk ontwikkelingsproces."

Welke gevolgen zal een en ander op de finantien uitoefenen? Hieromtrent verlangden eenige leden te vernemen, of de Minister berekend had welke vermeerdering van uitgaven het gevolg zal zijn van eene uitbreiding van personeel en zoo noodig van strijdkrachten; of hij berekend had welke vergoeding het verval der cultuurprocenten kan vereischen; welke sommen de verhooging van de tractementen der inlandsche hoofden vorderen zal. Van eene andere zijde werd daarbij de vraag gevoegd, of de Minister reeds door het Bestuur in Indie betreffende deze twee laatste punten (de afschaffing der cultuurprocenten en de verhooging van de bezoldiging der inlandsche hoofden) nader was ingelicht. Eindelijk werd nog de vraag gesteld, of de Minister de koffijcultuur insgelijks zal loslaten. Immers dit volgt uit art. 33 van het wets-ontwerp op de particuliere ondernemingen, waarbij de ondernemers alle soorten van voortbrengselen mogen telen of laten telen, behalve papaver.

Welk gevoelen men ook omtrent het staatsbeleid, in Indie te volgen,

moge aankleven, algemeen werd in de afdeelingen in den feitelijken toestand onzer finantien het gemis aan eene koloniale bate als niet wel mogelijk aangenomen, wil men ten minste de gewone en buitengewone uitgaven hier te lande dekken. De proefnemingen des Ministers, werd door eenigen gezegd, zijn te duur en te wisselvallig. Het aanbrengen van verbeteringen in het cultuurstelsel, het, waar het noodig is, verhoogen der plantloonen, voorbereidende maatregelen binnen de grenzen van het regeringsreglement, geene onbegrensde vraag hier te lande naar meer, zonder inachtneming van de behoeften in Indie, waren zaken, die aan geen redelijken tegenstand aanleiding konden geven, terwijl de bescherming van en de zorg voor den inlander bij ieder zoowel uit een wettelijk als zedelijk oogpunt bijval vinden moet: maar de Minister had, naar het oordeel van velen, zich buiten het stadium van art. 56 van het regeringsreglement begeven, als hij in de Memorie van Toelichting van het ontwerp van wet op de cultuur-ondernemingen spreekt van de gouvernements-cultures slechts zooveel doenlijk in stand te houden. In die opvatting des Ministers ligt eene bepaalde tegenstrijdigheid met de bedoeling van den wetgever; en naar die wijze van beschouwen kon het cordon, waarmede de Minister de gouvernements cultures wil beschermen, welligt een snoer worden, die aan die cultures de ademhaling afknijpt.

Vele leden hielden het intusschen voor wenschelijk, dat die aangeboden wet op de particuliere ondernemingen binnen een kort tijdsverloop mogt in behandeling komen, en hierbij wilden eenigen aan den Minister gevraagd hebben, of hij inmiddels verklaren kon, dat hij geene bevelen naar Indie had gezonden of zou zenden, ten gevolge van welke het bestaande stelsel kan worden ondermijnd of verzwakt.

De slotsom van deze verschillende beschouwingen was, dat de meerderheid der leden zich met de rigting of het stelsel des Ministers niet kon vereenigen en dat zij hem niet wilden volgen in de toepassing zijner beginselen. Onder dezen waren er die bovendien verklaarden, dat, zoo zij hunne stem aan deze begrooting niet zullen weigeren, dit geen bewijs is dat zij hunne ondersteuning aan den Minister verleenen.

4. Tot de meer bijzondere punten, welke nog besproken zijn, behoort het bezwaar hetwelk ontstaan is uit de nieuwe regeling der suikercontracten, tot welke een zevental belanghebbenden niet zijn toegetreden en de verlenging geweigerd hebben. In ééne afdeeling vroeg men, op welke wijze de Minister die bezwaren denkt uit den weg te ruimen.

5. Betreffende den verkoop van producten op Java scheen de Minister tot het voornemen over te hellen, om dien verkoop afhankelijk te maken van de geldelijke behoefte op Java, in verband met den stand der prijzen aldaar. Sommige leden waren van oordeel, dat deze twee beweegredenen op zeer verschillende gronden berusten, en zouden daarom gaarne de nadere gedachten des Ministers hierover vernemen.

UITTREKSEL uit de Memorien van Antwoord der Regering op het Verslag der onderscheidene Commissien van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal omtrent de begrooting van staatsuitgaven en middelen voor het dienstjaar 1863.

Algemeene beschouwingen. In den laten avond van den 18den dezer ontving de Regering de algemeene beschouwingen, uitgebragt door de commissie van Rapporteurs nopens de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1863.

Zij meent daarop het volgende te moeten antwoorden.

1. Het doet der Regering leed, dat er nog leden zijn, al waren het er dan ook slechts weinigen, voor wie de rigting van dit Kabinet niet duidelijk is, en dat zij die alleen konden kennen óf uit de staatkunde, welke door de tegenwoordige Ministers gevolgd werd, toen sommigen van hen vroeger leden waren van de Tweede Kamer, óf uit eenige onbestemde uitdrukkingen, waaraan geen bijzondere waarde gehecht wordt.

De Regering had niet gedacht dat hare rigting nog voor iemand een geheim zou zijn; van hare zijde althans is die rigting, èn in woorden èn in daden, zoo duidelijk mogelijk uitgesproken. Het verslag der Kamer zelve is dan ook het beste bewijs, dat men zich beweegt op zeer bekend terrein, en dat de beginselen der Regering, zoo als zij die veelzijds heeft uitgesproken, werkelijk volkomen bekend zijn. Terwijl de gehouden discussien in de Tweede Kamer, de aanvallen waaraan de Regering daar heeft blootgestaan, en eene ruime ondersteuning, die haar is ten deel gevallen, geene politieke onbekendheid mogen doen veronderstellen. Mogten echter, niettegenstaande dat alles, nog enkele leden van oordeel blijven, dat zij niet weten wat zij aan dit Ministerie hebben, dan moet de Regering wanhopen hun de zaak duidelijker te maken, en vertrouwen, dat de verdere handelingen van dit Kabinet zijne rigting tegenover die leden beter zullen preciseren.

Vooral meenden die leden dat die rigting, vooral in koloniale zaken, zich op eene allezins onrustbarende wijze openbaart, vermits dit Kabinet daarin geheel en al zoude afwijken van het vorige Ministerie. Te regt is door andere leden te kennen gegeven, dat zij geen verschil zagen tusschen de rigting van dit en die van het vorig Kabinet op koniaal gebied.

2. Gebrek aan homogeneïteit scheen te worden afgeleid door een gering aantal leden uit het cijfer, aangevraagd door het tegenwoordige hoofd van het Departement van Oorlog, terwijl de overige Ministers, voor zoover zij leden der Tweede Kamer waren, steeds een uiterst laag cijfer voor oorlogsbehoeften hadden voorgestaan; door meerdere leden uit de rede van den Minister van Financien, gehouden in de avondzitting van den 8sten dezer over de koloniale politiek van het Kabinet, waarin men, naar het schijnt, een groot verschil van denkwijze ziet met den Minister van Kolonien.

Wat het eerste punt betreft, zoo meent de Regering, dat uit het eindcijfer van het budget van Oorlog voor het aanstaande jaar volstrekt niet is af te leiden gebrek aan homogeneïteit tusschen den Minister van Oorlog en de overige leden van het Kabinet.

De Regering meent te moeten herinneren wat daaromtrent in de Tweede Kamer van harentwege is gezegd, en te moeten wijzen op de omstandigheid, dat de voltooijing van reeds begonnen of ontworpen verdedigings werken en eene dringende verbetering van de kazernen uitgaven eischen, die het gevolg zijn van vroeger genomen maatregelen.

Dat overigens de Minister van Oorlog ook de rigting is toegedaan van zijne overige ambtgenooten, ziet men uit de bezuinigingen, die belangrijk grooter zouden geweest zijn, indien de voeding en de kazernering geene uitgaven hadden geëischt, hooger dan die van de vorige jaren.

En wat nu het tweede punt betreft, als of namelijk de Minister van Kolonien niet homogeen zoude zijn met de koloniale politiek, zoo als die door den Minister in algemeene trekken is uiteengezet in de avondzitting van den 8sten dezer, en als of die rede het bewijs zoude zijn van eene niet geringe verandering van zienswijze ten opzigte van koloniale aangelegenheden, zoo meent de Regering, dat die veronderstelde verandering van zienswijze meer het gevolg is van de denkbeelden, die men haar zoo gaarne schijnt toe te kennen, dan van de denkbeelden, die zij werkelijk bezit, en dat de Regering niet kan inzien, dat uit het door den Minister van Kolonien gesprokene zou zijn af te leiden, dat hij andere denkbeelden zou zijn toegedaan dan die, welke door het gansche Kabinet gehuldigd worden. Meenen nu echter de leden, die hier worden beantwoord, dat dit alles hen niet tot gerustheid strekken kan, en dat hun daardoor zelfs alle vertrouwen wordt ontnomen, — de Regering meent alsdan te moeten afzien van verdere pogingen om die leden tot andere gedachten te brengen.

Dit alleen wil zij ten slotte nog verklaren ten behoeve van die leden, welke verlangen gerustgesteld te worden, dat geen Minister van Kolonien voortdurend in haar midden zou kunnen blijven zitting nemen, dan die de politiek is toegedaan, die de Regering ten opzigte onzer kolonien verklaard heeft te willen volgen.

3. Volgens het verslag was de meerderheid niet gunstig gestemd ten opzigte van het financieel beleid der Regering en van hare plannen omtrent de verbetering van het belastingstelsel.

De gronden, die daarvoor in het verslag worden opgegeven, schijnen dat ongunstig oordeel niet te regtvaardigen.

Als een eersten grond voerden sommige leden aan, dat de door de Regering thans op den voorgrond gestelde beginsels, namelijk algeheele onafhankelijkheid van de koloniale baten, doortastende bezuinigingen en weering van misbruiken, inderdaad meer als groote woorden dan als beginsels zijn aan te merken, daar de wijze, waarop men tot die zoo begeerlijke zaken komen zal, gansch niet duidelijk omschreven is.

Het zou der Regering aangenaam geweest zijn, en zij had eenigermate regt dat te eischen, wanneer die leden, welke gemeend hebben hun oordeel op zoodanige wijze te moeten uitspreken, dat oordeel wat nader hadden toegelicht. Tot nu toe ziet de Regering het niet in, dat het door haar gesprokene tot zoodanig oordeel kon aanleiding geven. Doortastende bezuinigingen zijn volgens die leden een begeerlijke zaak, en ook de Regering zou hartelijk wenschen ze te kunnen invoeren. Maar waar worden ze als een beginsel op den voorgrond gesteld, waar heeft de Regering die als een regeringsbeginsel voorgedragen? Wering van misbruiken, ook dit acht de Regering met die leden eene wenschelijke zaak. Maar waar heeft de Regering dit als een programma van regeren aangekondigd? Waar heeft zij dat groote woord gesproken, dat zij zich nu als een beginsel zou hebben toegeëigend? Ja, de Regering zal misbruiken weren waar zij die aantreft, maar dat is de pligt van elk Gouvernement, onverschillig onder welke vlag het is opgetreden. Voor de Regering is het dus onmogelijk, om, zoo als de hier genoemde verlangen, duidelijker te omschrijven, wat door haar niet is op den voorgrond gesteld. En nu de algeheele onafhankelijkheid van de koloniale baten. Jaren lang heeft men de noodzakelijkheid en de wenschelijkheid daarvan betoogd; het verslag zelf noemt dit eene begeerlijke zaak. En nu de Regering optreedt, en zegt: ook ik wensch naar dat doel te streven; ik wensch de gewone staatsuitgaven, zooveel mogelijk, in te krimpen; ik wensch geen jaar te laten voorbijgaan, of in minder of meerdere mate moet kunnen gezegd worden, dat men tot het evenwigt onzer Staatsbegrooting eene schrede genaderd is, — nu gaan van alle kanten stemmen op, om daaraan de meest zonderlinge voornemens te verbinden. In het verslag toch wordt door andere leden, dan de tot hiertoe genoemde, te kennen gegeven, dat ook zij die onafhankelijkheid wenschen als het einddoel waarnaar moet worden gestreefd, maar dat men het nooit heeft begrepen in dien zin, waarin de Minister van Financien het thans voorstelt, namelijk door het opleggen aan de natie van nieuwe belastingen. De ondergeteekende meent tegen deze voorstelling ernstig te moeten opkomen. In al hetgeen hij gezegd heeft is geen enkel bewijs te vinden, dat hij de onafhankelijkheid van de koloniale baten zou willen bevorderen door het opleggen van nieuwe of, zoo als men hiermede waarschijnlijk heeft willen te kennen geven, door het opleggen van meerdere belasting. De Regering wil de onafhankelijkheid langs geen anderen weg dan dien, welke men steeds als wenschelijk heeft voorgesteld en welken de hierbedoelde leden ook willen bewandeld zien. Zij meent zich daaromtrent duidelijk te hebben uitgesproken bij de indiening der Staatsbegrooting, en had dus niet verwacht, in een verslag van de eerste Kamer der Staten-Generaal eene voorstelling aan te treffen zoo lijnregt in strijd met hare duidelijke uitgesproken meening.

Een tweede grond voor het ongunstig oordeel omtrent het financieel beleid wordt ontleend aan de plannen der Regering omtrent de verbetering van het belastingstelsel. Verscheidene leden wilden geen voorbarig oordeel vellen, maar de aangekondigde voorstellen afwachten. Zij meenden echter nu reeds te moeten te kennen geven, dat de van regeringswege medegedeelde strekking, om de accijnsbelastingen zooveel mogelijk ter zijde en daarvoor directe belastingen in de plaats te stellen, hun bedenkelijk voorkwam. Die voorstelling schijnt minder juist, evenzeer als de bewering van sommige andere leden, dat hier de accijns wordt afgeschaft, om daarvoor een anderen in de plaats te stellen. Het plan der Regering toch heeft in geenen deele de strekking om de accijnsen op de eerste levensbehoeften te vervangen door directe belastingen, maar grootendeels door het verhoogen van andere accijnsen, wier voortdurend behoud zij wenscht. Zoo wordt het verlies ten bedrage van *f* 4,200.000, te weeg gebragt door de afschaffing van de belasting op de brandstoffen en de zeep, voor een bedrag van *f* 3,500.000 teruggevonden in de verhooging van den accijns op gedistilleerd en bier; terwijl, indien men later mogt geraken tot eene afschaffing van de belasting op het geslagt, dit alleen het gevolg zou zijn van eene herziening en verhooging van den suikeraccijns. En wat nu aangaat het vervangen van den eenen accijns door den anderen, zoo moet de Regering er op wijzen, dat er geen enkele nieuwe accijns door haar wordt voorgesteld, zoodat dan ook de redenering, die op deze veronderstelling gebouwd is, schijnt te moeten wegvallen. Wel wordt voorgesteld om de koffij op te nemen in het tarief van inkomende regten, maar men zal toch zoodanig regt wel niet op ééne lijn willen stellen met den accijns? Anders toch zou het gansche tarief één groot accijnsmiddel zijn. In hoeverre nu de Regering heeft kunnen te gemoet komen aan de bezwaren, die, ook in het verslag, uit een commercieel oogpunt tegen een regt op koffij worden in het midden gebragt, zal moeten blijken uit het wets-ontwerp, dat thans aan de overwegingen van den Raad van State is onderworpen.

Terwijl nu verscheidene leden geen voorbarig oordeel over de regeringsplannen wilden uitspreken, omdat zij dit uiterst moeijelijk achtten zoolang men niet een duidelijk overzigt van het geheel der voorgenomen wijzigingen bezit, meenden vele andere leden reeds verder te kunnen gaan en waren eenstemmig in het afkeuren der denkbeelden, welke door den Minister van Financien bij het indienen van deze begrooting zijn uiteengezet. Zij noemden die onpraktisch en strijdig met de eischen van onzen financielen toestand. De Regering zou er grooten prijs op gesteld hebben dat onpraktische van hare denkbeelden duidelijker te zien aangewezen, dan enkel door het uitspreken van een afkeurend oordeel over de belasting op de inkomsten. Men moge voorts omtrent het min of meer wenschelijke eener zoodanige belasting van meening verschillen — en de Regering ziet volstrekt de bezwaren niet voorbij die er aan verbonden zijn —, maar zij kan volstrekt nog niet inzien, dat deze belasting een zoo doorslaand blijk is van den weinig praktischen zin der Regering, en aanleiding zou moeten geven tot zoo groote ongerustheid, als waarvan het verslag spreekt. Integendeel, de Regering zou meenen, dat als zij eene belasting als die van het patent, dat niet anders is dan eene inkomstenbelasting op zeer verkeerde grondslagen berustende, wil hervormen tot eene belasting, waaraan in beginsel geene billijkheid kan worden ontzegd, zulk eene poging geen zoo afkeurend oordeel verdient als thans in het verslag wordt uitgesproken, al mogt men zich dan ook niet met het beginsel eener zoodanige belasting kunnen vereenigen. Dezelfde leden, die gemeend hebben zoo onbepaald te moeten afkeuren de denkbeelden van den Minister van Financien, deden dit, niet alleen omdat zij die onpraktisch achtten, maar ook omdat haar die voorkwamen te zijn in strijd met de eischen van onzen financielen toestand. Het betoog van die stelling schijnt zich op te lossen in de vraag, of, nu er honderd millioenen en meer aan openbare werken en telken reize ettelijke millioenen aan delging van schuld besteed worden, de toestand onzer financien van dien aard is, dat onze belastingen nog verhoogd moeten worden. Zij meenden eer aan vermindering te moeten denken; hoewel andere leden daartegen opkwamen, die zich wel tot eenige verhooging gezind betoonden. De Regering moet hier echter al wederom vragen naar het bewijs van hare gezindheid tot verhooging onzer belastingen. Van die gezindheid is, in alles wat zij heeft te kennen gegeven, geen enkel spoor te vinden. Zij heeft in haar plan van herziening alleen vooropgesteld, dit denkbeeld, dat het totaalcijfer van de opbrengst der belastingen geene vermindering onderga, en daarmede is geheel en al in harmonie het stelsel, dat zij heeft voorgedragen.

En nu meent de Regering met vertrouwen de vraag te mogen doen, of een volstrekt afkeurend oordeel, dat voor een groot deel op zoodanige stelling berust, niet uiterst gewaagd is.

De leden, die hier worden beantwoord, herinneren ten slotte nog aan hetgeen het vorige jaar van de zijde der Kamer gezegd werd, toen „een groot aantal leden te kennen gaf geene algeheele herziening van het belastingstelsel, maar wel eene partiele verbetering daarvan te begeeren." De Regering heeft zich die woorden van den beginne af aan herinnerd en er rijpelijk over nagedacht, gelijk zij zich ten pligte rekent te doen omtrent alles wat van een zoo hoog geplaatst staatsligchaam tot haar komt. Maar zij is tot de meening gekomen, vooreerst dat die uitspraak voor haar niet mogt zijn een motief om te handelen in strijd met hare overtuiging; en in de tweede plaats, dat ook eene partiele herziening toch altijd zal moeten rusten op een vooraf vastgesteld plan. Men dient te weten waar men heen wil en in welke rigting men die partiele herziening verlangt. Doet men dat niet, dan acht de ondergeteekende elke herziening hoogst bedenkelijk. Het verlangen naar eene partiele herziening kan dus nooit zijn eene reden tot afkeuring van het door de Regering voorgesteld plan, maar heeft meer betrekking tot de wijze van uitvoering; terwijl, wanneer men zich niet kan vereenigen met de herzienings-denkbeelden der Regering, toch altijd een nieuw plan zal moeten voorafgaan aan elke partiele herziening.

Aan het slot dezer paragraaph wordt door eenige leden te kennen gegeven, dat zij bij de voorgenomen herziening met leedwezen het gemis ontwaarden van eene belasting op goederen in de doode hand. Deze belasting was reeds in de vorige zitting door een der leden als wenschelijk voorgesteld. De Minister wil thans geen oordeel daarover uitspreken, maar alleen te kennen geven, dat hij bouwstoffen verzamelt om met volledige kennis van zaken zijn oordeel te kunnen vestigen.

4. De Regering meent omtrent de beschouwingen hier ontwikkeld te kunnen verwijzen naar de uitvoerige Memorie van Beantwoording op het Verslag der Commissie van Rapporteurs omtrent het IXde hoofdstuk der Staatsbegrooting, waarin grootendeels dezelfde punten zijn ter sprake gebragt, die hier worden behandeld.

5. De vraag, hier bedoeld, vindt hare oplossing in het antwoord der Regering op het Verslag der Commissie van Rapporteurs omtrent het hoofdstuk III *A*.

6. De wenschelijkheid eener verbeterde inrigting der schutterijen wordt niet vergeten. Dat onderwerp is eene eerste zorg der Regering. De vrees voor onoverkomelijke verwarring, wanneer, onder de thans nog bestaande wet, de schutterijen tot verdediging des vaderlands moesten opgeroepen worden, schijnt overdreven. In 1830 werden binnen zeer korten tijd p. m. 40,000 man schutterij onder de wapenen gebragt, schoon de organisatie dier wapenmagt in de gemeente toen minder voldoende was dan nu, en de *rustende* schutterijen, thans allerwege op het papier georganiseerd, in het geheel nog niet bestonden.

Het brengen ten laste der gemeenten van kosten voor de schutterijen is een punt, dat eerst aan de orde zal komen bij de behandeling van de voor te dragen nieuwe wet.

Hoe doordrongen van het besef van het hooge belang, ja van de noodzakelijkheid der algemeene wet tot regeling van het bestuur van den Waterstaat, kan het Gouvernement nog geen uitzigt op een bepaald tijdstip van aanbieding geven.

De Regering acht evenzeer als de leden der Kamer eene wet tot beslissing van geschillen over bevoegdheid tusschen de administratieve en regterlijke magt gerezen, ook na de nieuwe inrigting van den Raad van State, niet minder noodig dan vroeger. Zij zal het hare doen.

Onder voorwendsel van een maatregel van algemeen bestuur ambtenaren met toekenning van wachtgeld te ontslaan met geen ander doel dan hen door anderen te doen vervangen, dit zou, ook in het oog der Regering, de hoogste afkeuring verdienen. Zij meent zich dan ook in geen geval eene handelwijze van dezen aard te hebben veroorloofd en houdt zich overtuigd dat, wanneer haar eenig voorbeeld wierd aangewezen, waarop in de gebezigde algemeene bewoordingen gedoeld werd, het haar niet moeijelijk zou vallen bevredigende ophelderingen te geven.

HOOFDSTUK II. *Hooge Collegien van Staat en Kabinet des Konings.* De Regering is bij voorkomende gelegenheden er op bedacht, om in de uitgaven voor tractementen bij de Algemeene Rekenkamer eenige bezuiniging aan te brengen. Eene aanleiding om de zamenstelling van de bureaux der Algemeene Rekenkamer in meer opzettelijke overweging te nemen, zal zich voordoen ter gelegenheid van de behandeling van de wetsvoordragt op het beheer van 's Rijks geldmiddelen, welke voordragt de Regering, gelijk zij reeds heeft te kennen gegeven, zich voorstelt nog gedurende deze zitting van de Staten-Generaal in te dienen.

HOOFDSTUK III *A. Departement van Buitenlandsche Zaken.* Wanneer in den aanhef van het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer der Staten-Generaal over het hoofdstuk III A der Staatsbegrooting voor 1863 het gevoelen wordt uitgedrukt, als of het bestuur van het Departement van Buitenlandsche Zaken te wenschen overlaat, ziet de Minister in de redenen, welke ten betooge hiervan worden aangevoerd, namelijk „dat de door den Minister in de Tweede Kamer gegeven antwoorden weinig uitzigt geven op eene wenschelijke afdoening der met het buitenland aanhangige vraagstukken", geen genoegzamen grond tot dergelijke bewering. De meeste dier vraagstukken toch zijn reeds sedert jaren aanhangig en in dien tusschentijd hebben zij voorzeker niet aan eenvoudigheid gewonnen; hoe verlangend dan ook men naar eene gewenschte uitkomst omzie, is het in billijkheid niet aan den tegenwoordigen Minister te wijten, wanneer die uitkomst al zoo spoedig niet wordt verkregen. De hoofdpunten van beschouwing, waarop vooral het minder gunstig gevoelen ten opzigte des Ministers schijnt gegrond te zijn, zullen in de volgende paragraaph worden opgehelderd.

De Regering meent in het geheel niet te moeten toegeven in hetgeen over de behandeling der Maas quaestie wordt aangevoerd: zij gelooft echter niet dat het thans juist het oogenblik is, in een breedvoerig betoog tot verdediging harer daden te treden; zij behoeft slechts te wijzen op hetgeen in de zittingen van den 14den en 15den Mei der Tweede Kamer hieromtrent is gesproken, en het zal dan blijken dat tot de wijze van behandeling van het toen aanhangig wets-ontwerp niet is besloten, dan nadat het Belgische gouvernement met de zienswijze der Nederlandsche Regering bekend was gemaakt; verder zal men het betoog vinden, dat de thans aangeprezen intrekking van het wets-ontwerp veel minder met goede trouw, voorzigtigheid en staatkunde ware overeen te brengen geweest, wijl dan aan het tractaat niet die behandeling zoude zijn gegeven, welke tot eventuele ratificatie moest leiden, en welke Belgie dus regt had te vorderen. De Minister meent tevens de opmerking te moeten maken, dat in het geheele debat ter zake het ontwerp niet is bestreden van wege de Regering, welke zich integendeel bereid getoond heeft al die inlichtingen te verstrekken, welke tot beoordeeling der zaak gevraagd werden. De Regering begrijpt niet waarom men thans door de uitkomst dier aangelegenheid zich te leur gesteld acht, noch ook op welke gronden men meer dan ooit van eene behoorlijke regeling verwijderd schijnt te zijn. Uit hetgeen door de Regering aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal is medegedeeld, kan zoo iets toch niet worden verondersteld, noch ook eenige waarschijnlijkheid geput worden, dat de onderhandelingen zouden worden afgebroken. In den staat der zaken sedert den 27sten October is tot nu toe geene verandering gebragt; de kort vóór dat tijdstip door Nederland aan Belgie gedane voorstellen worden aldaar onderzocht.

De Regering kan niet toegeven, dat bij het uitgebragte votum omtrent de Keurhessische aangelegenheden niet met voorzigtigheid is gehandeld. Men heeft in de geheele behandeling der zaak zich stipt gehouden aan de voorschriften der bestaande tractaten: van een breedvoerig betoog hieromtrent meent de Minister zich te kunnen onthouden, door te verwijzen naar hetgeen door hem bij de discussien in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gezegd is.

Op den twijfel, in het verslag geopperd, of de onderhandelingen met het Japansch gezantschap wel bevorderlijk zullen zijn aan het vestigen van goede betrekkingen tusschen beide Rijken, meent de Minister te kunnen antwoorden met de mededeeling, dat de Japansche gezanten hunne tevredenheid hebben betuigd over den uitslag der onderhandelingen.

Het is met leedwezen, dat de Minister in het Voorloopig Verslag afkeuring vindt uitgesproken over de voorgenomen regeling der Nederlandsche diplomatie, waarover de Minister den 14den Mei in de Tweede Kamer in algemeene trekken zijne meening te kennen gaf, welke hoofdzakelijk hierop nederkwam, dat de best vervulde en meest betaalde missien dáár moesten zijn gevestigd, waar de meest gewigtige Nederlandsche belangen moeten worden behandeld. Wanneer echter eveneens gezegd wordt, dat de Minister hieraan niet getrouw is gebleven, zoo ziet de Minister nogtans niet in dat daartoe redenen bestaan, dewijl de in rang verhoogde of meer bezoldigde missien juist ook voor Nederland de meest gewigtige zijn. Dat uit een staatkundig oogpunt dikwerf missien bij mogendheden van den tweeden rang de meest belangrijke kunnen worden, kan in het algemeen wel worden aangenomen; doch er worden geene gronden aangevoerd ten betooge dat de tegenwoordige toestand van Europa eene meer dan gewone aaneensluiting dier mogendheden noodzakelijk of raadzaam maakt, zoodat hierdoor de onaangename indruk door de opheffing der missien in Stockholm en te Lissabon zoude worden geregtvaardigd. De goede verstandhouding tusschen Zweden en Nederland is niet verminderd door de opheffing onzer missie van af 1843 tot 1851, toen ook de aldaar geaccrediteerde minister resident te Kopenhagen gevestigd was. De bewering, dat de Nederlandsche missie in Stockholm in allen gevalle meer noodzakelijk is dan die te Kopenhagen, kan niet voldoende worden bewezen door de cijfers der handelsstatistiek. Niet de uitgebreidheid van den handel alleen, doch de mate in welke deszelfs belangen officiele behartiging van wege de diplomatie behoeven, wettigen het bestaan eener missie. Daarenboven is voor het oogenblik, vooral in verband met aldaar plaats hebbende gebeurtenissen, de tegenwoordigheid te Kopenhagen van een Nederlandsch diplomatiek agent volstrekt noodzakelijk. Dat door de opheffing van het gezantschap in Zweden een onjuist denkbeeld in het buitenland zoude gegeven worden over de verhouding der Nederlandsche natie tot haar regerend Stamhuis, dat kan de Regering niet beamen: de liefde en de eerbied van elk Nederlander voor ons roemrijk Vorstengeslacht is alom bekend genoeg, dan dat hiervan behoeve te blijken door het al of niet aanwezig zijn van een gezant te Stockholm, die in het geheel geene werkzaamheden te verrigten heeft. Ten slotte vermeent dan ook de Regering als hare zienswijze hieromtrent te kunnen mededeelen, dat de in de Scandinavische Rijken te behandelen Nederlandsche belangen geen grooter personeel vorderen dan van *een* gezant, wien dan ook, gelijk reeds door den Minister in de Tweede Kamer der Staten-Generaal verklaard is, tot standplaats bij gewone omstandigheden zonder eenigen twijfel Stockholm zoude worden aangewezen, doch dat de thans te Kopenhagen aanhangige onderwerpen hierin verandering brengen. Zoodra echter de tegenwoordigheid van den Nederlandschen diplomatieken agent te Kopenhagen niet volstrekt noodzakelijk meer zal zijn, zal hij te Stockholm verblijf houden.

Ook tot de opheffing der missie te Lissabon heeft de regering besloten, omdat de noodzakelijkheid tot vermindering van het aantal standplaatsen voor Nederlandsche diplomatieke agenten steeds zich meer en meer doet gevoelen.

Bij gebrek aan te behandelen zaken tusschen Nederland en Portugal, hetgeen eveneens blijkt uit het niet bevestigd zijn in 's Hage van een Portugeesch diplomatiek agent, heeft de regering dan ook de standplaats Madrid, ook uit hoofde der aldaar te verrigten werkzaamheden, gekozen. De redenen, waarom de meeste leden het behoud der missie te Rome hebben verdedigd, zullen wel dezelfde zijn als door de regering bij de discussien in de Tweede Kamer daarvoor zijn bijgebragt, en dan ook wel de bevreemding hebben verminderd, welke door het niet opheffen dier missie werd opgewekt.

Wat aangaat het losmaken van Limburg van den Duitschen Bond, zoo kan de regering de verzekering geven, dat deze aangelegenheid steeds in het oog wordt gehouden. Over den toestand, waarin zich deze aangelegenheid bevindt, zoude het onraadzaam zijn, meer inlichtingen te geven.

Een meer bevredigend antwoord omtrent den toestand der geldelijke vereveningen met Luxemburg kan de regering niet geven, daar van Luxemburgsche zijde een antwoord zich steeds laat wachten; de minister zal echter ook van zijne zijde niet nalaten steeds op eene eindregeling aan te dringen.

HOOFDSTUK III *B. Administratie voor de Zaken der Roomsch-Katholijke Eeredienst.* Met het in onze dagen algemeen erkend en in de Grondwet nedergelegd beginsel, dat de kerk in de regeling harer inwendige aangelegenheden vrij behoort te wezen, strookt het bestaan van Departementen van Eeredienst niet. Aan dezen moet het ook, wanneer dat beginsel volledig in toepassing gebragt is, aan werk ontbreken. Behalve in financiele zaken zal de tusschenkomst van den staat, waar die uit de wet ontspruit, zich meestal tot enkele bijzondere gevallen bepalen.

De wijze van opheffing der beide departementen kan alleen dan een halve maatregel geacht worden, wanneer men meent dat de staat zich eensklaps aan alles had moeten onttrekken en van alle tusschenkomst, door haar ook in zuiver kerkelijke zaken tot hiertoe verleend, had moeten onthouden. Dat die wijze van handelen hevige schokken veroorzaakt zou hebben, en voor niemand noodlottiger dan voor de kerkgenootschappen zelve zou geweest zijn, behoeft geen betoog.

Daarom heeft men een tijdvak noodig geacht, waarin de overgang van gebondenheid tot vrijheid gemakkelijker gemaakt wierd. De tegenwoordige toestand moet daartoe dienen.

HOOFDSTUK IV *A. Departement van Justitie.* De regering is volkomen overtuigd van de wenschelijkheid dat de toestand van overgang, waarin het regtswezen op dit oogenblik verkeert, zoo spoedig mogelijk ophoude. Harerzijds wordt dan ook met kracht voorbereid, wat aan de invoering der wet op de nieuwe regterlijke inrigting zal moeten voorafgaan. Terwijl een nieuw wetboek van burgerlijke regtsvordering bij het Departement van Justitie in bewerking is, zijn de ontwerpen van een nieuw wetboek van strafvordering en van eene nieuwe regterlijke indeeling bereids in overweging bij den Raad van State of bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De regering beaamt voorts de opmerking, dat de hierboven bedoelde

onderwerpen andere, die mede spoedige voorziening vereischen, niet uit het oog moeten doen verliezen.

HOOFDSTUK V. *Departement van Binnenlandsche Zaken.* Instelling van een ministerieel departement voor openbare werken kan de Minister tot dusver noch noodig noch nuttig achten; anders had hij niet nagelaten den Koning eene voordragt te dien einde te doen. Hij gelooft niet, dat door zoodanige verdeeling de uitkomsten zouden worden verkregen, welke onderscheidene leden daarvan schijnen te wachten.

Ontwerpen van wet tot regeling van de exploitatie der staatsspoorwegen worden door den Raad van State overwogen. Vaststelling van algemeene wettelijke regels omtrent concessien van publieke werken komt ook den Minisrer zeer wenschelijk voor; en die taak wordt niet vergeten, al moet zij voor het oogenblik achterstaan.

Ter aansluiting van de Hollandsche en Rhijnspoorwegen te Rotterdam is eene overeenkomst tot stand gebragt tusschen de beide maatschappijen, die zich daarbij onder voorwaarden verbonden hebben, de laatste tot het maken van den verbindingsweg te Rotterdam, de eerste tot het versmallen van het bestaande breede spoor en tot den aanleg van een zijtak van 's Gravenhage naar Scheveningen. In verband met den aanleg dezer werken zijn tevens bepalingen gemaakt, waardoor eenheid van dienst op beide spoorwegen wordt verzekerd. Gelijk aan den anderen tak der Vertegenwoordiging door de Regering werd medegedeeld, zijn concessien gevraagd:

1. voor eene lijn van Eindhoven naar de grenzen, in de rigting van Hasselt, door de concessionarissen van de lijnen van Tongeren naar Luik met zijtakken en van Hasselt naar de grenzen, door welke lijnen eene regtstreeksche spoorverbinding tusschen Luik en Eindhoven zal worden verkregen. Bij het overleg met de aanvragers der concessie is door hem tegen de rigting langs Budel en Hamont, in het belang van Nederland meest wenschelijk, bezwaar gemaakt, en ter vereeniging zooveel mogelijk van de verschillende belangen, welke in aanmerking komen, het door hen verlangde meer westelijk tracé langs Achel regtstreeks naar Eindhoven in zoover gewijzigd, dat de weg zou loopen van Achel langs Leende. De Regering heeft de voorwaarde doen kennen, waarop zij hierin zou kunnen berusten. Omtrent die voorwaarden en de verdere voorwaarden van concessie wordt nadere mededeeling van de aanvragers gewacht.

2. voor eene lijn van Tilburg of van Breda naar de grenzen in de rigting van Turnhout werd gezamenlijk door de Société des chemins de fer du Nord de la Belgique en de Antwerpen-Rotterdamsche Spoorwegmaatschappij concessie gevraagd. Die aanvrage, welke in het laatst van het voorgaande jaar gedaan werd en volgens haren inhoud geene onmiddellijke beslissing eischte, is onlangs door de beide maatschappijen hernieuwd.

Voor het aanknoopen van onderhandelingen met het buitenland over de aansluiting onzer staatsspoorwegen zal het juiste tijdstip niet worden verzuimd. De Regering meent met grond van de voortzetting van den bouw onzer spoorwegen naar de grenzen gunstige werking op de te voeren onderhandelingen te mogen wachten. In de naburige landstreken heeft zich een sterk verlangen naar aansluiting geopenbaard, en reeds nu is eene veranderde houding wat aansluiting betreft bij vreemde Regeringen op te merken.

Aan den hier kenbaar gemaakten wensch kan bezwaarlijk worden voldaan. Indiening van een wets-ontwerp tot regeling van het hooger onderwijs moet op die van het middelbaar onderwijs volgen. Mededeeling der leidende beginselen, welke aan de voordragt ten grondslag zullen liggen, kan wel niet anders dan gelijktijdig met die voordragt geschieden. Dat de kennis daarvan onmisbaar zou zijn ter beoordeeling der aanhangige voordragt tot regeling van het middelbaar onderwijs, schijnt den Minister niet aannemelijk. De laatste kan, zijns inziens, zeer wel op haar zelve worden beoordeeld, en zal, vastgesteld, aan het tot stand komen der wet betreffende het hooger onderwijs zeer bevorderlijk zijn.

De Minister vleit zich in de tegenwoordige zitting der Staten-Generaal eene voordragt te kunnen doen tot het verleenen eener bijdrage voor de *waterwegen in Groningen.*

De gronden, waarop instelling eener bouwcommissie werd ontworpen, zijn medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer, bladz. 6, en vervolgens in de discussie ontwikkeld. Zoodanige commissie zou bovenal een algemeen geregeld toezigt over de landsgebouwen en eene algemeene, steeds werkzame contrôle over de plannen en bestekken van hetgeen voor die gebouwen te doen is, moeten waarborgen. Dat toezigt en die contrôle ontbreken thans, en het is duidelijk, dat tijdelijke commissien daarin niet kunnen voorzien. Oprigting van nieuwe gebouwen komt slechts van tijd tot tijd voor; en de plans en bestekken te dien behoeve zouden, naar de meening van den Minister, in den regel buiten de bouwcommissie, ten deele gelijk tot dusver door ambtenaren van den Waterstaat, worden vervaardigd. Voor het overige is de Minister allezins van het gevoelen der leden die oordeelen, dat instelling eener Commissie bijzondere bekwaamheden, voor bijzondere gevallen, niet zou mogen uitsluiten.

Eenige leden achtten de afsnijding van de Lek bij Wijk bij Duurstede niet van bezwaar ontbloot „als men in aanmerking neemt de nadeelen welke door versnelden afloop van water en ijs voor de aan te leggen spoorwegbrug kunnen ontstaan." Om aan dat bezwaar te gemoet te komen wordt vooraf de rivier benedenwaarts voldoende verbeterd. Nadat de werken aan de Horden, welke met kracht worden voortgezet, en, zoo noodig, verdere voorzieningen en belemmeringen op de Lek *beneden* de spoorwegbrug zullen hebben weggenomen of voldoende verminderd, bestaat er, naar het oordeel der mannen van het vak, tegen de nuttige afsnijding aan de Roodvoet geene bedenking. Na die afsnijding zal ongetwijfeld het water sneller naar de brug worden aangevoerd, maar het zal dan ook evenzeer benedenwaarts eene betere rivier vinden, ten einde sneller te kunnen wegstroomen.

De Minister is niet minder dan de leden, die dit punt ter sprake bragten, overtuigd van het wenschelijke eener krachtige vorming van de Nieuwe Merwede.

Inutsschen vordert het riviervak tusschen Loevestein en Sleeuwijk, in het belang van den geregelden afvoer van water en ijs, in 1863 buitengewone voorziening; eene verbetering waarop ook bij de jongste Rhijnbevaring door de technische commissie de aandacht is gevestigd. Van wege dit werk zal de uitgave ten behoeve der Nieuwe Merwede, welke in de laatste jaren aanmerkelijk is gestegen, voor een enkel jaar gematigd worden.

Wat de opmerking aangaande een vacante leerschool te Leiden betreft, heeft de Minister de eer het antwoord in te roepen, dat hij op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gaf. De behoefte aan eenen tweeden observator bij de sterrewacht en aan een eersten bibliothecaris te Leiden is in overweging.

De amanuensis (adsistent) bij het Rijksherbarium is, volgens deskundige rapporten, volkomen in staat „van de bezoekers de voorwerpen met kennis van zaken te doen bezigtigen." Sedert onderscheidene jaren bij de inrigting geplaatst, is hij daarmede van nabij bekend, en ontbreekt het hem geenszins aan de noodige bedrevenheid in hetgeen tot zijnen werkkring behoort.

Zoo is ook de meening van den minister. Aankoop van Rijkswege moet eene hooge onderscheiding zijn, geenszins op eene jaarlijksche keus van relatief beste stukken gegrond, maar enkel aan werken van zeldzame voortreffelijkheid geschonken.

De bedenkingen over de werking der armenwet verdienen, naar het oordeel des Ministers, de meest ernstige behartiging. Voor het oogenblik moet hij zich vergenoegen met de mededeeling, dat de gevraagde nadere inlichtingen, betreffende de opgaven ter waardering der bezwaren van onderscheiden plattelandsgemeenten, nog worden te gemoet gezien. Zoo vele strijdige belangen komen op dit moeijelijk terrein te zamen, dat beslissing wel door eene volledige enquête mag worden voorafgegaan.

HOOFDSTUK VI. *Departement van Marine.* Indien werkelijk na al het gebeurde gedurende het nu bijna afgeloopen jaar bij den Min. van Marine eenige onzekerheid bestond omtrent hetgeen hem te doen staat ter verzekering der verdediging van het vaderland, zoude zulks nog niet zoo zeer te verwonderen zijn en behoefde het nog geen ongunstigen indruk te maken op de leden der Volksvertegenwoordiging, die het integendeel moeten op prijs stellen, dat de Minister niet met roekelooze hand 's lands penningen aan onzekere uitkomsten wil ten koste leggen, maar voorzigtig te werk gaan, om af te wachten wat de ondervinding, bij andere natien opgedaan, ons zoude leeren. De Minister meent evenwel, dat het woord weifeling, waarvan ook nu weder tegen hem gebruik wordt gemaakt, geheel onverdiend is. Om dit duidelijk te maken, acht hij zich verpligt in eene retrospective beschouwing te treden van hetgeen sedert zijn optreden heeft plaats gegrepen, en hoe de toestand op dit oogenblik is, waaruit men de mate van vertrouwen kan putten, welke hij meent dat zijn gedrag moet inboezemen. Toen hij aan het bestuur kwam, vond hij dat eene aanzienlijke som van nagenoeg 9 millioen was besteed of bestemd voor den bouw van een getal van 25 nieuwe stoomschepen, welke hij oordeelde ongeschikt te zijn voor de dienst, welke men daarvan zoude kunnen vergen, wanneer er in tijd van oorlog werkelijk zoude moeten worden gehandeld. Hij oordeelde den toestand ongunstig, verklaarde hij om dien weg te willen voortgaan, maar voorzag tevens de bezwaren, welke deze verklaring bij de minder deskundige leden der Kamer zoude doen ontstaan, en begreep dat zijne verklaring op zich zelf geen voldoend bewijs was, zoodat hij de Volksvertegenwoordiging verzocht, het door hem voorgedragene te willen onderzoeken alvorens daaromtrent te beslissen. Dit had ten gevolge, dat eene Commissie van Enquête is ingesteld, welke Commissie een rapport uitbragt, waaruit blijkt, dat en 40tal uit de kundigste mannen van het vak, die men raadpleegde, met bijna eenparige stemmen verklaarden, met het door den Minister voorgedragene volkomen in te stemmen.

Intusschen viel het gevecht te Norfolk voor. Men zal het toch den Minister niet euvel duiden, dat hij niet de eenige Minister van Marine was, die begreep dat deze gebeurtenis geheel zonder invloed zoude blijven op den aanbouw van oorlogschepen, en dat hij dus voorloopig moest afzien van het bouwen van houten fregatten, bestemd voor de Oceaanvaart. Dit was geene weifeling, maar zijne overtuiging, waaromtrent hij geen oogenblik in onzekerheid verkeerde, evenmin als het hem thans raadzaam voorkomt om schepen, voor den Oceaan bestemd, te pantseren. Hij begreep evenwel terstond en blijft daarbij volharden, dat batterijen, bestemd voor de binnenlandsche defensie, moeten worden gepantserd om te worden gebezigd tegenover een vijand, die ons vermoedelijk met gepantserde vaartuigen zal komen aanvallen. En mogen die batterijen dan ook misschien niet volkomen ondoordringbaar zijn voor het vijandelijk geschut, zij zullen ontegenzeggelijk door de pantsering minder kwetsbaar zijn dan houten vaartuigen.

Reeds in de maand Julij was het des Ministers voornemen, eene wetsvoordragt in te dienen, om in die dringende behoefte voor de binnenlandsche verdediging te voorzien, doch de omstandigheid, dat het rapport der Commissie van Enquêtte nog niet was uitgebragt, hield de Regering daarvan terug, en besloot men daarmede te wachten tot dit rapport zoude zijn uitgebragt, maar ook alsdan diligent te zijn.

Verschillende omstandigheden waren oorzaak, dat dit ontwerp van wet niet zoo spoedig ingediend en in behandeling kon komen als de Minister had gewenscht, om over de aangevraagde som nog vóór 1 Januarij te kunnen beschikken, zoodat de Minister geen bezwaar zag aan het door eenige leden der Tweede Kamer uitgedrukt verlangen te voldoen, door het wets-ontwerp tot na de behandeling der begrooting in te trekken en alsdan slechts weinige maanden later, als eene buitengewone verhooging der begrooting van 1863, weder in te dienen.

Door dus de kwestie van het pantseren van eenige drijvende batterijen onbeslist te laten tot eene latere behandeling van dit zoo belangrijk onderwerp, was het natuurlijk dat men bij de discussien over de begrooting in de Tweede Kamer ook die sommen van de begrooting wenschte te zien verdwijnen, welke daarop vroeger waren gesteld met het oog op de voorgenomen vervorming van een paar schepen tot drijvende batterijen. Door de daartoe voorgestelde amendementen over te nemen, meende de Minister de kwestie ongepraejudiceerd te laten. Het schijnt dan ook dat dit laatste de goedkeuring van het meerendeel der leden heeft kunnen wegdragen, en dat daardoor een aanmerkelijk bezwaar is uit den weg geruimd. Hoe men dus daaruit de gevolgtrekking maakt, dat deze handelwijze van den Minister weinig standvastigheid van inzigten kenmerkt, verklaart de Minister niet te kunnen begrijpen, evenmin als dat de Minister daarbij de perken der voorzigtigheid is te buiten gegaan.

Het onbeslist blijven der kwestie van pantseren van de drijvende batterijen belet niet dat men bij de begrooting de noodige middelen heeft gevraagd om 2 schepen op stapel te zetten, die niet gepantserd zullen worden; om voort te gaan met den bouw en uitrusting van alle in aanbouw zijnde schepen, 11 in getal, alsmede met het repareren en onderhouden van het in en uit dienst gestelde en opgelegde materieel, en verder in de behoefte van de dienst te voorzien; zoodat volstrekt nog geen stilstand of achteruitgang in den bouw zal plaats hebben.

Ten aanzien van den aanbouw van groote oorlogschepen wenscht de Minister nader te beslissen.

Om dus den toestand duidelijk te preciseren en geene onzekerheid aangaande de voornemens meer over te laten, verklaart de Minister:

eerlang een voorstel te zullen doen om eenige batterijen voor de binnenlandsche defensie te pantseren, en verder in 1863: 1°. voort te zullen gaan met den aanbouw van alle op stapel staande schepen; 2°. een nieuw houten raderstoomschip als de Cycloop op stapel te zetten: 3°. een schroefstoomschip model Reteh, op stapel te zetten, met een veel grooter stoomvermogen en een krachtiger wapening; 4°. te zullen herstellen en onderhouden het buiten dienst gestelde en opgelegde materieel.

Aan een en ander is nog genoeg werk om zich vooreerst niet ongerust te maken, dat er stilstand zal zijn, terwijl de beslissing der kwestie over aanbouw van grootere oorlogschepen tot een later tijdperk kan worden verschoven, daar elken dag als het ware nieuw licht over de zaak wordt verspreid.

De Minister schroomt echter niet zijne verwachting te kennen te geven, dat men er toe zal komen, om de door hem vroeger ontworpen houten kuilkorvetten of fregatten te bouwen met eene wapening van slechts een gering aantal zware getrokken kanonnen en een zeer krachtig stoomvermogen.

De Minister vleit zich, dat men hem nu niet meer van besluiteloosheid zal beschuldigen, maar, zoo als ook vele leden der Eerste Kamer deden, hem eene loffelijke zucht toekennen om niet dan met de uiterste omzigtigheid over 's lands gelden te beschikken, en eene zoo gewigtige zaak, als die van het pantseren, tot het onderwerp van een opzettelijk onderzoek te willen maken.

De regeling van het octrooi van de Nederlandsche Bank behoort tot de onderwerpen, welke de Regering zich voorstelt nog in den loop van deze zitting bij de Staten-Generaal aanhangig te maken.

Ten opzigte van de eindregeling der goederen van het voormalig klooster van St. Agatha kan de Regering mededeelen, dat de waardering dezer goederen is afgeloopen en dat deze zaak nu wordt voortgezet.

De afschaffing van het bestelloon, hetwelk alsnog niet in enkele bij wijze van uitzondering, maar in de meeste plattelandsgemeenten geheven wordt, is eene zaak waarmede te groote uitgaven verbonden zijn, om op eens te worden ondernomen. De Regering staat het gevoelen voor, dat die last gevoegelijk over eenige jaren kan worden verdeeld, terwijl het *tijdelijk* gebrek aan eene volkomen gelijkvormige behandeling te minder bedenking schijnt te kunnen opleveren, daar zulks het gevolg is van eene uitdrukkelijke bepaling der wet, welke medebrengt, dat deze aangelegenheid naar plaatselijke omstandigheden kan worden geregeld. Reeds werd in den laatsten tijd het bezwaar in een aantal gemeenten, waar hetzelve vroeger bestond, weggenomen; en daarmede zal in alle provincien, zonder stilstand, worden voortgegaan tot dat het doel geheel is bereikt.

Omtrent de postconventie met Engeland neemt men de vrijheid zich tot het bij den anderen tak van wetgeving gegeven antwoord te gedragen. De ten aanzien der correspondentie met de Vereenigde Staten bij het verslag aangevoerde bezwaren staan echter daarmede niet in verband. De Engelsche postadministratie is in het bedoelde opzigt buiten schuld.

Het ondervonden ongerief is het gevolg van de wijze van verzending der brieven uit de Vereenigde Staten en van den verschillenden voet waarop de heffing van het port bij de internationale conventien tusschen Groot-Brittannie, Frankrijk en de Vereenigde Staten is geregeld. Zelfs bestaat er een verschil in de wijze van heffing voor de brieven loopende over Engeland, naar mate de verzending der brievenmalen met eene Britsche of met eene Amerikaansche stoomboot geschiedt. Brieven, die werkelijk aan de Britsche postadministratie worden uitgeleverd, dat is die te New-York of Boston, en de voor Engeland bestemde malen worden gesloten, loopen nimmer over Frankrijk. Worden er desniettegenstaande eenige brieven, volgens het opschrift bestemd voor de verzending over Engeland, door tusschenkomst der Fransche postadministratie hier te lande ontvangen, dan is dit het gevolg van de omstandigheid, dat de gedeeltelijke frankering, waaraan in de Vereenigde Staten alle brieven bestemd voor Groot-Brittannie of daarover loopende onderworpen zijn, door de afzenders is verzuimd geworden. Alleen door tusschenkomst der Fransche administratie kunnen ingevolge de tusschen de Vereenigde Staten en Frankrijk bestaande schikkingen geheel ongefrankeerde brieven over en weder verzonken worden. Bij verzending over Engeland is daarentegen niet eene geheele, maar eene gedeeltelijke frankering verpligtend; terwijl de uitgestrektheid van die verpligting bovendien verschilt, naar mate de brievenmaal door eene Britsche dan wel door eene Amerikaansche stoomboot wordt overgebragt. In het eerste geval, dat is bij verzending met eene Engelsche boot, betaalt men in de Vereenigde Staten alleen het Amerikaansche port, en moeten de kosten van het vervoer over den Atlantischen Oceaan, benevens het Britsche en het Nederlandsche port, hier te lande worden gekweten, — en dit bij verzending zoowel in de eene als in de andere rigting. Geschiedt daarentegen de verzending door middel van eene Amerikaansche boot, dan betaalt men in de vereenigde Staten het Amerikaansche port en bovendien de vracht over zee tot in de Engelsche haven of omgekeerd, terwijl voor den afstand tusschen die haven en de plaats van bestemming of van vertrek in Nederland, het gewone internationale port tusschen Groot-Brittannie en dit Rijk hier te lande moet worden voldaan.

De bovenstaande aanwijzigingen geven, zoo men vermeent, eene voldoende oplossing van hetgeen daaromtrent in het verslag wordt aangemerkt. Worden namelijk de ongefrankeerde brieven tegen den wensch der belanghebbenden over Frankrijk in plaats van langs den kortsten weg over Engeland ontvangen, dan is het omdat de Amerikaansche brieven bij verzending over Engeland aan eene gedwongen frankering onderworpen zijn. Worden de brieven bij verzending over Engeland, nietiegenstaande de frankering, met eenig port belast, dan geschiedt dit omdat zoodanige frankering niet verder toereikt dan over een gedeelte van den afstand. Bestaat er eindelijk nu en dan verschil in de wijze van berekening, dan is dit het gevolg van de omstandigheid dat, niet het totaal bedrag, maar de heffing van het port in betrekking tot het land, waar de betaling geschiedt, verschiillend is naar mate van de nationaliteit der stoomboot, die tot het vervoer over den Atlantischen Oceaan wordt gebezigd.

HOOFDSTUK VIII. *Departement van Oorlog.* Na kennis te hebben genomen van de opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, nopens het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het jaar 1863, heeft de Minister de eer daarop het volgende te antwoorden:

Dat bijna hetzelfde bedrag als in vorige jaren voor de behoeften van het Departement van Oorlog wordt aangevraagd, vindt zijnen oorsprong daarin, dat er aan eene besparing door inkrimping van de levende strijdkrachten niet kan gedacht worden, zonder 's Rijks weerbaarheid in gevaar te brengen, terwijl voor de verdere voltooijing van verdedigingswerken en het verbeteren van den gebrekkigen toestand der meeste kazernen nog zulke belangrijke sommen worden vereischt, dat zelfs in de eerste jaren daarvoor op geen minder bedrag mag gerekend worden.

De vermelding, dat men met genoegen had gezien dat er eenige besparingen op de uitgaven van het Departement van Oorlog zijn gedaan, waar die zonder schade voor de dienst konden worden ingevoerd, is den Minister hoogst aangenaam geweest; gaarne wil hij de verzekering geven, dat het steeds zijn streven zal zijn en blijven, om op alle takken van het hem toevertrouwde bestuur zuinigheid toe te passen, voor zooverre namelijk zulks zonder gewigtige nadeelen voor de dienst, en zonder het in de waagschaal stellen van 's Rijks belangen kan geschieden; maar vorderen de behoeften soms meerdere uitgaven, dan mag en zal hij ook niet aarzelen de noodige sommen aan te vragen.

Wat betreft den wenk, in het verslag gegeven ten opzigte van de werken gevorderd voor 's Rijks defensie, moet de Minister te kennen geven dat, na al hetgeen omtrent 's Lands defensie tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging reeds is voorgevallen, hij zich meende te mogen vleijen, dat zijn gevoelen omtrent dit gewigtig onderwerp duidelijk zoude zijn begrepen geworden. Doch hierin ziet hij zich tot zijn leedwezen te leur gesteld, want terwijl eenige leden hem waarschuwen tegen uitbreiding van de passive verdedigingsmiddelen, en hem derhalve eene bedoeling schijnen toe kennen, die niet bestaat, zoo zijn er andere leden, die bepaald „aandringen op het verlaten van eenige oostelijk gelegen vestingen", en derhalve van hem iets verlangen, waaraan hij, blijkens hetgeen door hem bij de beraadslagingen over het VIIIste hoofdstuk in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is gezegd, onmogelijk kan voldoen.

HOOFDSTUK IX. *Departement van Kolonien.* Wanneer de moed om eene zware taak te aanvaarden, zoo als de Minister mag verklaren bij hem het geval te zijn, is ontleend aan eene sedert lang gevestigde overtuiging, dat de regeringsbeginselen, welke men geroepen wordt mede in toepassing te brengen, deugdelijk en proefhoudend zijn, zou de Minister meenen dat daardoor vertrouwen en geene bezorgdheid zou worden uitgelokt.

Had de Commissie kunnen goedvinden op te geven waarin vele leden „onbestemdheid en weifelmoedigheid in voornemens, en stoutmoedige grepen tevens in bestaande toestanden" bij den Minister hadden opgemerkt, hij zou hebben kunnen trachten aan te toonen dat die zich onderling bestrijdende opvatting geene bewijzen zijn van gemis aan staatsbeleid. Het eenige punt als bewijs genoemd, de overhaasting waarmede de emancipatiewet is afgekondigd, zonder daaraan gepaarde magtsontwikkeling, kan toch bezwaarlijk tegen hem worden aangevoerd, wanneer slechts niet wordt voorbijgezien, dat vertraging in de afkondiging van wetten is in strijd met de 2de alinea van art. 73 Grondwet, en dat de gunstige berigten, tot dusver uit West-Indie ontvangen omtrent de houding der vrij te makenen, niet hebben doen zien dat magtsontwikkeling bij de afkondiging der emancipatiewetten is noodig geweest.

De Minister wenscht, evenmin als het verslag dit heeft willen doen, te treden in eene breedvoerige beschouwing omtrent de uitlegging van art. 59, alin. 4, der Grondwet. Dit punt is reeds zoo dikwerf en uit zoo velerlei oogpunten behandeld, dat er weinig nieuws van zou kunnen worden gezegd. Maar waar in het verslag vergetelheid aan den Minister wordt toegeschreven aangaande het bestaan van eenen Indischen wetgever, mag hij toch niet nalaten te wijzen op art. 31, alin. 1, van het krachtens de Grondwet bij de wet vastgestelde Reglement op het beleid der regering van Nederlandsch Indie, waarbij niet uitsluitend ordonnantien van den Gouverneur-Generaal zijn genoemd, maar ook wetten en Koninklijke besluiten. Heeft nu de wet, om welbekende redenen, niet gepreciseerd welke onderwerpen voor Indie, in Nederland bij de wet of Koninklijk besluit, of in Indie bij ordonnantie van den Gouverneur-Generaal moeten worden geregeld, dan volgt daaruit ook, dat daarover steeds verschil van gevoelen zal blijven bestaan.

De Minister weet dus zeer wel dat het gevoelen, hetwelk hij daaromtrent aankleeft, is van subjectiven aard. Hij wenscht slechts op te merken, dat dit niet anders kan zijn, en dat elk gevoelen, dat daartegenover wordt gesteld, van denzelfden aard is en niet anders zijn kan.

a. Herhaaldelijk is omtrent het onderwerp der regeling van het beheer en de verantwoording der koloniale geldmiddelen van gedachten gewisseld met het Indisch Bestuur en met de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch Indie.

Van de ter zake ontvangen adviesen is bij de zamenstelling van het nu bij den Raad van State aanhangig ontwerp van wet zooveel mogelijk gebruik gemaakt.

Het gevoelen van de Algemeene Rekenkamer in Nederland is niet gevraagd, omdat bij het wets-ontwerp de bepaling is voorgesteld dat, voor zooveel de contrôle hier te lande betreft, de bestaande comptabiliteits-bepalingen daarop van toepassing zullen zijn. In hoe ver hiermede zamenhangt de zaak der subsidien aan de West-Indien voor de voorbereidende maatregelen aldaar, is moeijelijk te beantwoorden.

Zeker worden hier bedoeld de voorbereidende maatregelen in verband met de emancipatie der slaven. Maar de daarvoor uitgetrokken sommen zijn, even als alle andere bij de begrootingen voor West-Indie voorkomende posten, ramingen van te doene uitgaven, welker bedrag in de cijfers der op de Staatsbegrooting uitgetrokken subsidien begrepen zijn. Heeft men daarentegen het oog op de wijze van beschikken over die subsidien, dan kan slechts worden opgemerkt, dat omtrent de wijze waarop de verantwoording der bij de Staatsbegrooting toegestane subsidien moet plaats hebben, eene bepaling voorkomt in art. 41 van de wet van den 5den October 1841 (Staatsblad n°. 40).

b. Er wordt gevraagd, of er overeenstemming bestaat tusschen het Bewind hier te lande en het opperbestuur in Indie, meer bijzonder in zake van het stelsel der Regering betreffende de cultuuraangelegenheden, en of er grond is om te vreezen, dat de Gouverneur-Generaal bezwaar zal vinden om de onlangs uit het moederland ontvangen bevelen toe te passen. De Minister moet verklaren niet te weten welke bevelen door hem naar Indie zijn gezonden waarop hier kan worden gedoeld; maar wel kan hij wijzen op het advies van den Raad van Nederlandsch Indie, dd. 27 Junij 1862, en den brief van den Gouverneur-Generaal van den 31sten Mei jl. te voren, reeds in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in de zitting van 1 December, aangehaald, waarbij de Raad met erkentelijkheid toejuicht de vrijheid tot handelen, door den Minister in urgente gevallen aan de Indische Regering gegeven ter zake van de particuliere industrie, en de tegenwoordige landvoogd zijn gevoelen mededeelt nopens het cultuurstelsel en de vrije teelt, waarmede dezerzijds geheel wordt ingestemd. De bovenbedoelde vraag is ook gedaan naar aanleiding van de circulaire van 14 Februarij 1862, gerigt aan de hoofden van gewestelijk bestuur, omtrent de toelating van Europeanen in sommige gedeelten van Java. Men meende, dat de meer vrijgevige wijze, waarop die vergunningen volgens het stelsel des Ministers moeten plaats hebben, niet dan bezorgdheid voor de toekomst kon geven; terwijl daarmede de bovengenoemde circulaire, door hare gewigtige en beperkende voorschriften, in strijd scheen te zijn. Met het hier bedoelde stelsel des Ministers heeft men kennelijk op het oog het wets-ontwerp betrekkelijk de cultuurondernemingen buiten contract met het Gouvernement, bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. De Minister kan echter in dat ontwerp ter zake geen strijd ontdekken met de aangehaalde Indische circulaire; immers is dáár, blijkens het slot, weigering tot toelating van Nederlanders in de binnenlanden uitzondering, waarvan omstandig verslag moet gedaan worden aan den Gouverneur-Generaal. Derhalve is toelating, bij gebleken voldoening aan de gestelde vereischten, regel. En nu meent de Minister te mogen vragen, in hoe verre ten dezen opzigte het meer gemelde wets-ontwerp met de circulaire van 14 Februarij 1862 kan gezegd worden in tegenspraak te wezen.

Bij de bespreking van de aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden wet betrekkelijk de cultuurondernemingen in Nederlandsch Indie is de wenschelijkheid aangewezen, dat die wet spoedig in behandeling kome. De Minister beaamt die meening ten volle, en moet zich de opmerking veroorloven, dat, bij het uitzigt op eene spoedige behandeling der bedoelde wet, de beantwoording minder nuttig en passend mag worden geoordeeld van vraagpunten, die, zoo ze niet reeds oplossing vinden in de wet zelve of in de daarbij behoorende Memorie van Toelichting, voor oplossing van zelf in aanmerking zullen komen bij de gedachtenwisseling, die op de indiening der wet volgen zal. Desniettemin wil de Minister niet in gebreke blijven enkele punten betreffende de gouvernements- en de particuliere cultures, in het verslag aangeroerd, toe te lichten. De omstandigheid, dat thans reeds van particuliere cultuurondernemingen, boven en behalve hetgeen de gouvernementscultures opleveren, gunstige uitkomsten zijn verkregen, zoowel voor Java als voor Nederland, is geschikt om terug te brengen van de bezorgdheid welke in het verslag wordt te kennen gegeven wegens de gevolgen van den daarin voorspelden strijd tusschen cultures van het Gouvernement en cultuurondernemingen van particulieren. De Minister heeft door de wet op de cultuurondernemingen niets nieuws willen stichten, maar lettende op de particuliere cultures die bestaan, het bestaande willen regelen op beteren voet dan waarop het thans gevestigd is. Hij herinnert aan de verklaring, in de zitting van den 6den dezer door hem in de Tweede Kamer der Staten-Generaal afgelegd. De Regering heeft nu, evenmin als vroeger, de bedoeling om de inkomsten te doen verloren gaan van de op hoog gezag ingevoerde cultures, welker instandhouding is voorgeschreven bij het Reglement op het beleid der regering in Nederlandsch Indie, dat ook door den Minister zal worden gehandhaafd en eerlijk ten uitvoer gelegd. Het streven van den Minister is, even als dat van zijne voorgangers, om met de Indische Regering mede te werken tot wegneming van de gebreken, die alsnog aan de gouvernementscultures verbonden zijn en waardoor de productie dier cultures wordt belemmerd.

De Minister zal, tegenover de in het verslag geopenbaarde vrees voor de nadeelen van de vrijheid, aan arbeiders bij de gouvernements-cultures te verleenen, om deel te nemen aan den arbeid bij particuliere onderne-

ningen, de meening kunnen stellen, welke door hem reeds in de Tweede Kamer is te kennen gegeven, dat de gouvernements-cultures door de vrije cultuur in zoo ver zullen worden gesteund, dat de arbeider bij de gouvernements-cultures, die veelal tegen een onevenredig loon werkt en zijn te besteden arbeid beschouwt als eene belasting aan den Souverein verschuldigd, door zijne beziging bij particuliere ondernemingen gelegenheid zal vinden om een goed loon te verdienen en op die wijs te beter in zijne behoeften te voorzien.

In verband tot het voorafgegane kan de Minister ook niet deelen in de beduchtheid, in het verslag doorstralende, wegens vermindering van financiele voordeelen aan de cultures ontleend wordende.

Terwijl daarom ook geene genoegzame aanleiding bestaat om bij de vraag stil te staan, wat bij het wegvallen der voordeelen van de gouvernements-cultures in de plaats zou kunnen worden gesteld, mag de Minister herinneren aan hetgeen in zijne redevoering in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is aangevoerd ten betooge van de onmogelijkheid om met genoegzame zekerheid voor de toekomst berekeningen te leveren van de financiele uitkomsten van de in het belang der gouvernements- en particuliere cultures voorgestelde of voorgenomen maatregelen.

De Minister heeft sedert de indiening van zijne Memorie van Beantwoording aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van den 25sten October 1862, geene berigten ontvangen, die een einde zouden kunnen maken aan de toen vermelde onzekerheid in hoe ver eene volledige toetreding van de suikercontractanten is geschied tot de nieuwe grondslagen voor de suikercultuur.

Uit Indie zijn evenmin mededeelingen ontvangen wegens het daar in behandeling zijnde vraagstuk van de afschaffing der cultuurprocenten. In verband ook tot die omstandigheid, is nog de beslissing aangehouden omtrent de voorstellen van den Gouverneur-Generaal wegens de verhooging van de bezoldiging der inlandsche hoofden.

In het verslag wordt gevraagd, of de Minister werkelijk gezind is om de gouvernements-koffijcultuur los te laten, welke gezindheid afgeleid wordt uit de bepaling van art. 33 der wet op de cultuurondernemingen in Nederlandsch Indie, volgens welke aan de particuliere ondernemingen vrijheid wordt gelaten om alle voortbrengselen te telen, behalve papaver.

De vraag bewijst, dat bij de Eerste Kamer hetzelfde misverstand plaats vindt, waartegen de Minister is opgekomen bij zijne redevoering in de zitting der Tweede Kamer van de Staten-Generaal van den 8sten dezer.

De Minister moet, in antwoord op die vraag, in de eerste plaats herhalen wat hij reeds bij de bedoelde gelegenheid heeft verklaard, dat hij namelijk, ook op grond van art. 56 van het regeringsreglement, van meening is dat de gouvernements-koffijcultuur als monopolie moet gehandhaafd worden. Met betrekking tot de verdere strekking van de ter zake gedane vraag moet echter op nieuw worden opgemerkt, dat het bestaande monopolie slechts toepasselijk is op de koffij, die door de bevolking moet worden geteeld voor en geleverd aan het Gouvernement, maar niet uitsluit, dat door particulieren op eigen landen of op woeste gronden, welke zij in huur bekomen, koffij geteeld wordt of kan worden, welke tot hunne beschikking blijft en waarvan de opbrengst in zeer beduidende mate zou moeten toenemen om eenigermate met de gouvernements-koffijproductie te kunnen concurreren.

De bewering is onjuist, dat onlangs bij het Koninklijk besluit van den 12 Maart 1862, n°. 43, het kader is beperkt der Indische ambtenaren.

De Minister heeft tot dusver geen bezwaar gevonden om de uitzending van ambtenaren te doen plaats vinden in verhouding tot de klimmende behoefte van de Indische dienst.

Bij het zamenstellen der verordening op het benoemen en ontslaan van Indische ambtenaren, tot het geven van uitvoering aan de daartoe betrekkelijke voorschriften van art. 49 van het regeringsreglement, worden dan ook niet uit het oog verloren bepalingen, welke kunnen strekken om steeds verzekerd te zijn van het kunnen voorzien in zich voordoende behoefte.

Gaarne stelt de Minister hier nogmaals bekend hetgeen hij reeds meermalen als zijne zienswijze heeft uitgesproken omtrent den verkoop van producten op Java.

Nadat gedurende de laatste vier jaren eene hoeveelheid van 100,000 pikols gouvernementssuiker 's jaars op Java was verkocht, is, op voorstel van den laatstafgetreden Minister van Kolonien, de magtiging des Konings verkregen om in den loop van het jaar 1862 200,000 picols koffij op Java te doen te gelde maken.

De Minister heeft reeds meermalen te kennen gegeven, dat hij niet op eenmaal zoo groote uitbreiding van plaatselijken verkoop van gouvernementsproducten wenschelijk zou hebben geacht. Hij oordeelt dat daarbij met omzigtigheid moet worden te werk gegaan, om de redenen vermeld in zijne redevoering, uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer suiker en 50,000 picols der Staten Generaal, dd. 26 Mei 1862.

Het ligt dan ook voorloopig niet in het voornemen der Regering om verdere uitbreiding te geven aan den verkoop van producten op Java. Wanneer later daartoe mogt worden overgegaan, zal daarbij vooral behooren te worden gelet op de behoeften, welke de Indische markt zal hebben doen kennen; met andere woorden, op de gemiddelde prijzen, gedurende eenige jaren in Indie verkregen, vergeleken met de prijzen in dezelfde jaren in Nederland bedongen. Ook in dit opzigt mag het geldelijk belang van den Staat niet uit het oog worden verloren.

Ook in het verslag voorkomende met betrekking tot de opheffing der slavernij kan moeijelijk worden beantwoord zonder in herhalingen te vervallen ten aanzien van de inlichtingen, deswege reeds gegeven in den loop der jongste discussien in de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Onlangs is een detachement van 60 militairen naar Suriname vertrokken, terwijl de gewone jaarlijksche suppletie-troepen zullen worden gezonden zoodra zich eene gelegenheid daartoe aanbiedt.

Door den gouverneur van Suriname is bij een brief van 20 Augustus jongstl. gevraagd de versterking van het garnizoen met eene compagnie jagers, ter sterkte van

	179 hoofden,
benevens tot gewone suppletie	71 militairen
tot vervanging van ziekenoppassers	10 "
en tot vervanging van aan te stellen maréchaussées .	80 "
Te zamen . . .	340 militairen.

Hij wenschte die te ontvangen gedeeltelijk tegen het einde van dit loopende jaar, en gedeeltelijk in het begin van 1863, en achtte dit getal voldoende tot handhaving van rust en orde. In het verslag wordt dus ten onregte gezegd, dat versterking van krijgsmagt vruchteloos een tijd lang is gevraagd, en niet minder onjuist is het verband, hetwelk in het verslag wordt gelegd tusschen het openen van een weg naar het weglooperskamp over de Surnanskreek en de sterkte der krijgsmagt in Suriname. Door den Minister van Marine is thans ter beschikking gesteld eene compagnie mariniers, ter sterkte van 200 man, die dezer dagen naar Suriname vertrekt om aldaar tijdelijk dienst te doen. Daardoor is voor het tegenwoordige noodeloos geworden de vaste versterking van het garnizoen aldaar met eene compagnie jagers, en zijn tevens aanzienlijke sommen wegens handgelden in eerste uitrusting bespaard.

Na hetgeen de minister reeds bij verschillende gelegenheden daaromtrent heeft gezegd, zal het wel overbodig zijn hier weder in bijzonderheden te treden omtrent de wijze, waarop de verificatie der borderellen behoort plaats te hebben. Slechts kan hij nog daarop wijzen, dat hij gemeend heeft in zoover te gemoet te moeten komen aan de daartegen in Suriname van alle zijden geopperde bezwaren, dat aan den gouverneur van Suriname is geschreven, dat, wanneer er naar zijne meening overwegende redenen bestaan om in het belang der uitvoering der wet af te wijken van de zienswijze van den minister, hij daartoe, volgens het regeringsreglement en de emancipatie-wet, op zijne verantwoordelijkheid de bevoegdheid heeft.

Zoo als de wet op de afschaffing der slavernij in de kolonie Suriname door de Regering werd ingediend, was daarin het aanvoeren van vrije arbeiders door den Staat als verpligting aan dezen opgelegd. De wet, zoo als zij is tot stand gekomen, bepaalt de bemoeijing der Regering tot het uitbetalen der premien aan hen, die zullen hebben nagekomen de voorwaarden, welker vervulling daartoe noodig is, en tot het toezigt op den aanvoer te houden. Het vaststellen van de verordeningen, hiervoor vereischt wordende, maakt thans bij de Regering een onderwerp van behandeling uit. Daarbij zal zooveel mogelijk de bevordering der immigratie in het oog worden gehouden en zullen alle gepaste middelen door de Regering worden aangewend om het aanvoeren van werkbare handen voor den landbouw in Suriname te begunstigen.

UITTREKSEL uit het Voorloopig Verslag, betreffende het ontwerp van wet tot regeling van het Regtsgebied der Regterlijke Collegien, enz.

Het in de afdeelingen gehouden onderzoek van het wetsontwerp, houdende regeling van het regtsgebied der regterlijke collegien, heeft tot de volgende beschouwingen en bedenkingen geleid.

§ 1. Van sommige leden is in de allereerste plaats de klagt uitgegaan, dat de Regering met de nieuwe aanbieding der voordragt noodeloos had gedraald. Die late inzending moest te meer in het oog vallen nu het ontwerp geheel onveranderd is gebleven, en alzoo niets de wederindiening onmiddellijk na de opening der tegenwoordige zitting met andere vroeger aanhangige ontwerpen in den weg stond. Zij heeft intusschen eerst bij Koninklijk boodschap van den 17den October jl. plaats gehad, en daardoor is eene gansche maand voor het onderzoek ongebruikt voorbijgegaan. Het scheen vooral noodig van deze vertraging opzettelijk melding te maken, ten einde in het belang der verdere hervorming van het regtswezen de noodzakelijkheid van ijverige en onverpoosde voortzetting van den arbeid te doen gevoelen.

Van eene andere zijde vond men geen grond voor deze klagt. Het is toch de vraag, of de niet onmiddellijke wederindiening niet aan oorzaken, van den Minister onafhankelijk, moet worden toegeschreven, en of de aanbieding wel door spoediger behandeling van het ontwerp in de afdeelingen zou zijn opgevolgd. Enkelen waren zelfs van meening dat het onderzoek van elk plan van indeeling voor alsnog ontijdig moet geacht worden. Aan dit onderzoek zou, huns inziens, de herziening zoo al niet van de burgerlijke regtsvordering. althans van de strafvordering behooren vooraf te gaan; want met de inrigting zoowel van het proces ten civiele als in strafzaken hangen verschillende hoofdpunten eener regterlijke indeeling zamen. De omvang der werkzaamheden staat daarmede in naauw verband en dient gekend te worden, om behoorlijk zoo over de uitgestrektheid van het regtsgebied als over de hoegrootheid van het personeel te kunnen oordeelen. En ook alleen bij deze orde van behandeling ware met kennis van zaken te beslissen of en in hoe verre uit de nieuwe regterlijke indeeling bezuiniging kon verkregen worden. Deze meening werd evenwel zeer ernstig bestreden. Het moge waar zijn, dat op *den duur* der burgerlijke processen en strafzaken de wijze van procederen invloed heeft, en dat het oordeel over het benoodigd personeel daarmede eenigzins zamenhangt, de omvang echter van de werkzaamheden bij de regterlijke collegien is voornamelijk afhankelijk van de regeling der *competentie*, en deze regeling heeft plaats gehad bij de reeds aangenomen wet op de Regterlijke Inrigting. Evenzeer valt bij de bepaling van het regtsgebied, behalve op andere belangen, ook meer op het aantal te behandelen regtszaken dan op de wijze van procederen te letten. Afwijking van den tot nog toe bewandelden weg door vooropstelling van de herziening der beide wetboeken zou ligt eene niet wenschelijke vertraging van de invoering der nieuwe organisatie ten gevolge hebben.

§ 2. Dat de voordragt genoegzaam zou zijn toegelicht, vooral wat de indeeling betreft, werd door zeer vele leden betwijfeld. Al dadelijk vroeg men, of over dit ontwerp door de bevoegde autoriteiten adviesen zijn uitgebragt. Zijn bijv. de collegien van Gedeputeerde Staten over deze voordragt gehoord? Omtrent het plan van indeeling des vorigen Ministers is het oordeel van Gedeputeerde Staten en van de procureurs-generaal bij de provinciale geregtshoven ingewonnen. Het tegenwoordig hoofd van het departement is echter, naar men meent, in sommige opzigten van dat plan afgeweken; en nu zou het van belang zijn te weten, of ook omtrent die afwijkingen het gevoelen dier collegien en ambtenaren is gevraagd. In elk geval verlangde men de overlegging van de rapporten zoo van Gedeputeerde Staten als van de regterlijke autoriteiten, bij het departement ontvangen.

Eenige leden in eene afdeeling meenden zelfs dat niet het advies van de Gedeputeerde, maar van de Provinciale Staten had moeten zijn ingewonnen. Voor dit gevoelen werd aangevoerd, dat het advies van Gedeputeerde Staten niet op die volledige kennis van het provinciaal gebied en van de locale belangen kan steunen, welke bij de Provinciale Staten wordt gevonden, wier leden afgevaardigd zijn uit de verschillende onderdeelen der provincie. Voorlichting door de parketten vult dit gemis niet volkomen aan, omdat de ambtenaar van het openbaar ministerie evenmin volledig bekend kan zijn met het *geheele* gebied binnen zijn ressort, en bovendien bij zijne beoordeeling schier uitsluitend de judiciele belangen op het oog heeft, zonder genoegzame waardering van de territoriale en locale belangen. Nu kan men hiertegen wel is waar aanvoeren, dat bij art. 134 der Grondwet aan de Provinciale Staten de bevoegdheid verzekerd is om de belangen hunner provincie en van hare ingezetenen bij den Koning en de Staten-Generaal voor te staan, en dat zij alzoo — gelijk door de Staten van Noordholland, Utrecht en Friesland geschied is — hunne bedenkingen tegen het ingediende ontwerp konden doen gelden; maar het is hier minder de vraag wat tot de bevoegdheid dier Staten behoort, dan wel wat de pligt der Regering is. Onder de leden, wier gevoelen hier wordt medegedeeld, waren er enkelen die nu nog raadpleging der Provinciale Staten verlangden.

De overige leden dier afdeeling hebben dit gevoelen bestreden. De Regering had, huns inziens te regt, de Gedeputeerde en niet de Provinciale Staten geraadpleegd, omdat eerstgenoemden, waar het voorlichting geldt omtrent belangen binnen den provincialen kring begrepen, de officiele raadgevers der Regering zijn. Men behoort daarbij niet over het hoofd te zien, dat, voor zoover eigen kennis bij Gedeputeerde Staten te kort schiet, zij zich kunnen doen voorlichten door de gemeentebesturen. De twijfel aan genoegzame locale kennis bij de ambtenaren van het openbaar ministerie, voor zoover het althans belangen betreft waarop het hier aankomt, is evenzeer ongegrond, omdat de procureurs-generaal bij de hoven zich door de officieren van justitie bij de regtbanken, en deze zich weder door de kantonregters kunnen doen inlichten, die zoo noodig, nog het oordeel der burgemeesters kunnen inroepen. Men mag onderstellen, dat de door de Regering ingewonnen rapporten dier ambtenaren van een behoorlijk ingesteld onderzoek de blijken zullen dragen. Aan enkele bestrijders van het geopperde denkbeeld kwam zelfs de raadpleging van Provinciale Staten strijdig met het grondwettig karakter dier collegien voor. Het geldt hier immers een *algemeen rijksbelang*, geenszins *provinciale* belangen, of belangen die het provinciale huishouden betreffen, wat vooral in het oog valt, wanneer men in aanmerking neemt, dat de grondwetgever in 1848 teruggekomen is van het vroeger beginsel onzer Staatsregeling, van de indeeling namelijk der hoven *provincie'sgewijze*. En zou men nu kunnen verwachten, dat de verlangde voorlichting, waarbij uit den aard der zaak hoofdzakelijk de belangen der provincie en der localiteiten daarbinnen op den voorgrond zouden hebben gestaan, volkomen onbevangen en voor het doel bruikbaar zou zijn geweest? De Provinciale Staten vinden voldoenden waarborg in art. 134 der Grondwet, dat hun de gelegenheid opent om de belangen der provincie en hare ingezetenen, zoo zij door eene voorgestelde indeeling mogten gekwetst worden, in bescherming te nemen. Men kan het er dan ook voor houdan, dat de Statenvergaderingen, die gezwegen hebben, geene bezwaren tegen de voordragt hebben, of van oordeel zijn, dat zij zich op het gevoelen van Gedeputeerde Staten konden verlaten, of welligt ook van het beginsel uitgaan, dat zij zich met dit algemeen rijksbelang niet hebben in te laten.

Ook uit anderen hoofde werd de voordragt onvoldoende toegelicht geacht. Men zou er prijs op gesteld hebben eene vollediger statistiek te ontvangen dan op de bladzz. 17 en 18 der Memorie van Toelichting wordt gevonden, waarin ook de bevolking der nieuwe arrondissementen, kantons en daarbij ingedeelde gemeenten vermeld wierd. Soortgelijke tabel was bij het in de zitting van 1851/52 behandeld wets-ontwerp gevoegd (CI, n°. 4 der gedrukte stukken van dat zittingsjaar.) Zoo ook zou men mededeeling verlangd hebben van de territoriale uitgestrektheid van elk arrondissement en kanton, ten einde vooral te kunnen beoordeelen de klagten in verschillende adressen over de onevenredigheid der territoriale indeeling; van eene geregtelijke statistiek over een zeker aantal, bijv. de laatste tien jaren, om den omvang van het werk bij de tegenwoordige arrondissements-regtbanken en kantongeregten te kunnen nagaan en daaraan te toetsen het meermalen in de Memorie van Toelichting als argument voor de opheffing bijgebragt beweren, dat er gebrek aan genoegzaam werk bestaat. Eindelijk achtte men vrij algemeen onmisbaar kaarten, te gelijk aanwijzende de bestaande en de voorgedragen indeelingen.

Het verlangen naar statistieke opgaven noopte onderscheidene leden te waarschuwen tegen eenzijdige beoordeeling naar de uitkomsten der statistiek. Vooral ten opzigte van de kantongeregten moest men daarin behoedzaam zijn, omdat de kantonregter tot nog toe niet alleen is regter, maar ook de man, die geschillen in der minne tracht bij te leggen, aan welke bemoeijingen evenzeer tijd en arbeid besteed wordt, welligt meer dan wanneer de zaak in regten wierd afgedaan. Aan hem zijn bovendien opgedragen velerlei werkzaamheden, die niet in de geregtelijke statistiek voorkomen. Men heeft hier verder te doen met eene geheel gewijzigde indeeling. De invloed dier wijziging op de regtspraak is, ook met behulp van de bestaande statistiek, niet dan uiterst onvolledig te berekenen. Evenmin kan in de hoegrootheid der bevolking of van grondgebied een in alle opzigten voldoende maatstaf gezocht worden.

Nog konden in éëne afdeeling sommige leden niet nalaten op te merken, dat de Memorie van Toelichting veelal, waar zij de voorgestelde wijzigingen aanwijst, in de ontwikkeling der gronden te kort schiet of zelfs in het geheel geene redenen bijbrengt. De Regering erkent zelve op bladz. 2 dier Memorie eenigermate deze onvolledigheid, waar zij te kennen geeft, dat het niet noodzakelijk schijnt elke verandering, ook van ondergeschikt belang, toe te lichten. Maar behalve nog dat punten, naar haar oordeel van ondergeschikten aard, blijkens menig adres gansch niet van belang ontbloot zijn, is inderdaad, gelijk nader in dit Verslag zal blijken, meer dan éëne belangrijke wijziging niet of onvoldoende toegelicht gebleven.

Met de klagt over ongenoegzame toelichting moest, volgens de meening van enkele leden, de bij de vernieuwde aanbieding van het ontwerp gevolgde weg in verband worden gebragt. In de Memorie van Beantwoording bij het IVde hoofdstuk A der Staatsbegrooting wordt gezegd: dat de bedenkingen, waartoe het ontwerp op de regterlijke indeeling aanleiding zal geven, „het best zullen gekend worden uit het daarover uit te brengen Voorloopig Verslag," en dat de Regering van die voorlichting gaarne gebruik zal maken om, zoo noodig, het ontwerp te wijzigen. Op die wijze, zeide men, worden de verpligtingen omgekeerd. Niet de Kamer moet de Regering voorlichten, maar wel de Regering de Kamer. Voorbereidende inlichtingen, in zoover het voordragten der Regering betreft, dienen door haar ingewonnen te worden; aan haar komt de taak toe aan de Kamer het noodige licht te verschaffen. Daarom had dan ook de Regering zelve bij de wederindiening van het wets-ontwerp moeten letten op de bezwaren, aangevoerd in de adressen, die geacht moeten worden haar bekend te zijn, of waarvan zij kennis had kunnen nemen. Zij had met het oog op die bezwaren de oorspronkelijke voordragt moeten herzien. De meeste andere leden hechtten evenwel hunne goedkeuring aan den door de Regering gevolgden weg. Wijziging der voordragt, waar die noodig is, kan eerst plaats hebben, wanneer de Regering met *al* de geopperde bezwaren bekend is. Die tijd zal gekomen zijn, als het verslag der Kamer, die bezwaren zoowel naar aanleiding van het onderzoek in de afdeelingen als van de ingekomen adressen ontwikkelende, aan de Regering de gelegenheid zal verschaffen, om het geheel der aangevoerde bedenkingen te overzien, en naar aanleiding daarvan te overwegen of en welke wijzigingen het voorstel dient te ondergaan. Herhaalde omwerking van het wets-ontwerp zou slechts nutteloozen arbeid ten gevolge hebben. In antwoord hierop werd intusschen van de andere zijde te kennen gegeven, dat de Kamer door de handelwijze der Regering, ten nadeele van het ontwerp, bij het onderzoek alleen met de daartegen aangevoerde bezwaren bekend was.

§ 3. Tegen den vorm van het wets-ontwerp bestond drieërlei bedenking. Eensdeels heeft het de strekking om de aangenomen Wet op de Regterlijke Organisatie op enkele punten te wijzigen. Daartegen hadden sommige leden bezwaar, omdat het tot verdere wijziging dier wet zou kunnen leiden. Bepaaldelijk wezen zij op het gevaar eener hernieuwde behandeling van art. 64 dier wet, waartoe het overschrijden der provinciale grenzen buiten het daarbij aan ieder der vijf hoven toegekend regtsgebied aanleiding geeft. Het eenmaal besliste vraagpunt omtrent het getal en de zetels der hoven zou op nieuw ter sprake kunnen komen, en zoo kon zelfs zijdelings, onder den schijn van bevordering eener betere indeeling van regtsgebied, wijziging in art. 63 der bedoelde wet gebragt worden. Dit bezwaar klemt te meer, omdat het hier niet geldt eene wet reeds in werking, maar eene, waarvan de invoering nog afhangt van nader te nemen wettelijke maatregelen. Door verre de meeste leden werd evenwel in deze beduchtheid niet gedeeld. Zij deden opmerken, dat verdere afwijking van de aangenomen wet dan met het oog op eene doelmatige indeeling noodig is, misbruik zou zijn van het regt van amendement. De beraadslaging over dit ontwerp dient zich te bepalen binnen de grenzen der voorgestelde wijzigingen. Om verder te gaan, om bijv. het getal en de zetels der hoven op nieuw in overweging te brengen, zou men van het regt van initiatief, ingevolge de artt. 110 en 111 der Grondwet, moeten gebruik maken. De bestreden vorm was noodzakelijk, zoodra bij de Regering de overtuiging bestond dat, zonder wijziging van art. 64, eene doelmatige indeeling op enkele punten niet mogelijk is.

Van enkele leden is tevens de wensch uitgegaan om aan het ontwerp alsnog zoodanigen vorm te geven, dat het in de reeds aangenomen Wet op de Regterlijke Inrigting passe en met deze één geheel uitmake, dat uno contextu in eene doorloopende reeks van artikelen zou kunnen worden uitgegeven. Zoodanige zamensmelting ware wenschelijk voor het gemak en den zamenhang bij raadpleging en gebruik der beide wetten.

Eindelijk nog hadden enkelen liever gezien, dat niet — gelijk geschied is — de indeeling der arrondissementen en kantongeregten in twee artikelen gegroepeerd, maar dat voor elk arrondissement en elk kanton een afzonderlijk artikel bestemd ware. Zij hadden daarbij het oog op de beraadslaging en de uitoefening van het regt van amendement, waarbij meer orde en regelmaat te verwachten zouden zijn. Het gelijktijdig voorstellen en behandelen van een tal van amendementen, betreffende het regtsgebied van verschillende collegien in één en hetzelfde artikel begrepen, onvermijdelijk zoo als het ontwerp nu ligt, doch waaruit ligt verwarring kan geboren worden, werd daardoor afgesneden, en de zuivere beslissing over elk regtsgebied op zich zelf, zooveel althans mogelijk is, bevorderd, in elk geval meer dan wanneer zich het oordeel over de indeeling hetzij van al de arrondissementen hetzij van al de kantongeregten in één enkel votum moest oplossen. Door die splitsing zou ook het gevaar vermeden worden, dat de minderheden tegen de onderdeelen van elk der beide art. 2 en 3 meerderheid wierden, die de artikelen in hun geheel verwierp. Dit resultaat is, ja, ook mogelijk bij de eindstemming over het ontwerp, maar men behoort niet te vergeten, dat bij die eindstemming bezwaren, die men tegen de onderdeelen van het voorstel had doen gelden, ligt kunnen wijken voor het meer algemeen belang aan de tot-stand-koming der wet verbonden.

§ 4. Er bestond twijfel, of het ontwerp met betrekking tot de indeeling van het gansche grondgebied van den Staat volledig is. Behalve toch dat bij de indeeling der kantons de gemeenten Woudrichem in Noord-Brabant en Sloten in Noord-Holland zijn over het hoofd gezien, meenden nog enkele leden, dat er plaatsen zijn, die, voor alsnog bij geene gemeente ingedeeld, alzoo ook niet in de regterlijke indeeling zijn begrepen. Zij wezen daarbij op de Zuiderzee en andere wateren, zoomede op sommige schorren en platen. Waaraan de onnaauwkeurigheid moet geweten worden doet niets ter zake, maar zeker is het, dat zij hier en daar bestaat, en dus de vrees niet ongegrond is, dat hetzelfde welligt op meer plaatsen het geval zij. Daarom wilden deze leden bij de Regering aangedrongen hebben, dat zij zich nader overtuige, of in het ontwerp de omschrijving van het geheele grondgebied van het Rijk begrepen is.

§ 5. Bij het bespreken der beginselen dezer voordragt stelden sommigen de vraag, wat bij het ontwerpen der wet het uitgangspunt der Regering is geweest. Was zij van meening, dat, ter voldoening aan de artt. 54 en 95 der Wet op de Regterlijke Organisatie, met ter-zijde-stelling van het bestaande, eene gansch nieuwe indeeling wordt gevorderd, dan heeft zeker, naar hun oordeel, daarbij toetsing aan vaste gegevens niet voorgezeten. Maar ook wanneer men aanneemt — en dit schijnt het door de Regering gekozen standpunt, — dat slechts herziening van het bestaande beoogd wordt, moesten nog onderscheidene leden te kennen geven, dat zij in het ontwerp geene vaste beginselen hebben kunnen bespeuren. De Regering schijnt, hoofdzakelijk om te voldoen aan den aandrang tot inkrimping van het getal regtscollegien, hier en daar eene regtbank of een kantongeregt te hebben willen opheffen, waarvan het gevolg was dat het regtsgebied daarvan, met eenige verschikking, zoo goed mogelijk bij nabijliggende arrondissementen en kantons moest worden ingedeeld. Noch op gelijke verdeeling van grondgebied en bevolking, noch op gelijkmatige indeeling van het getal kantons onder de ressorten der regtbanken, schijnt gelet te zijn. De staat op bladzz. 17 en 18 der Memorie van Toelichting getuigt daarvan in beiderlei opzigt. Evenmin schijnt daarbij het geldelijk belang van het Rijk en der justiciabelen in het oog te zijn gehouden. Uitbreiding van het regtsgebied, gepaard met vergrooting der afstanden van de regterlijke zetels, brengt toch voor beide blijvende verhooging van geregtskosten te weeg. Er schijnt bovendien niet gelet te zijn op de bestaande middelen van gemeenschap, op gevestigde onderlinge aanraking der bevolking door markten, handels- en andere betrekkingen, op gemeenschap van oude plaatselijke regten, costumen en gebruiken, dijk- en polderregten en zooveel andere punten meer van overwegend belang.

Daarom woog bij sommigen zooveel te zwaarder het besef, dat de opheffing van regtbanken en enkele kantons diep in de belangen der gemeenten, die zoodanige collegien bezitten, ingrijpt, en eene stoornis zou te weeg brengen, die ook op de belangen der schatkist zal terugwerken.

Twee punten worden bovenal door de Regering vooropgezet als gronden voor de vermindering van het getal regtscollegien: voor de kantongeregten, gebrek aan genoegzaam werk, voor de regtbanken bovendien, gemis eener voldoende balie in verband met de behandeling der zware strafzaken en de toevoeging van raadslieden aan de beklaagden. De eerste grond kon bij velen niet gelden als beginsel van regterlijke indeeling. Het hoofdbeginsel moet zijn, de genaakbaarheid van den regter voor de justiciabelen zooveel mogelijk te vergemakkelijken. Het kan niet aangaan het regtsgebied uit te breiden, met verwijdering van den regter van het meerendeel der regtzoekenden, alleen om meer werk te verschaffen. Het denkbeeld op zich zelf van vermeerdering van arbeid kwam aan enkelen verwerpelijk voor. Behalve dat verschaffing van gestadigen arbeid bij de meeste regtscollegien toch onbereikbaar zal blijven, is ook daarin niet de waarborg voor eene goede regtsbedeeling gelegen, als bij een handwerk, waarbij voortdurende oefening bekwaamt. Het verkrijgen van spoedig regt, een hoofddoel der hervorming van het regtswezen, wordt zeker niet bereikt door vermeerdering van arbeid uit vergrooting van regtsgebied geboren. Bij de kantongeregten inzonderheid schijnen niet genoeg in aanmerking te zijn genomen de gevolgen van de uitbreiding hunner regtsmagt in burgerlijke zaken. Reeds bij de behandeling der Wet op de Regterlijke Inrigting werd opgemerkt, dat het *meerendeel* der civile zaken van de regtbanken op de kantongeregten zou overgaan. Vermindering van hun getal had mitsdien niet dan met groote omzigtigheid moeten geschieden.

Andere leden daarentegen waren van oordeel, dat wel degelijk in vermeerdering van arbeid het middel tot bespoediging der afdoening van zaken gelegen is. De ondervinding leert, dat bij de regterlijke collegien, die het meest te doen hebben, ook het spoedigst en regelmatigst regt wordt gedaan. Eenigen dezer leden zouden daarom zelfs verder willen gaan dan het ontwerp wat de regtbanken betreft, en op deze meer algemeen van toepassing willen maken wat in de voordragt meer uitsluitend ten aanzien van de kantonregters is in het oog gehouden. Daaruit zou tevens de mogelijkheid geboren worden om de bezoldigingen bij de kleinere regtbanken te verhoogen en het personeel op den duur uit bekwamere personen aan te vullen.

(*Vervolg later.*)

GEDRUKT TER DRUKKERIJ VAN HET ALGEMEEN HANDELSBLAD.